

DEÁK—PÉNZES—HOLVAY

AZ EGYHÁZATYÁK
SZENTBESZÉDEIBŐL

IV.

SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT

KERESZTÉNY REMEKÍRÓK

Szerkeszti

KÜHÁR FLÓRIS

Szerkesztőbizottság

BERESZTÓCZY MIKLÓS, MIHALOVICS ZSIGMOND, NAGY
MIKLÓS, RADÓ POLIKÁRP, SZUNYOGH X. FERENC,
VÁROSI ISTVÁN

13. kötet.

AZ EGYHÁZATYÁK SZENTBESZÉDEIBŐL

IV.

A SZENTATYÁK BESZÉDEI A KARÁCSONYI
ÉS HÚSVÉTI ÜNNEPKÖR VASÁRNAPJAIRA

SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT
AZ APOSTOLI SZENTSZÉK KÖNYVKIADÓJA
BUDAPEST

AZ EGYHÁZATYÁK SZENTBESZÉDEIBŐL

IV. KÖTET

A SZENTATYÁK BESZÉDEI
A KARÁCSONYI ÉS HÚSVÉTI ÜNNEPKÖR
VASÁRNAPJAIRA

SZERKESZTETTE

RADÓ POLIKÁRP

FORDITOTTÁK

DEÁK ANASZTÁZ, PÉNZES BALDUIN,
HOLVAY ENDRE

BUDAPEST, 1944

**Nihil obstat. Budapestini, die 1. Junii 1942. Dr. Florianus Kühár
O. S. B., censor deputatus. 684/1942. Imprimi permittitur. In S.
Monte Pannoniae, die 3. Junii 1942. Chrysostomus Kelemen,
archiabbas.**

**Nihil obstat. Dr. Michael Marczell, censor dioecesanus.
Nr. 4503/1942. Imprimatur. Strigoni, die 11. Junii 1942.
Dr. Joannes Drahos, vicarius generalis.**

Stephaneum nyomda Budapest. Felclós: Ifj. Kohl Ferenc.

TARTALOM

	Oldal
Előszó	7
1. Az ádventről	9
2. Ádvent 1. vasárnapjára	16
3. Ádvent 2. vasárnapjára	21
4. Ádvent 3. vasárnapjára	31
5. Ádvent 4. vasárnapjára	45
6. Karácsony utáni vasárnapra	49
7. Vízkereszt utáni vasárnapra	53
8. Vízkereszt után 2. vasárnapra	58
9. Vízkereszt után 3. vasárnapra	65
10. Vízkereszt után 4. vasárnapra	78
11. Vízkereszt után 5. vasárnapra	84
12. Vízkereszt után 6. vasárnapra	90
13. A böjtelő idejéről	95
14. Hetvened vasárnapra	99
15. Hatvanad vasárnapra	107
16. Ötvened vasárnapra	113
17. Nagyböjt kezdetére	117
18. Nagyböjt 1. vasárnapjára	122
19. Nagyböjt 2. vasárnapjára	133
20. Nagyböjt 3. vasárnapjára	141
21. Nagyböjt 4. vasárnapjára	147
22. Feketevasárnapra	159
23. Virágvasárnapra	164
24. Fehérvasárnapra	171
25. Húsvét után 2. vasárnapra	176
26. Húsvét után 3. vasárnapra	184
27. Húsvét után 4. vasárnapra	190
28. Húsvét után 5. vasárnapra	205
29. Áldozócsütörtök nyolcadába eső vasárnapra	209

ELŐSZÓ

Amint már a *Keresztény Remekírók* X. kötetének előszavában jeleztem, célunk az egyházatyák szentbeszédeinek közrebo-csátásában gyakorlati: azaz azt tekintjük, mennyire használhatók. Ezért természetes, hogy ily gyakorlati célú vállalkozásban nem hiányozhatik a vásár- és ünnepnapi alkal-makra összeválogatott szentatya-gyűjtemény sem. A vásárnapi beszédek mind olyanok, hogy a vásárnap evangéliumát magyarázzák. Általában az illető perikopát magyarázó ú. n. exegetikus homiliák ezek, néha azonban az evangéliumhoz kapcsolódó tematikus be-szédek. A használhatóság sugallta, hogy ahol nem találtam megfelelő beszédet a szentatyák írásaiban, ott középkori szóno-kot használtam föl, Szent Bernátot, Bruno Astensis-t, Halberstadti Haymo-t. Beszédeik szépsége talán igazolja eljárásom helyes voltát. Néhány beszéd az *accommodatio* út-jait járja, és a Szentírás magyarázatának misztikus és allegorikus — tudományos szempontból elfogadhatatlan — módszerét követi. Más azonban a tudomány és más a lelki épülés. A néhány klasszikus, és nem ízetlen, allegorikus magyarázat, mit fölvet-tem — Szent Ambrus, Ágoston, Chrysologus, Beda Venerabilis — ma is fölhasználható,

sőt a nép szereti az ilyent néha hallgatni; racionalizmustól meg nem rontott ízlése az evangéliumban Szent Ágoston mintájára többet is hajlandó találni a betű szerint való értelemnél.

Ezen kötet szerkesztése is abból állott, hogy kiválogattam és kijelöltem a homiliákat. A fordítás munkájáért teljesen munkatársaim felelnek: Dr. Deák Anasztáz, Pannonhalma, az 1—18. sz.; dr. Pénzes Balduin, Budapest, a 19., 20., 22—26., 28.; Holvay Endre, Kispest, a 21., 27., 29. sz. fordítója.

Radó Polikárp.

1. Szent Bernát beszéde az adventről¹

Első helyen ti is bámulva és csodálkozva szemléljétek az Apostollal, hogy *mi!y nagy az, aki belép hozzánk*: mert ő Gábiel tanúsága szerint, a Magasságbelinek Fia, s ezért vele együtt Magasságbeli ő is. Nem szabad ugyanis Isten Fiát alacsonyabb rendűnek gondolnunk: hanem egyenlő magasságúnak, és ugyanolyan méltóságban lévőnek kell vallanunk. Mert a fejedelmek fiai is fejedelmek, és ki ne tudná, hogy a királyok fiai is királyok? Mindazonáltal mi annak az alapja, hogy a három személyből, melyet a legfőbb Háromságban hiszünk, vallunk és imádunk, nem az Atya, nem is a Szentlélek, hanem a Fiú jött el? Én egyáltalán nem gondolom, hogy ez ok nélkül történt. De ki ismerte meg az Úr gondolatát? vagy ki volt az ő tanácsadója? (Róm. 11, 34.) Nem történt ugyanis a legfölségesebb Háromság elhatározása nélkül, hogy a Fiú jött el: és ha tekintetbe vesszük számkivetésünk okát, esetleg észre is vehetjük legalább részben, hogy mennyire megfelelő volt, hogy főképp a Fiú szabadítson meg minket. Az a korán fölkelő Lucifer ugyanis, azért, mert a Magasságbéli-

¹De Adventu Domini, et sex circumstantiis ejus. P. L. 183, 35—40. num. 2., 6., 7., 9., 10., 11.

hez próbált hasonló lenni, és erőszakkal megszerezhető dolognak gondolta az Istennel való egyenlőséget (ami pedig a Fiú tulajdona), letaszíttatva azonnal összeroskadt, mert az Atya buzgólkodott a Fiúért és úgy látszik, hogy tettével ezt mondotta: Enyém a bosszúállás, én majd megfizetek. (Róm. 12, 19.) S mindjárt láttam a sátánt mint villámot az égből leesni. (Luk. 10, 18.) Mit büszkélkedsz tehát te föld és hamu? Ha Isten a kevély angyalokat nem kímélte, mennyivel inkább téged enyészet és féreg? Ő semmit sem tett, semmit sem művelt: csak gondolt kevélységet; és abban a pillanatban, egy szempillantás alatt, helyrehozhatatlanul letaszíttatott; mert az evangélista szerint: Az igazságban meg nem állott. (Ján. 8, 44.)

Ime, testvérek, hallottátok ki az, aki jön; fontoljátok meg már most azt is, *honnét jön, és hová*. Jön az Atya-Isten szívéből a szűz Anyának a méhébe; jön az ég magasából a föld alsó részeibe. Mi következik ebből? Nemde az, hogy nekünk is a földön kell időznünk? Igen, akkor, ha ő megmarad itten. Mert hol lehet jó nélküle? vagy hol lehet rossz vele lenni? „Hiszen mim vagyon az égben, és miben lelném a földön kedvemet kívüled? Szívem Istene s osztályrészem mindörökké az Isten.” (Zsolt. 72, 25. sk.) „Járjak bár a halál árnyékában, nem félek semmi bajtól sem, akkor, ha te velem vagy.” (Zsolt. 22, 4.) Most pedig, úgy látom, a földre is, és meg az alvilágba is leszállott; nem mint megkötözött, hanem mint szabad a halottak között: mint a világosság, mely a sötétség-

ben világít, és a sötétség azt föl nem fogta. Ezért nem hagyatott lelke az alvilágban, és szent teste sem lát romlást a földben. Mert Krisztus az, aki leszállott, és ő az is, aki fölszállott, hogy mindent véghezvigyen; róla iratott meg: „Aki körüljárt, jót cselekedvén és meggyógyítván mindazokat, kiken az ördög hatalmat vett” (Csel. 10, 38.): és másutt: „Mint a hős, ujjongva indul neki útjának, az ég egyik szélén kel föl, és útja annak másik széléig jut el”. (Zsolt. 18, 6. sk.) Méltán kiált föl tehát az Apostol mondván: „Az odafent valókat keressétek, ahol az Isten jobbján ülő Krisztus van”. (Kol. 3, 1.) Hiába fáradozott volna azon, hogy szíveinket fölemelje, ha nem tanította volna, hogy üdvösségünk szerzője az égben van. De lássuk már azokat, amik következnek. Mert bár nagyon bő és igen is gazdag anyagunk van, az időnek a rövideje nem engedi meg, hogy beszédemet hosszúra nyújtsam. Midőn tehát megfontoljuk, hogy ki jön, a rendkívül nagy és kimondhatatlan fölséget ismerjük meg. Ha azt kutatjuk, hogy honnét jön, az a nagy út tárul elénk, melyről a prófétai lélekkel előtte járó tett tanuságot, midőn így szólt: „Ime jő az Úr neve messziről”. (Iz. 30, 27.) Midőn pedig azt szemléljük, hová jön, szemünkbe ötlík az a fölmérhetetlen és teljesen kigondolhatatlan kegyesség, hogy az a nagy magasság méltóztatott ennek a börtönnek a borzalmába leszállani.

Már most ki kételkednék abban, *hogy fontos oka volt annak, hogy ilyen nagy fönség, oly messziről, ilyen méltatlan helyre leszállt-*

Iani méltóztatott. Különösen nagy dolog ez, mert nagy irgalom, mert sok benne a könyörületesség, mert bőséges a szeretet. Miért jött tehát? Mert ez az a kérdés, amelyet a kitűzött terv szerint meg kell vizsgálnunk. S ez nem is jelent különösebb fáradságot, mert jövetelének okát szavai és cselekedetei is nyíltan hirdetik. Hiszen annak a századik elveszett juhnak a keresésére sietett a hegyekből; és hogy irgalmasságai nyilvánvalóbban magasztalják az Urat, és csodái az emberek fiainak (javára legyenek), érettünk jött. Csodálatos a kereső Istennek a kegyessége, nagy az így keresett embernek a méltósága! Amivel ha dicsekedni akarna, nem lenne esztelen: nem, mert kitűnik, hogy nem magától lett valamivé, hanem mert ilyen nagyra tette őt az, aki teremtetten. Minden gazdagság, a világ minden dicsősége, és mindaz, ami benne kíváncsú, nagyon kevés ehhez a dicsőséghez viszonyítva: sőt semmivé lesz, ha vele összehasonlítjuk. Uram, mi az ember, hogy így fölmagasztaltad őt? vagy miért tárod ki iránta szívedet?

Már itt az idő, hogy a *Megváltó megérkezésének az idejét is megfontoljuk.* Mert, ami biztosan előttek sem rejtély, nem az idő kezdetén, nem is a közepén, hanem a végén jött. És nem is történt ez helytelenül, hanem valóban bölcsen rendezte el a Bölcsesség, hogy midőn nagyobb lett a szükség, csak akkor hozzon segítséget, jól ismervén Ádámnak hálátlanságra hajló fiait. Mert valóban esteledett és már lenyugvóban volt a nap, visszavonult kissé az igazság napja, s így

fénye és melege nagyon megfogyatkozott a földön. Nagyon csekély volt ugyanis mind az Isten-ismeret fénye, mind pedig a túlradó bűn nyomán kihűlt szeretetnek a melege. Már nem jelent meg angyal, nem beszélt próféta; elhallgattak mintegy a kétségbeeséstől legyőzve, bizonyára az emberek nagyfokú keménysége és makacssága folytán: de én, így szólt a Fiú, „akkor mondtam: Ime jövök”. (Zsolt. 39, 8.) Így, míg éjféλι csend borult mindenre, s az éjjel sietős útja közepén tartott (Bölcs. 18, 14), Uram, a te mindenható igéd királyi trónodról jött. Amivel az Apostol is egyetért, midőn ezt mondja: „Midőn érkezett az idők teljessége, az Isten elküldötte Fiát”. (Gal. 4, 4.) Az időknek a teljessége és bősége ugyanis az örökkévalóknak elfeledését és hiányát idézte elő. Tehát a legjobbkor, akkor érkezett meg az örökkévalóság, mikor nagyon uralomra jutott az ideigvalóság. Mert hogy a többi ne is említsem, az ideigtartó béke is olyan nagy volt abban az időben, hogy egyetlen ember parancsára össze lehetett írni az egész földet. (Luk. 2, 1.)

Már ismeritek a hozzánk jövőnek a személyét és mindkét helyet, azt is, ahonnét, és azt is, ahová jön: s jövetelének oka és ideje sem ismeretlen előttetek. Hátra van még valami, t. i. az út, amelyen jön: ezt is szorgalmasan kell kutatnunk, hogy méltó módon siethessünk eléje. Mert amint egyszer láthatóan a földre jött üdvösségünk munkálására testben, ugyanúgy naponként láthatatlanul eljön az egyesek lelkének megmenté-

sére lélekben, amint írva van: „Lélek előttünk Krisztus, az Úr”. S hogy megtudd ennek a szellemi eljövételnek rejtett voltát, így szól: „Árnyékában élünk majd a nemzetek között”. (Siral. 4, 20.) Ezért méltányos, hogy a beteg, ha már nem is tud olyan messze eléje sietni ennek a nagy orvosnak, legalább a fejét próbálja meg fölemelni és némiképp emelkedjék föl az érkező előtt. Nem kell a tengereket átszelned, ó ember, nem kell a felhőkbe burkolt magas helyeken átkelned. Mondom, hogy nem nagy az út, amely eléd tárul: csak önmagadig siess Istened elé. Mert az ige közel van hozzád, szádban és szívedben van. (Róm. 10, 8.) Iparkodjál a szív bánatáig és a száj megvallásáig eljutni, hogy legalább nyomorult lelkiismereted szemétdombjáról kijussál; mert méltatlan dolog, hogy a tisztaság szerzője oda belépjen. S mindez arra a jövételére vonatkozik, amellyel az egyesek lelkét láthatatlan jelenlétével kegyesen beragyogja.

Mi pedig nyilvános megérkezésének útját is meg akarjuk szemlélni: mert útjai szép utak; és összes ösvényei békességesek. (Péld. 3, 17.) „Ime” — mondja a menyasszony — „jön ő, ugrál hegyeken át, szökell halmokon át”. (Én. 2, 8.) Azt, aki jön, látod — ó szépséges —, de nem láthattad azelőtt, mikor még feküdt. Azt mondtad ugyanis: „Jelentsd meg nekem, lelkem szerelmes! hol legeltetsz, merre fekszel”. (Én. 1, 6.) Fekve tereli az angyalokat azokba az időfeletti örökkévalóságokba, és kielégíti őket örökkévalóságának és változhatatlanságának látásával.

De tudd meg, te szépséges, hogy mivel csodálatosabb az a látás a tiedénél és rendkívül erős, nem vagy rá képes. Mindazonáltal íme kilépett az ő szent helyéről; aki fekve táplálta az angyalokat, fölkelt és így meggyógyított minket, s föltűnik, mint aki jön, s akit táplálnak, ki míg feküdt s táplált, nem volt látható. Ime, ez jön, átugorja a hegyeket, szökell halmokon át. A hegyeken és a halmokon a pátriárákat és prófétákat értsed, s hogyan jött ugrálva ésszökellve, azt a nemzetségtáblában olvashatod: „Ábrahám fia volt Izsák, Izsák fia meg Jákob” (Mt. 1, 2.), stb. Ezekből a hegyekből sarjadt, mint tudod, Jessze törzsöke, ahonnét a próféta szerint vessző kelt, s belőle virág fakadt, amelyen megpihent a hétformájú Lélek. (Iz. 11, 1. skk.) Amit másutt sokkal nyilvánvalóbban föltár ugyanaz a próféta, midőn azt mondja: „Ime a szűz méhében fogan és fiút szül; neve Emmánuel lesz, ami annyit jelent, Velünk az Isten”. (Iz. 7, 14.) Akit először virágnak, azt itt Emmánuelnek; s akit vesszőnek mondott, azt itt világosabb kifejezéssel szűznek nevezte. Ennek a mélységes titoknak a megfontolását azonban már máskorra kell hagynom; erre már külön beszédet kell szánnom, főképp azért, mert a mai beszéd már hosszúra nyúlt.

2. Advent 1. vasárnapjára¹

(25. vers.) *És jelek lesznek a napban és holdban és csillagokban.* A jövődőlésnek valódi sorozata, és a titoknak a teljes oka, hogy a fogoly zsidók másodszor is Babiloniába és Assziriába vitetnek, fogságban lesznek az egész földkerekségen, mert megtagadták Krisztust; és a látható Jeruzsálemet ellenséges hadsereg tapodja, midőn a zsidók kardélre kerülnek: és az egész Judea a hívő népek uralma alá kerül a szellemi kard erejében, mely nem más, mint a kétélű beszéd: és különféle jelek lesznek a napban és holdban és csillagokban.

Ezek a jelek Máténál világosabban vannak kifejezve: „*Akkor, így szól, a nap elsötétedik, a hold nem ad világosságot, és a csillagok lehullanak*” (Mát. 24, 29). Mint-hogy sokak vallásossága megfoggyatkozik, a tiszta hitet az álnokság felhője homályosítja el, mert az az égi nap hitemmel vagy csökken vagy növekszik. Miként a világ napjának a sugarait, ha többen szemlélik, a nézők képessége szerint a nap vagy halványabbnak vagy fényesebbnek látszik; ugyanúgy a hívő áhítata szerint ömlik el egyese-

¹ Szent Ambrus magyarázata Luk. 21, 25—30.-hoz. (Expositio in Lucam lib. X. 36—45. P. L. 15, 1905—1907.)

ken a lelki fény. És ahogyan a hold havonkinti pályáján, vagy mikor a földdel szembe kerül a nap birodalmából, eltűnik: így a szent Egyház is, midőn az égi fénynek a test bűnei ellenszegülnek, az isteni fénynek ragyogását Krisztus sugaraiból nem tudja átvenni. Mert az üldözésekben Isten fényét többnyire egyedül ennek az életnek a szeretete zárja ki.

„A csillagok lehullanak,” ezek bizonyára azok, akik már a föltámadás fényével tündökölnék, ezek a férfiak miként a világban lévő világítók az élet igéjét tartalmazzák, ezekről mondatott Ábrahámnak, hogy miként az ég ragyog és a csillagok, ugyanúgy az ő ivadéka is (Gen. 13, 16). Az emberek közül tehát kiesnek a pátriárkák, kiesnek a próféták, ha az üldözés elkeseredettsége megerősödik: s ennek meg kell lennie, míg csak az Egyház minden tagjában az erő, az egyesekben a tökéletesség föl nem halmozódik; mert így próbáltatnak ki a jók, s így tűnnek ki a gyengék. Tehát a lelkek különféle szenvedélyei olyan forrók lesznek, hogy a lelkiismeretet gyötrő bűnök sokasága, a jövődő ítéletnek a félelme, kiszárítja bennünk a szent forrás harmatát; az álnokság ugyanis kiszárít, a hit azonban harmatot ad.

(26. és 27. vers.) *Mert az egek erői megindulnak és meglátják majd az Emberiát, amint jön a felhőkben.*

Talán ahogyan mi az Úrnak az eljövetelet várjuk, hogy jelenléte kiterjedjen az összes emberre és az egész világra, amely jelenlét természetesen egyesekben valósul

meg, midőn minden érzelmükkel befogadják Krisztust; ugyanúgy az egek erői is az Üdvözítő Úr jöveletekor és távozásakor; minthogy ő az erősségeknek az Úra (Zsolt. 23, 10), szükségképen gyarapszanak a kegyelemben, s miután az istenség teljessége jobban előmlik rajtuk, megindulnak.

Hisz az egek erői azok, amelyek hirdetik az Isten dicsőségét (Zsolt. 18, 2), ezek a Krisztus teljesebb kiáradásától meginduló lelki erősségek, melyek látják Krisztust. Dávid arra is megtanít bennünket, hogyan indulnak meg ezek az erősségek, midőn azt mondja: „*Járuljatok hozzá és megvilágosodtok*”. (Zsolt. 33, 6). Pál is tanította, hogyan láthatod meg Krisztust (Kor. II. 3, 16); mert midőn az Úrhoz fordult, elvétetik a lepel és látod Krisztust.

Látod őt a felhőkben. Nem gondolom ugyan, hogy a sötétség homályában és borzasztó esőzésben jön el Krisztus; a felhők ugyan, mikor előtűnnek, az eget félelmes homállyal vonják be. De miképen helyezte sátorát a napban (Zsolt. 18, 6), ha esős lesz az ő megérkezése.

De vannak felhők, melyek, ha kell az égi titok ragyogását rejtik: vannak felhők, melyek a lelki kegyelem harmatától nedvesek. Nézd az Ószövetség felhőjét: „A felhőoszlopból szólott hozzájuk” (Zsolt. 98, 7). Nemde Mózes és Józsue Nún fia által szólt hozzájuk, aki megállította a napot (Józs. 10, 12); hogy a teljesebb fénynek ragyogását kapja. Tehát Mózes és Józsue felhők. Mert íme a szent férfiak felhők, mint a felhők repülnek,

miként a galambok fiókáikkal (Iz. 40, 8). Számomra felhő Izaiás, Ezekiel, kik a kerubok és szeráfok által az isteni Háromság szentségét megmutatják. Felhők az összes próféták: ezekben a felhőkben jött Krisztus. Felhőben jött az Énekek énekében, derült felhőben s a vőlegény ragyogó örömeiben. (Én. 3, 11.) Könnyed felhőben jött, midőn a Szűzből testet öltött; mert a próféta úgy látta őt, mint a Keletről jövő felhőt. (Iz. 19, 1.) S helyesen mondta könnyű felhőnek azt, akit földi vétkek nem terheltek. Ime a felhő, melyre a Szentlélek szállott, s melyet a Magasságbeli ereje megárnyékozott. (Lk. 1, 35.)

Midőn tehát megjelenik Krisztus a felhőkben (Mát. 24, 30), összeroskadnak a föld népei; bizonyos bűnök sorozata és gonosz-tettek sora ugyanis csak Krisztus megérkezésekor szűnik meg.

(29. és 30. vers.) *„Nézzétek a fügefát és a többi fákat, mikor azok már hajtanak, tudjátok, hogy közel van a nyár.”*

Különböző módon, de úgy látszik mégis ugyanazt tanítják az evangelisták; Máté ugyan csak a fügefáról mondja, hogy midőn ága már gyöngé (Mát. 24, 32): itt az összes fákról van szó. Valóban, akár midőn már a gyümölcs virul az összes fákon, és a termékeny fügefa már virágzik, azáltal, hogy minden nyelv dicsőíti az Urat, s ebben a dicsőítésben már a zsidó nép is részt vesz; remélünk kell az Úr eljövetelét, hogy mint nyáron szokás a föltámadás gyümölcsét learassa: akár pedig midőn a bűn férfja a

könnyed és törékeny hencegését, mintegy a Zsinagóga leveleit az ág magára ölti, arra kell következtetnünk, hogy az ítélet elközelgett: mert azért siet az Úr, hogy a hitért megfizessen és a bűnözésnek véget vessen.

Tehát kétféle jelentése van ennek a fügefának, jelenti a kemények megszelídülését, és jelenti a bűnök tobzódását. Mert a hívők hite által az azelőtt szárazak virágzani fognak: és bűneikkel dicsekszenek majd a bűnösök: ott a hitnek a gyümölcse, itt pedig az álnokság pajkossága. Nekem, mint az evangéliumi vincellérnek a fügefa gyümölcsét igéri a megművelés (Luk. 13, 9), s nem szabad kétségbeesnünk, ha a bűnösök, hogy lelkiismeretüket elrejtsek, fügefa levelekkel mintegy az álnokság ruhájával fedték is be magukat: mert a levelek gyümölcs nélkül gyanúsak. Ilyen ruhájuk volt a paradicsomból kiűzötteknek (Gen. 3, 7).

3. Advent 2. vasárnapjára¹

Hogyan támasztotta alá és védte meg Krisztus Keresztelő János hírnevét. — Miután a János tanítványait érdeklő ügyek helyes elintézését nyertek; és azok a tüstént véghezvitt csodajelekből megerősödve el is távoztak: hátra volt még, hogy a nép (téves) vélekedése is gyógyulást találjon. Azok ugyan a mondottakon kívül nem gondoltak semmi különösebbet mesterükről; a nép azonban János tanítványainak kérdései mögött sok képtelen dolgot gyanított, mert nem tudta, hogy milyen szándékkal küldötte tanítványait: s valószínűen így okoskodtak magukban: Aki olyan sokszor olyan nagy-szerű bizonytságot tett, most megváltozott s kételkedik, hogy vajjon ez-e vagy más-valaki az eljövendő? Vajjon ellenségeskedés támadt-e az ezeket kérdező és Jézus között? Vajjon a börtönben félénkebbé vált? Vagy talán amiket eddig mondott azok voltak túl merészek? Mivel valószínű, hogy sok ilyen gyanakvó gondolatuk támadt, lásuk hogyan javítja ki azoknak gyöngeségét, és szünteti meg ezeket a gyanakvásokat. „*Miután már eltávoztak, akkor kezdett szó-*

¹ Aranyszájú Szent János homiliája Mát. 11, 7--19. ről. (In Matth. hom. 37. P. G. 57, 419—422. n. 1. 2., 3.)

lani a sereghez." Miért azok távozása után? Nehogy úgy tűnjék föl, mintha hizelegni akarna annak a férfiúnak. Midőn pedig a népnek a véleményét helyesbíti, gyanakvását nem is idézi föl, hanem csak azoknak az okoskodásoknak megoldását adja, melyek elméjüket megzavarták, kimutatván, hogy minden titkukat ismeri. Nem is mondja tehát, mint a zsidóknak mondta: „Miért gondoltok gonoszat”. (Mát. 9, 4). Mert, ha még gondoltak is, nem gonoszságból gondolták, hanem azért, mert nem ismerték azt, amiről szó van. Ezért nem beszél hozzájuk élesen, hanem csak gondolkodásmódjukat igazítja helyre: megvédi Jánost, midőn kimutatja, hogy előbbi véleményétől nem tért el, s nem változott meg. Mert ő, mint mondja, nem hitvány és változékony ember, hanem erős és állhatatos; s nem olyan, mint aki elárulja a reábizottakat. Mindezt a mondanivalóját pedig úgy rendezi el, hogy ne mindjárt a maga véleményét hozza, hanem azoknak a tanuskodásából induljon ki: s nemcsak szavaikból, hanem cselekedeteikből is kimutatja, hogy már ők maguk is tanuságot tettek állhatatosságáról. Ezért mondja: „*Mit mentetek ki a pusztába látni?*” mintha mondaná: Miért hagytátok el városaitokat és házaikat, s gyülekeztek mindnyájan a pusztában? azért, hogy egy nyomorult és hitvány embert lássatok? Ez ellentétben állana a józan ésszel. Ilyen következtetést abból a nagy buzgóságból, amellyel a pusztába igyekeztek, nem lehet levonni: s annyi nép, oly sok város, akkora igyekezettel

a pusztába és a Jordánhoz nem özönlött volna, ha nem reméltétek volna, hogy ott egy nagy, csodálatos és rendkívül állhatatos férfit láttok majd. Nem is azért mentetek ki, hogy széltől hányatott nádat lássatok; mert a hitvány emberek, akik hol ide, hol oda hajlanak, és egyszer ezt, másszor meg azt mondják a nélkül, hogy valamiben megállapodnának, a nádhoz hasonlítanak. És fontold meg, hogy mikép mellőzi az összes gonoszságot, s csupán csak a hitványságnak bennük föltámadt gyanújára irányítja tekintetét, mert ezt akarja bennük megszüntetni. *„Vagy mit mentetek ki látni? Puhába öltözött embert-e? Ime, akik puha ruhákat viselnek, a királyok házaiban vannak.”* S ezzel körülbelül ezt akarta mondani: Önmagában véve ő nem ingatag: s ezt magatok bizonyítjátok az iránta való buzgóságtokkal. De azt sem lehet mondani, hogy valamikor régen állhatatos volt, s csak később puhult el az élvezetek folytán. Az emberek közül ugyanis egyesek így születnek, mások azután lesznek ilyenekké: például, egyesek természetüknél fogva haragosak, mások hosszas, hosszas betegeskedés után esnek ebbe a lelkibetegségbe. Hasonlóképen egyesek természetüknél fogva állhatatlanok és könnyelműek, mások meg azért lesznek ilyenekké, mert a gyönyöröknek és az élvezeteknek adták magukat. Szent János azonban nem volt ilyen természeténél fogva sem, hisz azt mondja: nem azért mentetek ki, hogy nádat lássatok; s az élvezeteknek sem adta át magát, és így nem vesztette el

ezt a hasznos tulajdonságát. Mert, hogy az élvezeteknek nem szolgált, azt bizonyítja ruházata, a puszta és a börtön. Ha ugyanis lágy ruhákba akart volna öltözködni, akkor nem pusztát vagy a börtönt választotta volna lakásul, hanem a királyi palotát. Ha ugyanis hallgatott volna, nagy megtiszteltetést tudott volna magának szerezni. Hiszen Herodes még az őt megfeddőt és börtönbe vetettet is becsülte, ha hallgatott volna, biztosan még hízelgett volna is neki. Midőn tehát cselekedeteivel az erőnek és állhatatosságának kézzelfogható bizonyítékát adta, hogyan lehetne jogosan ilyen gyanakvásokat táplálni vele szemben?

Krisztus Keresztelő Jánost több mint prófétának nevezi, amennyiben fölülmulja az összes prófétákat. Krisztus sem Jánossal sem más emberrel nem hasonlítható össze. — Miután tehát hely, ruházat és a hozzá se reglő nép szempontjából szokásait leírta, végül bemutatja magát a prófétát. Midőn ugyanis azt mondta: „Mit mentetek ki látni? Prófétát? Igenis mondom nektek, prófétánál is nagyobbat: hozzáteszi: Mert ez az, kiről írva vagyon: Ime én elküldöm angyalomat színed előtt, ki elkészíti előtted utadat”. (Mal. 3, 1.) Először a zsidóknak a tanuskodását idézte, azután pedig magára a prófétára hivatkozik. Azért helyezi a zsidó közvéleményt első helyre, mert az a legsúlyosabb bizonyíték, ha az ellenség tanuskodását hozzátűk föl: másodszor annak a férfiúnak az életét; harmadszor a saíát ítéletét; negyedszer a prófétát állítja eléjük, hogy minden

oldalról elnémita őket. Végül, hogy azt ne mondhassák: Mit ér, ha ilyen volt, de már megváltozott? még hozzáveszi a ruházatát, a börtönt és ezekután a jövődölést. Azután, minthogy azt mondotta, hogy prófétánál is nagyobb, kimutatja, hogy miben áll ez a nagysága. Mennyiben nagyobb tehát? Abban, hogy közelebb áll ahhoz, aki hozzánk jött. Így szól ugyanis: „Elküldöm angyalomat színed előtt”; azaz, közel tehozzád. Amint ugyanis a királyoknál azok, akik kocsijuk közelében járnak, méltóságban a többieket megelőzik: így Jánost is a hozzánk jövő Krisztus közelében látjuk jární. Ime meny nyire kiemeli kiválóságát, de itt meg sem áll, hanem még saját véleményét is kifejezésre juttatja, mondván: „Bizony mondom nektek, nem támadt az asszonyok szülöttei között nagyobb Keresztelő Jánosnál”. Azaz asszony nem szült nálánál nagyobbat. Ez a nyilatkozat már éppen eleget mond; de ha magukból a tényekből akarsz okulni, nézd asztalát, táplálékát és gondolkodásmódjának magasztosságát. Mert úgy élt, mintha már az égben lenne és a természet követelődzései fölött állna, csodálatos úton járt, egész életét himnuszokkal és imádságokkal töltötte ki, nem az emberekkel, hanem csak egyedül Istennel társalgott. Szolgatársai közül senkit sem ismert, ezeknek nem muto gatta magát, tejjel nem táplálkozott, a fekvő helyet, a fedelet, a piacot és a többi emberi dolgot nem vette igénybe; s mégis szelíd volt, de egyúttal erélyes. Halljad tehát mily mérséklettel szól tanítványaihoz, milyen fér-

fiasan a zsidó néphez, s mekkora nyíltsággal a királyhoz. Ezért mondta Krisztus: „Nem támadt az asszonyok szülöttei között nagyobb Keresztelő Jánosnál”. De nehogy a nagy dicséretnek valamilyen helytelen nézetet eredményezzenek, se pedig a zsidók őt Krisztusnál többre ne becsüljék, nézd, hogyan tereli itt a dolgokat a helyes útra. Mert amikből a tanítványok okultak, az a tömegnek kárára vált, mert azok alapján megalakuvónak gondolták; ami viszont a tömegnek javára vált, abból nagyobb kár származott, mert ezen szavak alapján nagyobbnak gondolták őt mint Krisztust. Hogy tehát a gyanakvásnak semmi tápot ne nyújtson, ezt is kijavítja a következő szavakkal: „Aki pedig kisebb a mennyek országában, nagyobb nálánál”. Kisebb, korát tekintve, és sokak véleménye szerint; azt mondták ugyanis róla, hogy falánk és borissza ember (Mát. 11, 19.); továbbá: „Nemde ez az ács fia?” (Mát. 13, 55.) és széltében megvetették őt. Hogy van tehát, kérded, valóban Jánossal összehasonlítva volt nagyobb? Távol legyen. Ugyanis János midőn azt mondja: „Hatalmasabb nálamnál” (Mát. 3, 11.), nem összehasonlításképen mondja ezt; és Pál sem, midőn Mózesről így emlékezik meg: „Mert nagyobb dicsőségre tartatott az méltónak Mózesnél”. (Zsid. 3, 3.) És ő maga is, midőn így szól: „Ime nagyobb van itt Salamonnál” (Mát. 12, 42.), nem összehasonlításként mondja. Mert ha megengednénk, hogy ő ezt mint összehasonlítást mondotta, akkor nyilván a hallgatók gyengeségéhez alkalmazko-

dott. Mert nagyon megbámulták őt, a börtön pedig még híresebbé tette, valamint az a nyíltsága is, amellyel a királyt megfeddette; és sokan ezt valóban így is gondolták. Hiszen az ószövetségi Szentírás is úgy szokta a tévelygő lelkeket visszavezetni, hogy összehasonlítja azokat, amik nem hasonlíthatók össze; mint midőn mondja: „Uram, nincs az istenek közt tehozád hasonló” (Zsolt. 85, 8.) és ismét: „Nincs olyan isten, mint a mi Istenünk”. (Zsolt. 76, 14.) Azt az összehasonlítást pedig egyesek az apostolokra, mások pedig az angyalokra akarják vonatkoztatni; de helytelenül. Mert, akik egyszer az igazságtól eltértek, sok tévedésbe szoktak belekeveredni. De hogyan mondhatta ezt az apostolokról, vagy pláne az angyalokról? Ha azonban mégis az apostolokról mondotta volna, miért vonakodott őket megnevezni? Minthogy azonban önmagáról mondja, nagyon helyesen elrejtí személyét, a még erős vélemény miatt; továbbá nehogy úgy tűnjék föl, hogy valami nagy dolgot mond önmagáról; mint gyakran szokta ezt csinálni. De mit jelent ez: „A mennyek országában?” Az összes lelki és mennyei dolgokban. Midőn pedig ezt mondja: „Nem támadt az asszonyok szülöttei között nagyobb Jánosnál”, megkülönböztette magát Jánostól, és kivonta magát az összehasonlítás alól.

Bár ő is az asszonyok szülöttei közé tartozott, de nem úgy mint János: mert nem pusztán ember volt, nem is úgy született, mint más ember, hanem bizonyos rendkívüli

és csodálatos születéssel. „Keresztelő János napjaitól kezdve — mondja — mostanig, a mennyek országa erőszakot szenved, és az erőszakosak ragadják el azt.” De hogyan függ ez össze az előzőkkel? Bizony nagyon jól és rendkívül következetesen: innen kezdve ugyanis a benne való hitre buzdítja és hívja őket, s egyúttal a Jánosról föntebb mondottakat megerősíti. Mert ha Jánosig már minden betelt, Én vagyok, aki jövők: mert így szól: „Az összes próféták és a törvény Jánosig mind jövendöltek”. Nem szüntek volna meg ugyanis a próféták, ha én nem jöttem volna. Semmit se várjatok már tehát, és ne reméljétek, hogy még valaki jön majd hozzátok. Hogy én ki vagyok, az nyilvánvaló abból, hogy a próféták megszüntek, és naponkint sokan ragadtatnak a bennem való hitre, s így nyilvánvaló, hogy azt sokan el is ragadják. És ki az, aki elragadta? Mindazok, akik buzgósággal közeledtek hozzája. Azután más ismertetőjelet is hoz, mondván: „Ha el akarjátok fogadni, ő Illés, akinek el kell jönni. Mert íme én elküldöm majd nektek a tesbii Illés prófétát, aki visszatéríti az atyák szívét a fiaikhoz”. (Mal. 4, 5.) Ez, mint mondja, Illés, ha gondosan megfigyelitek. „Mert íme én elküldöm angyalomat színed előtt.” (Mal. 3, 1.) Helyesen mondja: „Ha el akarjátok fogadni”, mert ezzel kimutatja, hogy senkit sem kényszerít erőszakkal. Nem kényszerítlek, mondá. Ezt pedig azért mondta, hogy készséges akaratra találjon, s kimutassa, hogy ez az, az pedig ez. Mert mind a ketten ugyanazt a hivatalt vállalták,

mindketten előfutárok voltak. Ezért nemcsak egyszerűen azt mondta: „Ez Illés, hanem: Ha el akarjátok fogadni, ez ő”, azaz, ha helyes lélekkel várjátok a leendőket. De itt még nem is áll meg, hanem kimutatja, hogy az értelemre is szükség van, midőn ehhez a mondásához: „Ez Illés, az eljövendő”, hozzákapcsolja: „Akinek fülei vannak a hallásra, hallja meg”. Annyi talányszerű dolgot hozott föl, hogy kérdezősködésre indítson. Mert ha így sem ébredtek föl, akkor még kevésbbé, ha minden világos és nyilvánvaló lett volna. Azt sem lehet mondani, hogy nem mertek kérdezni, vagy hogy ő nehezen volt megérthető. Mert akik őt semmitmondó kérdésekkel zaklatták és kísértették, s akkor sem szüntek meg, midőn számtalanszor visszautasítottak, miért ne kérdezték volna meg a szükségesekekről őt, ha egyáltalán tanulni akartak tőle valamit? Ha a törvényszerű dolgokról megkérdezték, arról, hogy mi az első parancsolat és hasonlókról, jöllehet erre semmi szükségük sem volt; hogy van az, hogy midőn olyanokat mondott, amelyekre mindenképen felelnie kellett volna, nem kutatták véleményét? ámbár úgy látszik, hogy erre nagyon is buzdította és vonzotta őket? Mert erre indította őket, midőn azt mondotta: „Az erőszakosak ragadják el azt”; s ugyanezt tette, midőn így szólt: „Akinek fülei vannak a hallásra, hallja meg”.

Krisztusnak és Jánosnak ugyanaz volt a célja. — Ez utóbbiak úgy tűnnek föl, mintha az előzőktől nem is függenének, pedig teljesen ahhoz a sorozathoz tartoznak: mert

ugyanarra a dologra irányulnak, hogy kimutassák, miszerint János vele összhangban cselekedett, bár a történetek ellentéteseknek látszottak, s ez a kérdésre is vonatkozik: kimutatja továbbá, hogy semmi olyant nem mulasztott el, ami üdvösségüknek javára szolgálhatott, amint a próféta a szőlőről mondotta: „Mit kellett volna még tennem szőlőmmel, és nem tettem meg vele?” (Iz. 5, 4.) „Mert kihez hasonlítsam, mondá, ezt a nemzedéket? Hasonló a piacon tanyázó gyermekekhez, kik mondják: Furulyáztunk nektek és nem táncoltatok; jajgattunk és nem siránkoztatok. Mert eljött János, nem evett és nem ivott, és azt mondják: Ördöge vagyok. Eljött az Emberfia, eszik és iszik, és azt mondják: Ime a falánk és borissza ember, a vámosok és bűnösök barátja.” Azaz ellentétes útra léptem én és János, de ugyanazt tesszük, mint midőn a vadászok nehezen elejthető vadat látnak, mely két úton mehet a tör felé, mind a két utat elfoglalják, s így egyik a másik felé hajtja, hogy egyik biztosan elejtse. De nézd, az egész emberi nem hogyan szokta csodálni a böjtölést, továbbá a szigorú és bölcselőhöz méltó életet. Azért volt megállapítva, hogy János ifjúkorától ezt az életmódot folytassa, s ennek alapján mindaz, amit mond, hitelre méltó legyen. De mi akkor az oka — kérded —, hogy Jézus nem ezt utat járta? Sőt ellenkezőleg ő is így jelent meg közöttünk, midőn negyven napig böjtölt, és tanítván körüljárt, és nem volt, ahol a fejét lehajtsa: igaz ugyan, hogy másképen tette, de csak azért, hogy abból is

hasznát húzzon. Mert egyezett vele abban, hogy ugyanazt az utat járta, de sokkal nagyobb is volt, mint az, aki azért járta ezt az utat, hogy tanúságával az utána jövőt megdicsőítse. Egyébként János csak életét és életmódját állította elénk. „Csodajelet azonban nem tett” (Ján. 10, 41.): Krisztus pedig csodajelekkel és csodákkal tett tanubizonyosságot. Hagyta tehát, hogy Jánost böjtölése miatt magasztalják, ő a másik utat választotta, betért a vámosok asztalához, evett és ivott.

4. Advent 3. vasárnapjára¹

Szörnyű dolog az irigység, szeretteim, szörnyű és veszedelmes az irigykedőkre nézve, nem azokra, akikre irigykednek. Mert elsősorban nekik árt és őket teszi tönkre, mint a halálos méreg, úgy nehezedik lelkükre. Ha pedig némiképen meg is sérti azokat, akikre irigykednek, ez olyan kis és semmitmondó kár, hogy a veszteségnél nagyobb hasznót jelent. Nem csupán az irigységben, hanem az összes többiben (t. i. bűnben) is, nem aki a rosszat elszenvedi, hanem aki azt okozza, az szenved kárt. Ha nem így lenne, Pál nem parancsolta volna tanítványainak, hogy inkább viseljék el a jogtalanságot, mintsem jogtalanságot okozzanak, midőn ezt mondja: *Miért nem viselitek el inkább az igazságtalanságot? Miért nem tűritek el a károsodást?* Mert nagyon is jól tudta, hogy nem a rosszat elszenvedőre, hanem arra, aki rosszat cselekszik, leselkedik a romlás mindenfelé. Mindez pedig a zsidók féltékenykedése miatt mondatott nekünk. Mert, akik a városokból Jánoshoz özönlöttek, és bűneiket beismerték, és megkeresztelkedtek, ezek a keresztség után

¹ Aranyzászárú Szent János homiliája. Ján. 1, 19—28.-ról. (In Matth. hom. 16. P. G. 59, 101—108.)

mintegy bizonyos fokig lelkületüket megváltoztatván, küldötték hozzá a kérdezősködőket: „Ki vagy te?” Valóban viperák fajzatai, kigyók, és ha van még ezeknél súlyosabb. Hitvány házasságtörő és feslett nemzedék, megkeresztelkedésed után keresed a keresztelőt és kutatsz utána kíváncsian? Van-e ennél az esztelenségnél nagyobb esztelenség? Hogyan mentetek ki? hogyan vallottátok meg bűneiteket? hogyan siettetek a keresztelőhöz? hogyan kérdeztétek afelől, hogy mit kell tennetek? Mindezeket megdolgolás nélkül tettétek, s eljárásoknak sem okát, sem alapját nem ismeritek. Azonban ezekből semmit sem mondott, és semmiféle szemrehányást sem tett nekik Szent János, s nem is gyűlölködve, hanem teljes szelídséggel válaszolt nekik. Hogy pedig miért cselekedett így, érdemes megtudni, hogy azoknak gonoszsága mindenki előtt világossá legyen és kinyilvánuljon. Gyakran tett tanúságot János Krisztusról a zsidók előtt, és midőn megkeresztelte őket gyakran megemlékezett Krisztusról és mondotta: „Én ugyan vízzel keresztellek titeket; aki pedig utánam jöendő hatalmasabb nálamnál... ő Szentlélekkel és tűzzel fog benneteket megkeresztelni.” (Mát. 3, 11.) Vele szemben tehát bizonyos emberi érzelemmel viselkedtek. Ugyanis a világnak a dicsőségét szemlélték, és a külső szerint nézve a dolgokat, úgy gondolták, hogy méltatlan hozzá, hogy alárendeltje legyen Krisztusnak. Hiszen sok olyan külsőleges dolog volt, ami Jánost feltűnővé tette: mindenekelőtt elő-

kelő és híres származása; főpapnak a fia volt ugyanis; továbbá táplálkozása és szigorú életmodja, a mindenféle emberi dolgoknak a megvetése, mert nem sokra becsülte a ruházatot, asztalt, lakást és annak táplálékait, mint aki azelőtt a pusztában töltötte idejét. S mindebben Krisztusnak ellentéte volt: ő ugyanis egyszerűbb családból származott, s ezt gyakran szemére is vetették, mondván: „Nemde, ez az ács fia? nemde anyja Máriának neveztetik? és atyafiai Jakab és József?” (Mát. 13, 55.) Az a hely pedig, amelyikről azt gondolták, hogy az ő hazája, anyyira gyűlöletes volt, hogy Natánael is azt mondotta: „Jöhet-e valami jó Názáretből?” (Ján. 1, 46.) Ehhez járult az egyszerű életmód, a közönséges ruházat. Nem volt ugyanis neki bőrvöve, sem pedig szőrruhát nem viselt, mézzel és sáskákkal nem táplálkozott; hanem közönséges ételekkel élt, még gyarló embereknek és vámosoknak a lakomáján is résztvett, hogy azokat magához vonzza. A zsidók ezt nem tudták megérteni, s meg is gyűlölték őt, mint maga mondja: „Eljött az Emberfia, eszik és iszik, és azt mondják: Ime, a falánk és borissza ember, a vámosok és bűnösök barátja.” (Mát. 11, 19.) Midőn tehát János gyakran Krisztushoz küldötte a zsidókat, s ezek őt Jánosnál alacsonyabb rendűnek látták; minthogy miatta szégyenkeztek és neheztek rá, jobban szerették volna, ha János marad az ő mesterük, ezt azonban nem merték nyíltan megmondani; hanem ehelyett küldöttséget menesztettek hozzája, mert remélték, hogy hízelgésükkel rávehetik

arra, hogy magát Krisztusnak vallja. Nem is alacsonyabbrangú embereket küldenek, mint Krisztushoz, midőn beszédében meg akarták fogni; oda szolgákat, majd herodiánusokat és hasonló fajta embereket küldtek; ide azonban papokat és levitákat; nem is akármilyen papokat, hanem Jeruzsálemből, azaz előkelőbbeket (mert nem ok nélkül jegyezte ezt meg az evangélista): és elküldik őket, hogy megkérdezzék: „Ki vagy te?” Születésének körülményei ugyan annyira nyilvánvalók voltak, hogy mindenki azt mondogatta: „Hát mi lesz ebből a gyermekből?” (Luk. 1, 66.) s ez az egész hegyvidéken elterjedt. Midőn pedig a Jordánhoz jött, az összes városok hozzásiettek, és Jeruzsálemből, valamint egész Judeából Jánoshoz mentek, hogy megkeresztelkedjenek. Ezek tehát most nem azért kérdezik, mert nem ismerik őt (mert hogyné ismerték volna azt, aki annyiféle módon bemutatkozott előttük?), hanem, hogy őt arra, amiről föntebb szólottam, rávezesék.

Halljad tehát miképen felelt meg ez a szent férfiú a kérdezők szándékára, nem pedig magára a kérdésükre. Midőn ugyanis azt mondták neki: Ki vagy te? nem azt felelte nekik, amit nyilván felelnie kellett volna: Én vagyok a pusztába kiáltónak szava (Ján. 1, 23.), hanem mit tett? Azt távolította el, ami gyanakvásuknak alapjául szolgált. Mert erre a kérdésükre: Ki vagy te? „Megvallotta és nem tagadta és megvallotta, hogy én nem vagyok a Krisztus.” S vedd észre az evangélista bölcsességét. Háromszor ugyanazt

mondja, hogy a Keresztelőnek erényét, azoknak pedig haszontalanságát és esztelenségét kimutassa. Lukács pedig azt mondja, hogy midőn a tömeg őt Krisztusnak gondolta, ő ezt a gyanakvást megszüntette. A ház szolgájának kötelessége nemcsak az, hogy Urának dicsőségét ne akarja magának megszerezni, hanem még ha a tömeg föl is ajánlja azt neki, utasítsa vissza. Valóban a tömegben együgyűségből és tudatlanságból támadt ez a gyanú, ezek azonban, mint mondtam, rossz szándékkal kérdezték őt, mert remélték, hogy hízeltetésükkel elérik azt, amire törekedtek. Ha ezt nem remélték volna, nem tértek volna át mindjárt egy másik kérdésre, hanem méltatlankodtak volna, hogy az előterjesztett kérdésekre nem felelt és ezt mondták volna: Vajjon te azt hiszed, hogy mi ezt gyanítottuk? vagy azért jöttünk, hogy efelől kérdezősködjünk?

Hanem mint akiket rajtaérnek és megfognak, *másik kérdésre térnek át*: „Hogy van tehát a dolog? Illés vagy-e te? És mondá: Nem vagyok.” Mert róla is remélték, hogy eljön, amint Krisztus is mondja. Midőn ugyanis megkérdezték tanítványai: „Mit beszélnek hát az írástudók, hogy előbb Illésnek kell eljönni?” ő így felelt: „Illés ugyan eljön és majd helyreállít mindeneket”. (Mát. 17, 10. sk.) Azután ezt kérdezik: „A próféta vagy te? És feleli: Nem”. És mégis próféta volt. Miért tagadja tehát? Ismét a kérdezők szándékára figyel. Remélték ugyanis, hogy egy kiváló próféta jön majd, akiről Mózes szólott: „Prófétát támaszt néked az Úr, a te

Istened a te saját nemzetségedből s a te testvéreid közül, úgy mint engem: arra hallgass". (Móz. V. 18, 15.) Ez pedig Krisztus volt. Azért nem mondják: Próféta vagy te? egy a próféták közül, hanem névelővel: A próféta vagy te? az, akit Mózes előre hirdetet? Ezért nem azt tagadta, hogy ő egyáltalán próféta, hanem csak azt, hogy az a bizonyos próféta. „Mondották azért neki: Ki vagy tehát, hogy feleletet vigyünk azoknak, kik minket küldöttek? mit mondasz magad felől?" Látod milyen állhatatosak a kérdésben, és nem tágítanak; ő ellenben mérséklettel először alaptalan gyanakvásukat szünteti meg, majd előterjeszti az igazságot. Ezt mondja ugyanis: „Én vagyok a pusztában kiáltónak szava: Egyenesítsétek az Úr útját, amint Izaiás próféta mondotta". Minthogy nagy és magasztos dolgot mondott Krisztusról, azoknak véleményéhez alkalmazkodva, azonnal a prófétához folyamodik, s ezzel teszi hitelesebbé szavait.

„A küldöttek pedig a farizeusok közül voltak. És kérdezték őt, mondván neki: Miért kereszteled tehát, ha te nem vagy a Krisztus, sem Illés, sem a próféta?" Látjátok, nem alaptalanul mondtam, hogy mire akarták rábírní őt? Kezdetben ugyan nem mondták ezt, nehogy bárki azonnal rajtakaphassa őket. Azután minthogy már megmondta: „Nem vagyok a Krisztus", azok, hogy belső alattomos gondolatukat elleplezzék, ismét Illésre és a prófétára hivatkoznak. Midőn pedig már azt is megmondta, hogy egyik sem ezek közül, végre leteszik álarcukat,

minthogy kétkedésre már nincs alap, s nyíltan föltárják álnok gondolatukat, mondván: „Miért keresztelsz tehát, ha te nem vagy a Krisztus?” Azután ismét homályosan beszélnek, mással hozakodnak elő, Illéssel és a prófétával. Mivel ugyanis hízeltéssel nem tudták őt megingatni, remélték, hogy vádaskodásukkal rá tudják őt kényszeríteni, hogy annak vallja magát, ami valójában nem volt: de ezt nem tudták elérni. Ő esztelenség! ó arcátlanság és időszerűtlen kíváncsiszkodás! Azért küldtek benneteket, hogy meg tudakoljátok tőle, ki ő és honnét való; vajjon törvényeket is akartok szabni számára? Hisz arra akartátok rákényszeríteni, hogy Krisztusnak vallja magát. Ő azonban most sem méltatlankodik, s bár méltányosnak látszik, nem hozakodik elő eféléekkel: Vajjon ti parancsoltok nekem? ti szabtok számomra törvényt? hanem igazán nagyon szerénynek mutatkozik ismét. Ezt mondja ugyanis: „Én vízzel keresztetek; de köztetek áll az, kit ti nem ismertek. Ő az, ki utánam jöendő, ki megelőzött engem, kinek nem vagyok méltó sarúszíját megoldani”.

A zsidók, akik Keresztelő János tanuskodását követelték, arra kérték, hogy önmagát vádolja. — Milyen ellenvetést tudnak még ezek után a zsidók fölhozni. Ezzel a kijelentéssel szemben már meg sem tudnak mukkanni, az elítélésük már elháríthatatlan, maguk ellen hoztak ítéletet. Hogyan és milyen alapon? Hitelre méltónak tartották Jánost és annyira igazmondónak, hogy neki nemcsak akkor kell hinni, mikor má-

sokról tanuskodik, hanem akkor is, midőn önmagáról. Ha ugyanis nem ez lett volna a nézetük, akkor nem küldtek volna hozzája azért, hogy önmaga felől tudakolódzzanak nála. Hiszen tudjátok, hogy csak azoknak hisszük el azt, amit önmagukról mondanak, akiket teljesen igazmondóknak tartunk. És nem csupán a szájukat némitotta el, hanem még azt a lelkületet is, amellyel hozzá siettek. Hiszen hatalmas igyekezettel mentek hozzá, ha később meg is változtak. Ezt a kettős magatartást jelezte Krisztus is, midőn azt mondotta: „Ő égő és világító szövétnek volt; ti pedig ideig-óráig akartatok örvenyezni az ő fényében”. (Ján. 5, 35.) És felelete még inkább növelte hitelreméltóságát. „Aki ugyanis a maga dicsőségét nem keresi, az igaz és hamisság nincs benne.” (Ján. 7, 18.) Ez pedig nem kereste, hanem máshoz küldte őket. A küldöttek pedig az előkelőbb és hitelt érdemlő férfiak közül kerültek ki, hogy semmi mentségre vagy bocsánatra ne maradjon hely, midőn Krisztusnak nem hittek. Mert miért nem hittetek azoknak, amiket órála mondott János? Ti küldtétek előkelőiteket hozzája, ti kérdeztétek meg általuk őt! ti hallottátok, hogy mit felelt a Keresztelő. Azok minden igyekezetet, minden szorgoskodást fölhasználtak, mindent átkutattak és minden gyanújukat előhozták: s ő mégis nagy nyíltsággal vallotta, hogy ő nem a Krisztus, se nem Illés, sem pedig a próféta. S itt még nem állt meg, hanem megtanította őket, hogy ő kicsoda, s beszélt keresztségének természetéről, hogy az csak csekély és

gyenge dolog, és a vízen kívül mást nem tartalmaz, a Krisztustól nyert keresztségnek a kiválóságát pedig kimutatta. Megemlíti Izaiás prófétát is, aki már régen tanuságot tett, azt Úrnak, ezt pedig segítőnek és szolgának nevezte. Ezután mi maradhatott hátra? nemde az, hogy higgyenek abban, akiről tanuságot tett, hogy imádják őt és Istennek vallják? Az ő tanuskodása ugyanis nem hízélgésből származott, hanem az igazságból, mint azt a tanuskodó erkölce és bölcsessége is mutatja. Márpedig egészen nyilvánvaló, hogy senki felebarátját nem helyezi maga elé, ha pedig megtiszteltetést tud magának szerezni, azt nem adja át másnak, főképp, midőn olyan nagy az a megtiszteltetés. Tehát János, ha Krisztus nem lett volna Isten, soha ezt a tanuskodást nem tette volna. Mert ha ezt a megtiszteltetést, mint amely messze fölülmúlja természetét, magától elhárította: biztosan nem tulajdonította volna azt más, alacsonyabb rendű természetnek. „Közöttek áll pedig az, akit ti nem ismertek.” Ezt mondotta, mert az, mint illő volt, mintha a tömeghez tartozott volna, elvegyült a nép közt, mint aki mindenütt a döllyfösségnek és a pompának megvetését tanítja. Hogy pedig megismerjék, megmondja a legpontosabb ismertetőjelet, t. i. hogy kicsoda és honnét jött. Azt ugyanis sokszor hangoztatta: „Utánam jöendő”, mintha azt mondta volna: Ne gondoljátok, hogy az én keresztségemben minden megvan. Ha ez tökéletes volna, nem jönne utánam más, hogy másikat hozzon; ez azonban csak előkészítés és bizonyos útépi-

tés ahhoz. A mieink csak árnyak és képek; kell, hogy jöjjön más valaki, aki az igazságot hozza. Tehát ez a kijelentés: „Utánam jövendő”, főképp az ő méltóságát jelzi. Mert ha már ez tökéletes lenne, akkor egy másikat nem kellene keresni. „Megelőzött engem; azaz nálamnál előkelőbb és dicsőbb. De hogy azt ne higgyék, hogy kiválóságát összehasonlítással akarja kimutatni, s hogy minden összehasonlítást kizárjon, hozzáteszi: „Kinek nem vagyok méltó sarúszíját megoldani”; azaz nemcsak megelőzött, hanem úgy áll a dolog, hogy arra sem vagyok méltó, hogy a legutolsó szolgálói közé számítsanak; a sarúszíj megoldása ugyanis legutolsó szolgálói munka. Ha pedig János nem méltó arra, hogy sarúszíját megoldja, János, akinél nincs nagyobb az asszonyok szülöttei közt (Luk. 7, 28; Mát. 11, 11): akkor magunkat hová helyezzük? Ha ő, ki a földkerekséggel egyenlő, sőt nagyobb volt: „Kikre nem volt méltó a világ” (Zsid. 11, 38), méltatlannak mondja magát és az utolsó szolgálói közé számítja: mit mondjunk mi, kik számtalan gonoszság alatt nyögünk, kik annyira távol állunk János erényétől, mint a föld az égtől?

Ez tehát méltatlannak mondja magát arra, hogy sarúszíját megoldja. Az igazság elleneségei pedig akkora esztelenségre ragadtatják magukat, hogy méltóknak tartják magukat arra, hogy úgy ismerjék őt, mint ő ismeri önmagát. Van-e ennél az esztelenségnél utálatosabb? van-e ennél az orcátlanságnál nagyobb örültség? Jól mondta a bölcs: „Az

ember gögjének kezdete elpártolás Istentől". (Sir. 10, 14.) Nem vettetett volna le és nem is lett volna ördöggé a sátán, aki azelőtt nem volt ördög, ha ez a betegség nem érte volna el. Ez az előző bizalomból kivetette őt, ez a pokolba taszította, ez számára minden bajnak a forrásává lett. Ez a bűn ugyanis a léleknek minden erejét megingatja, az alamizsnálkodást, az imádságot, a böjtöt és a többit is mind. Mert aki magasztos az emberek között, az nem tiszta Isten előtt.

A kevélység minden bűnnél rosszabb. A szemtelen embert erélyesen visszautasítják. — Nemcsak a paráznaság, nemcsak a házasságtörés szennyezi be az embert, hanem még sokkal inkább a kevélység. Miért? Mert a paráznaság sem olyan rossz, amit el lehetne nézni, de mégis azt mondhatja az illető, hogy a szenvedély vitte rá: a dölyföségnek azonban nincs semmi oka, s olyan mentség sem hozható fel, amelyik az elnézésnek legalább az árnyékát megérdemlené: nem is más, mint a lélek fölfordulása, súlyos betegség, mely egyedül az esztelenségből ered. Nincs esztelenebb a dölyfös embernél, mégha nagyon gazdag is, mégha olyan nagy is a külső bölcsesége, bármilyen hatalmas is legyen, ha mindene megvan is, ami az emberek számára kívánatos. Mert az, aki valódi javakkal kevélykedik, szerencsétlen és nyomorult, hisz mindezeknek jutalmát elveszti: aki pedig semmiségek miatt fuvalkodik föl, árnyak és a fű virágai miatt (mert ez a hiú dicsőség) pöffeszkedik, nemde fő-

lötte nevetséges, hiszen ugyanazt csinálja, mint az a szegény koldus, aki mindig éhezett, de ha egyszer éjjel valami szép álma volt, azzal már dicsekedett. Ó, szerencsétlen és nyomorult, míg lelkedet súlyos betegség rágja, végső szegénységben sínylődöl, magadról pedig valami nagyot gondolsz azért, mert sok talentumnyi aranyad és nagy sereg szolgád van! Igazában ezek nem a tieidek. Ha nekem nem hiszel, akkor legalább más gazdagoknak a tapasztalatából tanuld meg ezt. Ha azonban már annyira (részeg) vagy, hogy az ilyen példák nem hatnak rád, akkor várj csak egy kicsit és saját tapasztalatodból fogod megtanulni, hogy ezeknek semmi hasznát sem veszed akkor, midőn lelkedet kileheled, és egyetlen órának, egyetlen rövid percednek sem vagy ura, mindezeket akaratom ellenére is itt kell hagynod másoknak, gyakran olyanoknak, akiknek nem akartod. Sokan ugyanis még csak nem is rendelkezettek ezekkel, hirtelen eltávoztak, bár szerették volna még élvezni ezeket, de nem engedtetett meg nekik, hanem elragadtattak és elvitettek erőszakkal, s másoknak, akiknek legkevésbé akarták, hagyták itt azokat. Hogy ez ne történhessék meg velünk, már most, midőn még egészségünk engedi, küldjük el ezeket a mi városunkba. Mert csak így élvezhetjük majd ezeket, különben nem: mert csak így helyezzük el ezeket biztos menedékhelyre. Mert semmit, egyáltalán semmit sem lehet elvinni onnét, mert ott nincs halál, nincs végrendelet, nincsenek örökösök, nincs rágalom vagy csel-

vetés; hanem aki innét úgy távozik, hogy sokat visz magával, azokat ottan örökké élvezi. Ki annyira nyomorult, hogy ne akarna vagyonában örökké gyönyörködni? Vigyük át hát gazdagságunkat, és odaát helyezzük el. Nincs szükségünk szamarakra, tevékre, kocsikra, hajókra ehhez az átszállításhoz: ettől a nehézségtől megszabadít bennünket Isten; hanem csupán csak szegényekre, sántákra, vakokra és betegekre van szükségünk. Ezekkel végre tudjuk hajtani ezt az átszállítást, ezek pénzünket átviszik az égbe; ezek, az ilyenfajta kincsek tulajdonosai az örök javak örökségébe vezetnek, amelyet bárcsak mi mindnyájan elnyerhetnénk Urunknak Jézus Krisztusnak kegyelme és emberszeretete folytán, akivel és aki által legyen dicsőség az Atyának, a Szentlélekkel egyetemben, most és mindig, s mindörökön örökké. Amen.

5. Advent 4. vasárnapjára¹

Isten fia mielőtt az Egyházat összegyűjtötte volna, már működik kicsiny szolgáiban. És ezért jól állapítja meg Szent Lukács, hogy az *Úr igéje lőn Jánoshoz, Zakariás fiához a pusztában*; hogy az Egyház nem embertől vette kezdetét, hanem az Igétől. Ugyanis az Egyház a pusztaság, mert „több fia lesz a pusztának, mint annak, akinek férje van.” (Iz. 54, 1.) Hiszen neki mondja: „Orvendj, magtalan” (U. o.) és „Ujjongj te pusztá” (Iz. 52, 9.), mert még idegenből jött népnek a munkálkodása nem művelte meg, és még azok a fák, melyek gyümölcsöt hozni nem tudtak, sem emelték fel érdemeiknek koronáját. Még nem jött el az, aki mondhatná magáról: „Én pedig olyan vagyok, mint a termékeny fügefa.” (Zsolt. 51. 10.) Az az égi szőlőtő, szavainak bizonyos bujtásával, még nem szolgáltatta venyigéinek a gyümölcsöket. Lőn tehát az ige, hogy a föld, mely azelőtt pusztá volt, gyümölcsöt hozzon számunkra. Lőn az ige, melyet követett a szó; az ige ugyanis belül működik, s ezt követi a szónak szolgálata. Ezért mondja Dávid is: „Hittem, s azért szóltam.” (Zsolt. 115, 10.) Előbb hitt, hogy aztán szólhasson.

¹ Szent Ambrus magyarázata Luk. 3, 1—6.-hoz. (Expositio in Lucam lib. II. 67—73. P. L. 15, 1658—1660.)

Lőn pedig az ige, hogy *Keresztelő Szent János bűnbánatot hirdessen*. S ezért sokan Szent Jánost a törvény előképének tartják; mert a törvény a bűnt meg tudta mutatni, de megbocsátani nem volt képes. A törvény ugyanis mindazt, aki a pogányok útját járta, elvonja a tévedéstől, visszatartja a bűntől: bűnbánatra vezérli, hogy kegyelmet nyerjen. „A törvény és a próféták (pedig) Jánosig tartottak” (Luk. 16, 16); János pedig Krisztus előhírnöke. Így a törvény az Egyház előhírnöke, s egyúttal a kegyelem bűnbánata. Tehát nagyon jó összefoglalást használ Szent Lukács ahhoz, hogy Jánost prófétának nyilvánítsa, midőn azt mondja: lőn az Úr igéje rajta: mást nem is tesz hozzá, mert nem szorul az ő bejelentésére az, aki Isten igéjében bővelkedik. Tehát egy dolgot mondott, s ezzel mindent kijelentett.

Szent Máté és Márk ellenben a *ruhával, övvel és étellel is* be akarta mutatni a prófétát; mert ruhája teveszőrből készült, és bőr övet hordott ágyéka fölött: tápláléka pedig sáska és erdei méz volt. (Mát. 3, 4; Márk 1, 6.) Krisztus előhírnöke ugyanis nem hagyta a tisztátalan állatok bőrét tönkremenni; ezzel a ruházattal is előre akarta jelezni az eljövendő Krisztust, aki miután a tisztátalan nemzedéknek állatias, és érdemeink ékeltelensége helyett szennyesen összeszőtt bűneit magára vette, a keresztnak ama győzelmi jelén, testünknek ezt a ruházatát levetette.

Akarhat-e mást jelenteni a bőrvével való felövezés, mint hogy az a test, mely előbb rá szokott nehezedeni a szellemre, az Úr eljöve-

tele után nem lesz már akadály, hanem a felövezés eszköze? Tudniillik Dávid szerint: „A fűzfákra... akasztjuk hangszereinket” (Zsolt. 136, 2.); és az Apostol szerint (Fil. 3, 5.) nem vagyunk bizalmasai a testnek, de bizodalmunk van a testben; mivel a lélekben virul a buzgóság érzelme, és felövezük magunkat az égi parancsok iránti teljes engedelmességre lelki áhítatunk megfeszítésével, és testi szervezetünk fölkészítésével.

A prófétai eledel is hivatalára utal és titoknak hírnöke. Van-e ugyanis haszontalanabb emberi foglalkozás, mint a sáskák keresgélése: de ami a próféta titkát illeti, van-e ennél jelentőségtelegebb dolog? Mert a sáskák minél károsabbak a termésre, tehetetlenebbek a hasznos munkára, már az érintésre menekülnek, határozatlanul ugrálnak és a szájukkal sziszegnek; de annál alkalmasabbak, hogy jelképei legyenek a pogány népnek, mely nem fáradozik, munkájának nincs gyümölcse, komolyság és szavak nélkül is a panasznak hangját hallatja s az élet ígését nem ismeri. Ez a nép tehát a próféták tápláléka; mert minél nagyobb számmal jön össze a nép, annál inkább növekszik a prófétai száj használata. Az Egyház kegyelmét is előre jelképezi az erdei méz, mely nem a zsidó nép törvényének méhkasán belül található bőségesen, hanem a mezőkön, és az erdő levelein a pogányok tévedésén ömlik el, amint megvan írva: „Megtaláltuk azt az erdő mezein.” (Zsolt 131, 6.)

Ő bizony *erdei mézet evett*, hirdetvén ezzel, hogy a népeket a szikla mézével kell

táplálni, amint megíratott: „És jóllakatta őket mézzel a kősziklából.” (Zsolt. 80, 17.) Így Illést is hollók táplálták a pusztában, hozott étellel és gazdagító itallal; hogy jelezzék a nemzeteknek a vétkek iszonyú színétől szennyes népeit, kik azelőtt undorító hullákban kerestek táplálékot, most magukat nyújtják a prófétáknak hozott táplálékul. A próféták tápláléka ugyanis az isteni akarat végrehajtása, miként maga az Úr jelentette ki: „Az én eledelem az, hogy annak akaratát cselekedjem, ki engem küldött.” (Ján. 4, 34.)

János az Igének előhírnöke méltán nevezetik szónak. Mert midőn megkérdezték magát Jánost: „Mit mondasz magad felől?” így szólt: „Én vagyok a pusztában kiáltónak szava.” (Ján. 1, 22. sk.) S ezért azt is mondta: „Aki utánam jön, megelőzött engem.” (Ján. 1, 30.); mivel az alacsonyabbrendű szó elől megy, az ige, amely kiválóbb, követi. Azért akarta azt is, hogy János megkeresztelje; mivel az emberekben az ígét a tanító szava megszenteli. Talán Zakariás is azért kapta vissza szavát, mivel szót szólott.

6. Karácsony utáni vasárnapra

„És az ő atyja és anyja csodálkozásának azokon, amiket fölöle mondtak.” (Lk. 2, 33.)

Ha az evangélium idézett részét szemügyre vesszük, belátjuk, hogy Mária és József nem ok nélkül csodálkoztak azon, amiket a gyermek Jézusról hallottak. Visszaemlékeztek ugyanis arra, hogy születésekor pásztoroktól hallották, hogy angyalok jelentek meg, örömet hirdettek minden népnek, hogy szűz fogant és szült. Visszaemlékeztek arra, hogy a napkeleti bölcsek nemcsak imádták a kisdedet, hanem titokzatos ajándékaikat is felajánlották neki. Az is emlékezetükben volt, ahogy Simeon kezében tartotta és megáldotta, ahogy Anna jövendőlt róla. Ezeken csodálkozott Mária és József.

„És megáldá őket Simeon, és mondá Máriának, az ő anyjának: Ime tétetett ez sokak romlására és feltámadására.” (Lk. 2, 34.)

Az agg Simeon, aki úgy várta az Úr eljövételét, miután karjaiban hordozta és megáldotta, Máriát és Józsefet is megáldotta. Azt a részt: „megáldotta őket” nem úgy kell értenünk, mintha ez Krisztusra is vonatkoznék, hiszen az apostol tanúsága szerint minden áldás tőle származik: „Áldott legyen

¹ Sz. Halberstadti Haymo 13. beszéde de tempore. P. L. 118, 83—90; rövidítve.

Urunknak, Jézus Krisztusnak Istene és Atyja, aki megáldott minket Krisztusban minden mennyei, lelki áldással". (Ef. 1, 3.) Tehát a Szentírás fenti kifejezése nem Jézusra, hanem Máriára és Józsefre vonatkozik. Simeon úgy értette, hogy minden áldásra legméltóbb az, aki méltó volt szülni a mindenekfelett örökké áldott Istent.

„Neked magadnak is tör fogja átjárni lelkedet." (Lk. 2, 35.)

Semmi írás, semmi hagyomány nem tud arról, mintha a Boldogságos Szűz törszúrás következtében költözött volna el e világról. De ha így történt volna is, nem a láthatatlan lelket, hanem a testet járta volna át a tör. Tehát itt a tör azt a kemény megpróbáltatást és hallatlan szenvedést jelképezi, amelyet Mária az Úr szenvedése következtében élt át. Bár nem kételkedett abban, hogy Jézus az Isten Fia és fel fog támadni, mégsem képzelhetjük azt, hogy nagy fájdalom nélkül tudta volna szemlélni az ő szeplőtelen testből született Üdvözítő keresztfeszítését. Vélhetőleg az ő nagy fájdalmáról énekelte egykor a próféta: „Ó, ti mindnyájan, kik jártok-keltek az úton, nézzetek ide és lássátok: van-e oly fájdalom, mint az én fájdalomam". (Jer. Sir. 1, 12.) Azt a fájdalmat és szenvedést akarta tehát Simeon a tör szóval jelképezni, amelyet Mária Krisztus halálakor érzett. Egyébként sem szokatlan a Szentírásban, hogy tör van nagy szenvedés helyett. Ebben az értelemben olvassuk az egyiptomi megpróbáltatásokat keményen tűrő Józsefről: „Kard járta át lelkét".

„És vala egy Anna nevű próféta asszony, Fanuel leánya Aser törzséből, aki igen előhaladott napjaiban, miután férjével hét esztendeig élt szüzessége után, és már nyolcvannégyéves özvegy volt és nem vált meg a templomtól, böjtöléssel és imádsággal szolgálván éjjel és nappal. Ez is ugyanazon órában odajövén dicséri az Urat, és szóla felőle mindazoknak, kik várják vala Izrael megváltását.”

Simeon jóslása után az özvegy Anna lép a színre. Az ugyanis a dolgok rendje, hogy az Úr születéséről először férfiak tegyenek tanuságot, csak azután az asszonyok. Mivel pedig az Úr minden nem és kor megváltására jött, méltó volt, hogy minden kor tanuskodjék az ő születéséről. Jövendölt is róla a házaseletet élő épűgy, mint a szűz, jövendölt az öreg és az özvegy, hogy semmiféle nem, semmiféle kor ne hiányozzék magasztalói közül, és beteljesedjék a jövendölés: „Dicsérjétek az Urat az egekből, dicsérjétek őt a magasságban! Ifjak és szűzek, vének és gyermekek: dicsérjék az Úr nevét”. (Zsolt. 148, 1. 12.)

„És miután mindent elvégeztek az Úr törvénye szerint, visszatérének Galileába, az ő városukba, Názáretbe.” Itt Lukács evangélista nem tér ki arra, hogy a Kisdedet Heródes üldözése miatt angyali intésre Egyiptomba vitték, és csak az üldöző halála után tért vissza ugyancsak angyal intésére Galileába, Názáretbe. Lukács ugyanis jól tudta, hogy mindezt bőségesen megírta Máté evangélista. Az pedig gyakori az evangélisták-

nál, hogy az egyik elhagyja azt, amiről tudja, hogy a másik már írt.

„A gyermek pedig növekszik és erősödik vala, telve bölcseséggel, és az Isten kegyelme vala rajta.”

Mint gyermek, és mint kevéssel kisebb az angyaloknál, növekedhetett és erősödhetett, mivel testet öltött a mi üdvösségünkért. De bölcseségben sem nem növekedhetett, sem nem erősödhetett, mert nem mérték szerint kapta a Szentlélek kegyelmét, mint az emberek, hanem, mint az apostol mondja, testben lakozik az istenség egész teljessége.

Az pedig: „És az Isten kegyelme vala rajta” azt jelenti, hogy az Úr Isten különös kegyelmet adott az ember Jézus Krisztusnak, hogy emberi léte kezdetétől tökéletes Isten és ember legyen, aki felvén az emberit, nem vetette le az istenit. Erről mondja Szent János evangélista: „Látók az ő dicsőségét, mint az Atya egyszülöttének dicsőségét, ki tele volt malaszttal és igazsággal”. (Jn. 1, 14.) A zsoltáros pedig azt mondja: „Azért kent fel téged az Isten, a te Istened az öröm olajával, társaid felett”. (Zsolt. 44, 8.)

7. Vízkereszt utáni vasárnapra¹

„Mikor azután tizenkét esztendőös lett, fölmenvén azok Jeruzsálembe az ünnepi szokás szerint . . . midőn visszatérőben voltak, a gyermek Jézus ott maradt Jeruzsálemben.” (Luk. 2, 42—43.) Mindenek előtt ne kerülje el figyelmünket ennek az eseménynek csodálatos finomsága. Ismernünk kell, hogy az izraelitáknál az volt a szokás, hogy mikor felmentek az ünnepre, külön mentek a férfiak és külön az asszonyok. A gyermek Jézus valószínűleg egyszer nevelőatyjával ment a férfiak csoportjában, máskor édesanyjával az asszonyok között és betöltött mindent jelenlétének édességével. Gondoljuk csak meg, mily szerencsések voltak azok, akik oly hosszú ideig láthatták és hallhatták kedves szavát. Az idősek ámultak, a fiatalok csodálkoztak és a vele egykorú gyerekek tisztelettel álltak komolysága és beszédének bölcsesége előtt. Azt hiszem, hogy arcának szépsége az égi kegyelem ragyogása magára vont mindenki tekintetét, mindenki figyelte szavait. Mindenki vele szeretett volna lenni, mindenki magával akarta vinni. Az öregek csókolgatják, az ifjak átölelik, a gyermekek

¹ Szent Elréd rievalli apát: Szentbeszéd a tizenkét-éves Jézusról. (P. L. 184. 852—855. rövidítve.)

kísérik. Milyen nagy lehetett a gyerekek szomorúsága, ha tovább időzött a férfiak között? Mennyire sajnálhatták a jámbor asszonyok, ha kissé hosszasan volt atyjával vagy társaival. Hiszem, hogy mindegyik felkiáltott szíve mélyén: „Csókoljon meg engem szája csókjával.” (Én. 1, 1.)

„A gyermek Jézus ott maradt Jeruzsálemben és nem vevék észre szülői.” (Luk. 2, 43.) Mindegyik azt gondolta, hogy a másíknál van. Nem vették észre szülői, hogy nincs velük, míg meg nem tették a napi utat és az összes családoknál nem keresték, akik velük együtt mentek fel az ünnepre, keresték a rokonok és ismerősök között. Mivel nem találták, visszatértek Jeruzsálembe és három nap múlva megtalálták a templomban. Hol voltál ez alatt a három nap alatt, jószágos Jézusunk? Ki adott neked ételt és italt? Ki adott szállást? Ki viselt rád gondot? Tudom, mivel magad akartad felvenni a mi gyengeségünket, amikor akarod, megmutatod saját erődet és nincs szükséged semmire mint az embereknek. Hol lehettél Uram, Jézus? Minderről szabad találgatnunk, sejtetnünk valamit, de vakon állítani semmit sem szabad. Mit mondjak, Istenem? Talán azt, hogy annyira hasonló lettél a mi nyomorúságunkhoz mindenben és az emberi természet minden baját magadra vetted és mint egy a szégyenyek közül ajtóról-ajtóra járva koldultál? Ki adna nekem, annak a szent ételnek maradákaiból, vagy ki részesít engem azokból a koldult morzsákból?

„Három nap múlva megtalálták őt a templomban a tanítók közt ülve, mint hallgató és kérdezé őket.” (Luk. 2, 46.) Mint angyaloknak beszélt mennyei Atyjának megváltási szándékáról itt a legszentebb helyen a jeruzsálemi templomban és azok előtt, akik ennek a szent ígéretnek kincsét őrizték a szent iratokban. Lassan kezdte kifejteni, először hallgatva és kérdezve, majd eléljük tárva a legszentebb titkokat. Végül mindnyájan csodálkoztak okosságán és feleletein. Örök példát adott a fiataloknak alázatosságra és tiszteletre, hogy idősebbek között hallgassanak, kérdezősködjének és tanuljanak. Mondd nekem, szeretett Úrnöm, Istennem anyja, mekkora csodálkozás, mekkora öröm töltötte el lelkedet, mikor szeretett Fiadat az Úr Jézust, nem gyermekek, hanem tanítók között találtad, mikor láttad, hogy mindenki szeme feléje irányul, mikor láttad, hogy mindenki órá figyel, mikor okosságáról és feleleteiről beszéltek kicsinyek és nagyok, tudósok és egyszerűek. „Megleltem, akit szeret a lelkem, megragadtam, el nem engedem.” (Én. 3, 4.) Tartsd édes Úrnőnk, tartsd akit szeretsz, borulj nyakába, öleld, csókold és pótolj a háromnapi távollétet sokszoros örömmel.

„Gyermekem! Miért cselekedtél így velünk? „Ime atyád és én bánkódva kerestünk téged.” (Luk. 2, 48.) Újra mondom, Úrnöm, miért szomorkodtál? Hiszem, hogy nem éhségtől, nem szomjúságtól féltetted gyermekedet, akiről tudtad, hogy Isten, hanem

aggódtál és jelenlétének kimondhatatlan boldogságát kerested. Annyira édes az Úr Jézus azoknak, akik ízlelték jelenlétének boldogságát, annyira gyönyörűség látniok, hogy a legkisebb távolléte is nagy fájdalmat okoz.

„Miért, hogy engem kerestetek? Nem tudátok-e, hogy az én Atyám dolgaiban kell lennem?” (Luk. 2, 49.) Már itt kezdi felfedni a mennyei titkot, amelyekkel itt foglalkozott három napon át. Erőteljesen és nyomatékosan példát ad az alázatosságra, engedelmességre és saját akaratunk elhagyására, az idősebbek parancsának követésére és még a hasznosabbnak látszók elhagyására is, mikor itt annyira magasztos, annyira hasznos, annyira szükséges dolgok elhagyásával aláveti magát az idősebbek akaratának, amint az evangélista mondja: *„Hazatért velük... és engedelmes vala nekik.”* (Luk. 2, 51.)

De mit mond az evangélista, hogy tudniillik *„ők nem értették a beszédet, melyet nekik mondott”*? (Luk. 2, 50.) Úgy gondolom, hogy Szűz Máriára nem vonatkoznak ezek a szavak, ki mióta a Szentlélek reá szállott és a Magasságbelinek ereje megárnyékozta, ismerte fiának minden szándékát. Míg mások nem értették meg és nem tudták, amit mondott, Mária aki tudta és megértette *„szívében tartja mindez ígéket”*. (Luk. 2, 51.) Emlékezetében megőrizte, elmélkedve gondolkodott felette és a többiekkel amit róla hallott és látott, nem feledte el. Így a Szent Szűz már akkor kegyesen gondoskodott rólunk, hogy

ezek a kedves, üdvös és annyira hasznos szavak nem merültek feledésbe és így leírták és prédikálják és érezzük ennek a lelki tápláléknak édes ízét. Ez a nagyokosságú Szent Szűz mindent megőrizett; hűségesen szent félelemmel eltelve hallgatott, alkalmas időben elmondotta és rábízta az apostolokra és tanítványokra, hogy prédikálják.

8. Vízkereszt utáni 2. vasárnapra¹

A mi Urunk Jézus Krisztusnak az a csodája, amellyel a vizet borrá változtatta, nem is csodálatos azok számára, akik ismerik, hogy Isten tette ezt. Hiszen ugyanaz tette borrá, a mennyegző ama napján annak a hat kövedernek tartalmát, amelyeket vízzel töltetett meg (Ján. 2, 6, 11.), aki minden évben megteszi ezt a szőlőtőkékben. Mert miként az Úr közreműködésével változott át borrá, amit a szolgák vedrekben öntöttek, ugyanúgy ugyanannak az Úrnak közreműködésével változik át borrá az is, amit a felhők öntenek. Ezt azonban nem csodáljuk, mert minden évben megtörténik. Gyakorisága folytán elveszíti csodálatosságát, mert nagyobb megfontolást is igényel, mint az, ami a vizes vedrekben ment végbe. De ki is az, ki megfontolja Isten műveit, melyek kormányozzák és irányítják ezt az egész világot, s nem ámul és bámul elbűvölten a csodáktól? Ha megfontolja egyetlen gabonaszemnek vagy magnak az erejét, hogy milyen nagy dolog az, mely szinte félelmet kelt a szemlélőben. De minthogy az emberek másra irányították figyelmüket, elveszítették Isten műveinek szemléletét, mely naponkint a Teremtő ma-

¹ Szt. Ágoston beszéde Szt. János evangéliumáról (2.1—11). (Tract. in Jo. 8, 1. 3. 9 és 9, 2. P. L. 35, 1450—1459.)

gasztalására indítaná őket, ezért tartogatta Isten a maga számára néhány szokatlan dolog megtevését, hogy a szinte alvó embereket csodálatosabban serkenthesse az ő tiszteletére. Mikor egy halott föltámadott, az emberek elcsodálkoztak: naponta annyian születnek és senkisem csodálkozik. Ha bölcsebben mérlegelnénk, rájönnénk, hogy nagyobb csoda, ha létezni kezd az, aki nem volt, mintha föléled, aki már volt. Mégis ugyanaz az Isten a mi Urunk Jézus Krisztus Atyja Igéje által teszi mindezt, és kormányoz az, aki teremtett. Az előbbi csodákat az ő Igéje, mint nála lévő Isten által vitte véghez: az utóbbiakat pedig az ő megtestesült és érettünk emberré lett Igéje által viszi véghez. Ha csodáljuk azt, amit az ember-Jézus tett, csodálnunk kell azokat is, amiket az Isten-Jézus vitt véghez. Az Isten-Jézus teremtette az eget és a földet, a tengert és az égnek minden díszét, a föld gazdagságát és a tenger termékenyítő erejét; mindaz, ami csak szemünkbe ötlik, Jézus, az Isten által lett. S látjuk ezeket, és ha megvan bennünk az ő Lelke, úgy tetszenek nekünk, hogy dicsérjük az Alkotót: Nem pedig úgy, hogy a művekhez fordulva, az Alkotóról megfeledkezünk és arcunkat valahogyan arra irányítva, amiket készített; hátat fordítunk annak, aki készítette.

Midőn tehát látjuk, hogy oly nagy dolgokat vitt véghez az Isten-Jézus, mit csodálkozunk azon, hogy a vizet borrá változtatta az ember-Jézus? Hiszen ő nem úgy lett emberré, hogy istenségét elveszítette; hozzá-

járult az ember, de nem vezett el az Isten. Tehát az is csinálta ezt is, aki azokat mind. Így ne azon csodálkozzunk, hogy Isten ezt tette, hanem szeressük, mert közöttünk tette és a mi megváltásunkért művelte. Mert valamire tetteivel is tanított minket. Gondolom, hogy nem ok nélkül jött a menyegzőre. Eltekintve a csodától, magában az ő tettében is rejlik valami titokzatos és szent dolog. Zörgessünk, hogy megnyissa ezt számunkra és a láthatatlan bortól részegítsen meg bennünket, mert mi is víz voltunk és borrá tett bennünket, bölcsékké tett bennünket, mert az ő hitének bölcsesége van bennünk, akik ezelőtt oktanok voltunk. És talán éppen a bölcsesség alapján tudjuk, Istennek a tiszteletével és az ő fölségének dicséretével és az ő leghatalmasabb irgalmának szeretetével megérteni, hogy mi is történt ebben a csodában.

Miért mondta tehát a fiú az anyának, mi közöm neked és neked, ó asszony? még nem jött el az én óráim. A mi Urunk Jézus Isten volt és ember is: amennyiben Isten volt, nem volt anyja,¹ amennyiben ember volt, nem volt atyja. Az anya tehát a test anyja, az emberiség anyja, a gyöngeség anyja, melyet érettünk magára vett. A csodát pedig, melyet tenni szándékozott, istensége szerint akarta véghezvinni, nem gyengesége sze-

¹ Jézus a második isteni személyben az isteni és emberi természetet egyesíti. Szent Ágoston azt akarja mondani, hogy Jézusnak *istenti természete szerint* nincs anyja, de nem mondja ezzel, hogy Jézusnak, *aki* Isten Fia, nincs anyja. Szűz Mária anyja annak, *aki* Isten Fia, tehát Isten anyja.

rint: amennyiben Isten volt, nem amennyiben gyengének született. De Isten gyöngesége erősebb az embereknél. (Cor. I. 1, 25.) Tehát csodát kért az anya, de ő mintha nem ismerné az emberi érzelmeket, isteni cselekedeteket szándékozik véghezvinni, mintha mondaná, bennem azt, ami a csodát műveli, nem te szülted, istenségemet nem te hoztad a világra, de mivel te szülted az én gyengeségemet, akkor ismerlek majd meg téged, midőn maga a gyengeség függ majd a kereszten: mert ezt jelenti a „Még nem jött el az én órá”m”. Akkor ugyanis megismerte, aki mindig is ismerte. És mielőtt tőle született volna, már az előrerendelésben ismerte az anyát: de egy bizonyos titokzatos órában nem ismeri től, és egy bizonyos titokzatos órában, mely még nem jött el, ismét fölismeri. Mert akkor ismerte föl, mikor az, amit szült, meghalt. És nem az halt meg, ami által Mária lett, hanem meghalt, ami Máriából lett: nem halt meg az istenségnek örökkévalósága, hanem a test gyöngesége halt meg. Ez biztosított bennünket arról, hogy a hívők hitében meg kell különböztetni azt, hogy ki és hogyan jött. Mert egy nő által, mint anya által jött az ég és föld Istene és Ura. Aki, amennyiben a világ ura, amennyiben az ég és föld ura, ura természetesen Máriának is, amennyiben az ég és föld teremője, teremője Máriának is, de amennyiben azt mondjuk róla: „Asszonyból lett, a törvény alattvalója lett” (Gal. 4, 4.), fia Máriának. Ugyanaz ura Máriának és fia is Máriának:

ugyanaz teremtmője Máriának és teremtmény is Máriából. Ne csodálkozz azon, hogy fiú is és úr is; mert miként Mária, ugyanúgy Dávid fiának is mondatott, és azért fia Dávidnak, mert fia Máriának. Halljad az Apostolt, aki világosan meg is mondja: „Aki a testet tekintve, Dávid nemzetségéből született”. (Róm. 1, 3.) Halljad Dávidnak Urát is, Dávid maga ugyanis ezt mondja: „Szólt az Úr az én Uramnak: Ül le Jobbom felől”. (Zsolt. 109, 1.) És Jézus is a zsidók elé tárta ezt, s meggyőzte őket erről. (Mát. 22, 45.) Hogyan volt tehát Dávidnak fia és Ura is; fia Dávidnak test szerint, Ura Dávidnak Istensége szerint: ugyanígy fia Máriának test szerint és Ura Máriának főnsége szerint. Mint-hogy tehát ő nem volt anyja istenségének,¹ már pedig a kért csodát majd istensége által viszi véghez, azért azt feleli neki: „Mi közöm neked és nekem, ó asszony?” De ne gondold, hogy megtagadlak téged mint anyát, csak „Még nem jött el az én órám”: ott ugyanis majd elismerlek téged, mikor a kereszten kezd függni az a gyengeség, melynek anyja vagy. Bizonyítsuk csak be, hogy ez mennyire igaz. Midőn az Úr szenvedett, miként ugyanaz az evangélista mondja, aki ismerte az Úr anyját, és aki a menyegzőn is bemutatja nekünk az Úr anyját. Ő beszéli el, mondván: ott állott a keresztt alatt Jézus anyja és így szólt Jézus az ő anyjához, asszony, íme a te fiad: és a tanítványhoz, íme a te anyád. (Ján. 19, 25—27.) A tanítványra bizza

¹ V. ö. a 60. l. jegyzetével.

az anyát az, aki az anyánál előbb hal majd meg, és még az anya halála előtt föl is támad, az ember az emberre bízza az embert. Ezt szülte Mária. Már eljött az az óra, amelyről akkor azt mondotta: Még nem jött el az én óráim.

Azzal, hogy Jézus, *midőn meghívták, elment a menyegzőre*, a titokzatos jelentéstől eltekintve, azt is meg akarta erősíteni, hogy az ő műve a házasság. Tudta ugyanis, hogy lesznek olyanok, kikről már az Apostol is mondta, hogy tilalmazzák a házasságot (Tim. I. 4, 3.), és azt mondják, hogy a házasság rossz és hogy az ördögtől származik: ámbár maga az Úr mondja az evangéliumban, midőn megkérdezték, hogy szabad-e az embernek bármely okból elbocsátani feleségét, hogy nem szabad — a parázناسág esetét kivéve. S ebben a feleletében, ha emlékeztek, ezt mondja: Amit Isten egybekötött, ember el ne válassza. (Mát. 19, 3—6.) És akik alapos oktatást nyertek a katolikus hitben, azok tudják, hogy Isten alkotta a házasságot, s miként az összekötés az Istentől, ugyanúgy a válás az ördögtől van. Parázناسág esetén ugyanis azért szabad a feleséget elbocsátani, mert az már előbb sem akart feleség lenni, ki férjével szemben nem őrizte meg a hitvesi hűséget.¹ És azok, kik szüzessé-

¹ Szent Ágoston abból a feltevésből indul ki, hogy a házasságtörő asszony már a házasság előtt nem akarja a házassági hűséget, már a házasság előtt felteszi, hogy nemcsak férjéé lesz. Ily esetben, ha bizonyítható, a házasság érvénytelen a szándék hiánya miatt. Ha azonban a házasságot megelőző szándék nélkül bukik el az asszony, akkor a házasság érvényben marad, de a házasságtörővel az életközösséget meg lehet szüntetni.

get fogadtak Istennek, jóllehet az Egyházban a tiszteletnek és szentségnek magasabb fokát élvezik, ők sincsenek házasság nélkül: mert ők is beletartoznak abba az egész Egyházzal való házasságba, amely házasságban a jegyes Krisztus. Tehát ezért is tett eleget e meghívásnak, és jött el a menyegzőre az Úr, hogy a házastársi tisztaság erősödjék és kitűnjék a házasságnak titka: mert ennek a házasságnak a vőlegénye, akinek azt mondták: Te mindeddig tartogattad a jó bort, az Úr személyét is jelképezte. Hisz Krisztus is tartogatta mindezideig a jó bort, azaz az ő evangéliumát.

9. Vízkereszt utáni 3. vasárnapra¹

A bélpoklos akkor járult hozzá, midőn le-
jött a hegyről, ez a százados pedig akkor,
midőn bement Kafarnaumba. *Mi már most
az oka, hogy sem ez, sem pedig amaz nem
ment föl a hegyre.* Nem henyeségből, hisz
mindkettőnek forró volt a hite, hanem azért,
hogy meg ne zavarják a tanítást. Hozzá-
járulván pedig mondá: „Gyermekek ina-
szakadtan fekszik házamban és kegyetle-
nül gyötrődik”. Egyesek ugyan azt mond-
ják, hogy védekezett és annak az okát
mondta meg, hogy miért nem hozta el őt,
mert lehetetlen volt — mondják — azt az
inaszakadtat, ki gyötrődött és már a végső-
ket lélekzette, akár fekve is odahozni. Mert
hogy már meg akart halni, azt Lukács meg is
mondja már ezzel: „halófélben vala.” (Luk.
7, 2.) Én azonban azt mondom, hogy ez annak
a jele, hogy nagy volt a hite, még azokénál
is sokkal nagyobb, akik betegüket a tetőn
keresztül bocsátották le. (Márk. 2, 4.) Mint-
hogy ugyanis nagyon jól tudta, hogy csupán
a parancs is elég ahhoz, hogy a fekvőt fel-
keltse, úgy gondolta, hogy felesleges őt
odahívni. Mit csinált tehát Jézus? Azt, amit

¹ Aranyshájú Szt. János homillája. Mát. 8, 1—13.-
ról. (In Matth. Hom. 26, 1. 2. 4. 5. P. G. 57, 333—36,
337—39.)

eddig sohasem tett, itt megteszi, mert bár mindenfelé teljesítette a kérők óhaját, itt továbbmegy, s nemcsak azt ígéri meg, hogy meggyógyítja, hanem azt is, hogy elmegy hozzá a házába. Ezt pedig azért, hogy megtanuljuk a százados erényét, mert ha ezt nem ígérte volna meg, hanem ezt mondta volna: Menj, gyógyuljon meg gyermeked, talán mindebből semmit sem tudtunk volna meg. Hisz ugyanezt a főniciai asszony is megtette, de ellenkező módon. (Márk. 7, 25. skk.) Itt ugyanis nem hívják a lakásba, magától ajánlja fel, hogy eljön, hogy megismerd a százados hitét és nagy alázatosságát. A főniciai asszonnyal szemben pedig az ajándékot is megtagadja, és mikor állhatatos marad, akkor is zavarba hozza. Mert bölcs és tapasztalt orvos volt, tudta miképpen lehet ellenkező dologgal ellenkező hatást elérni. Itt az önkéntes jövetellel, ott pedig hosszas vonakodás és visszautasítás által tárja föl az asszony hitét. Így tett Ábrahámmal szemben is, mondván: „Nem titkolom el fiam Ábrahám előtt” (Gen. 18, 17.); hogy megtanuld az ő szeretetét és a szodomaiakra is kiterjedő gondviselését. S azok, akik Lóthoz küldettek, vonakodtak bemenni hozzája, hogy megismerd eme igaz vendégszeretetének nagyságát.

Mit mondott tehát a százados? „*Nem vagyok méltó, hogy hajlékomba jöjj*”. Halljuk ezt meg mindnyájan, kik Krisztust akarjuk befogadni, mert most is be lehet őt fogadni. Halljuk és utánozzuk, s hasonló buzgósággal fogadjuk, mert midőn egy szegény éhezőt

vagy ruhátlant befogadsz, őt fogadod be, s őt táplálod. „Hanem csak szóval mondjad és meggyógyul az én fiam.” Ime ő is ugyanolyan helyesen vélekedik róla, mint a belpoklos, mert ő sem mondja: „Kérd”, s azt sem mondja „Könyörögj és imádkozz”, hanem egyszerűen „Parancsolj”. Azután attól tartva, hogy szerénysége miatt vonakodik majd, ezt mondja: „Mert hisz én is hatalom alatt álló ember vagyok, katonák lévén alattam, s ha mondom ennek: „Menj, ő megyen, és másoknak: Jössz te, ő jön, és szolgáltnak: tedd ezt, és teszi”. De mit számít az, ha a százados így is vélekedett! Mert azt keressük, hogy Krisztus mondta-e ezt és megerősítette-e. Helyesen és nagyon bölcsen mondd. Tehát lássuk ezt, s észre fogjuk venni, hogy ami a belpoklossal történt, az történik meg itt is. Mert miként a belpoklos mondta „Ha akarod” (s nem csupán a belpoklosra támaszkodunk a hatalmat illetően, hanem Krisztus szavából is következik az, mert nem csupán ezt a véleményét nem oszlatta el, hanem még inkább megerősítette, és hozzátette azt, ami szinte feleslegesnek látszik, mondván: „Akarom, tisztulj meg”, hogy annak a nézete megszilárduljon), ugyanúgy itt is nyugodtan megvizsgálhatjuk, hogy történt-e valami hasonló; s azt fogjuk találni, hogy az ismét előfordult. Mert midőn a százados ezeket mondotta és tanuságot tett arról a nagy hatalomról, nemcsak, hogy nem utasította vissza, sőt még a jóváhagyáson felül is tett valamit. Az evangélista ugyanis nemcsak azt mondta, hogy a beszédjét meg-

dícsérte, hanem hogy a dícséret nagyszerűségét is jelezze, azt is mondta, hogy csodálkozott, és nem egyszerűen csak csodálkozott, hanem az egész jelenlévő nép és mások elé is példaképpül állította, hogy utánozzák. Látható-e miképen csodálják az ő hatalmát mindazok, kik tanuságot tesznek róla? És csodálkozott a tömeg az ő tanításán, mert úgy tanított, mint akinek hatalma van, és nemcsak szemrehányást nem tett nekik, hanem magához vévén őket leszállott (a hegyről), s miattuk tisztította meg a bélpoklost, s így megerősített nézetüket. Az ugyanis azt mondta: „Ha akarsz, megtisztíthatsz engem”, s ezért nemcsak nem feddette meg, hanem meggyógyítván úgy tisztította meg őt, amint az mondotta. Ez a százados pedig így szól: „Csak szóval mondjad, és meggyógyul az én fiam”, és csodálkozott rajta mondván: „Nem találtam ekkora hitet Izraelben”.

Hogy pedig ellenkező oldalról is lássuk a dolgot: Márta, minthogy ezekből semmit sem mondott, sőt ellenkezőleg, hogy „Bármit is kérsz az Istentől, megadja neked” (Jn. 11, 22.), nemcsak dícséretben nem részesült, bár ismerte őt (Krisztus) s szerette is, mivel szerfölött szorgoskodott körülötte, hanem meg is feddi és ki is javítja őt, ki nem helyesen szólt. Ezt mondta ugyanis neki: „Nem mondtam-e, hogy ha hiszel, meg fogod látni az Isten dicsőségét”. (Jn. 11, 40.) Így feddette meg, s mivel még mindig nem hitt, ismét ezt mondta neki: „Bármit is kérsz az Istentől, megadja neked”. Miután ettől a téves véleményétől is megszabadította őt, megtani-

totta, hogy neki nem kell mástól kapnia, hanem ő minden jónak a forrása, mondván: „Én vagyok a feltámadás és az élet” (Jn. 11, 25.), azaz: Nem mástól veszem erőmet, hanem mindent a magam erejéből teszek. Ezért csodálkozik a századoson s az egész nép elé helyezi, és a királyság tiszteletével is megajándékozza, másokat pedig buzgóságának követésére hív. S hogy megtudd, hogy azért mondta ezeket, hogy másokat is hasonló hitre neveljen, halljad az evangélista gondosságát, mikép jelzi ezt; azt mondja ugyanis: „Megfordulván Jézus, mondá követőihez: „Nem találtam ekkora hitet Izraelben”. Tehát róla nagyot gondolni, ez leginkább jele a hitnek és biztosítása a menynek országának valamint más javaknak. Mert nem is csak szavakkal dicsérte meg őt, hanem hitéért betegét is meggyógyította, és ragyogó koszorút font neki, s nagy ajándékokat is ígért e szavakkal: „Sokan jönnek majd napkeletről és napnyugatról és letelepednek Ábrahám kebelére Izsákkal és Jákobbal, az ország fiai pedig majd kivettetnek”. Minekutána már sok csodajelel mutatott, nagyobb nyíltsággal beszélhetett hozzájuk. Továbbá, nehogy valaki hizelgésnek vélje szavait, hanem mindnyájan megtudják, hogy a százados valóban így áll előtte, mondá: „Menj és amint hittél, úgy legyen neked”. S azonnal végbe is ment a cselekedet, mely tanuskodott a gondolkodásmódról. És meggyógyult a fiú abban az órában. Miként a főniciai szírásszonnyal is történt; hisz neki is azt mondta: „Asszony, nagy

a te hited; legyen neked, amint kívánod, és meggyógyula leánya". (Mt. 15, 28.) Mivel pedig Lukács (7. fej.), midőn ezt a csodát elmondja több más dolgot is hozzátesz, melyek látszólag elütnek ezektől, ezeket is meg kell oldanunk. Mit mond tehát Lukács? Elküldte a zsidók véneit hozzá és hívta, hogy jöjjön el. Máté pedig azt mondja, hogy maga jött el és mondá, hogy „Nem vagyok méltó”. S egyesek mondják is, hogy a kettő nem azonos, ha sok is a hasonlóság köztük. Az előbbiről ugyanis azt mondják, hogy „A zsinagógát is ő építette nekünk, és szereti nemzetünket” (Lk. 7, 5.), erről az utóbbiról pedig Jézus mondja: „Nem találtam ekkora hitet Izraelben”. Amarról pedig nem mondotta, hogy „Sokan jönnek napkeletről”, amiből valószínű, hogy zsidó. Mit mondjunk tehát? Azt, hogy így könnyű a megoldás, de lássuk, igaz-e. Én úgy vélem, hogy a kettő azonos. De akkor — mondod — hogyan állíthatja Máté, hogy ő maga mondotta: „Nem vagyok méltó, hogy hajlékomba jöjj”, Lukács pedig, hogy elküldött érte, hogy jöjjön? Én úgy gondolom, hogy Lukács a zsidók hízelgését akarja sejtetni, s azt, hogy azok az emberek, akiket csapás ért, nem nagyon állhatatosak és könnyen megváltoztatják szándékukat. Nagyon valószínű ugyanis, hogy amikor a százados el akart menni, a zsidók visszatartották és azt mondták neki hizelegve, hogy „Mi megyünk el, s elhívjuk őt”. Ime még felhívásuk is hízelgéssel van tele. „Mert szereti nemzetünket — mondták — és a zsinagógát is ő építette nekünk”, és

nem is tudják, hogyan kellene dicsérni azt a férfiút. Mert midőn azt kellett volna mondaniók, hogy ő maga akart eljönni, hogy ezt kérje, de mi visszatartottuk, látván a szerencsétlenséget és a romlást, mely házára nehezedett, és így kellett volna hitének nagyságát bemutatniok, azok erről nem beszélnek; mert irigységből nem akarták a férfi hitét feltárni, hanem inkább el akarták homályosítani annak erényét, akiért könnyörögni jöttek, nehogy nagynak lássék az, akiért közbenjárnak, vagy annak a hitét hirdetve ériék el azt, amiért jöttek. Mert az irigység el szokta homályosítani az értelmet. De az, ki a titkokat is tudja, akarata ellenére is magasztalta őt. S hogy ez valóban így van, halljad magát Lukácsot, aki ismét megmagyarázza a dolgot, mert ő maga is így mondja. Mikor már nem messze volt tőle, hozzája küldte, mondván: „Uram, ne fáradj, mert nem vagyok érdemes, hogy hajlékomba jöjj”. Mikor pedig már megszabadult alkalmatlankodásuktól, akkor küld, mondván: ne gondold, hogy restségből nem jelentem meg, hanem méltatlannak tartottam magam arra, hogy téged házamba befogadjalak.

Nyilván nagy dolog volt, hogy egy a zsidóságon kívülálló ember ilyen mély belátásra jutott. Mert — mint én gondolom — úgy képzelte, hogy az égben seregek vannak, vagy hogy annak (t. i. az Úrnak) a betegségek, a halál és minden más úgy van alárendelve, mint neki a katonák. Ezért mondta: „Én is hatalom alatt álló ember vagyok”, azaz te Isten vagy, én ember, én ha-

talom alatt, te pedig nem vagy hatalom alatt. Ha pedig én, aki ember vagyok és hatalom alatt állok, annyi mindenre képes vagyok, sokkal jobban ő, aki Isten és nem áll hatalom alatt. Mert ezzel a kiemeléssel meg akarja őt győzni, hogy nem azért mondta ezeket, hogy hasonló példát hozzon föl, hanem mintegy a sokkal magasztosabbra utaljon. Mert, ha én, aki hasonlóképen alá vagyok rendelve feljebbvalóimnak — mondja — és hatalom alatt állok, rangomnak kissé magasabb volta miatt minderre képes vagyok, és senkisé is ellenkezik, hanem mindazt, amit parancsolok, megteszik, még ha különfélék is a parancsok („Mert ha mondom ennek: Menj, ő megyen, és a másíknak: jössz te, ő jön”), akkor ő sokkal többre képes. Egyesek ugyan így értelmezik ezt a helyet: „Ha ugyanis nekem, aki ember vagyok”, és ide vesszöt téve folytatják, „katonák vannak a hatalmam alatt”. Te pedig azt kérdezed tőlem, hogyan juttatta kifejezésre azt, hogy a halálnak is, mint a szolgának tud parancsolni, és úgy tud rendelkezni felette, mint az úr. Azzal midőn azt mondta, hogy „Menj, és ő megyen, Jösszte, és ő jön”, mert ezzel már megmondja, hogyha azt parancsolja, hogy ne jöjjön számára a vég, nem fog jönni.

Látod, mennyire hívő volt? Mert azt, ami később mindenki előtt nyilvánvalóvá lesz, ez már itt nyilvánvalóságra hozta, hogy t. i. hatalma van az élet és a halál fölött, és le tud vinni az alvilág kapujához és vissza tud onnan hozni. És nemcsak a katonákról be-

szélt, hanem a szolgákról is, ami nagyobb engedelmességre mutat. S bár akkora hite volt, magát mégis méltatlannak gondolta, Krisztus pedig megmutatta, hogy méltó arra, hogy belépjen házába, sőt még sokkal nagyobb dolgot is tett vele. Megcsodálta őt és nyíltan magasztalta, s többet adott neki, mint amit az kért tőle. Mert azért jött, hogy testi egészséget kérjen a gyermeknek, és királyságot nyerve távozott. Látod-e miképp teljesült be már itt a „Keressétek a mennyek országát, s ezek mind hozzá adatnak nektek”. (Mt. 6, 33.) Mivel ugyanis nagyobb hitet mutatott és alázatosságot tanúsított, neki adta az eget és még hozzá (annak a számára) az egészséget: s nemcsak ezzel tisztelte meg őt, hogy megmutatta, kiknek a kivetése után kap ő helyet. S ezzel már eléggé megérteti mindenkivel, hogy az üdvösség a hitből s nem a törvényszerű cselekedetből van. Azért nemcsak a zsidóknak, hanem a pogányoknak is rendelkezésére áll ennek az ajándéka, s nekik inkább, mint ezeknek. S ne gondoljátok — mondja —, hogy ez csak vele (a századossal) történt meg, hanem ugyanez az egész földkerekségen is végbemegy. Ezt pedig mintegy jövendőlésképpen mondta az összes nemzetekről, s így jó reményeket keltett bennük. Hiszen már a pogányok Galileájából is voltak követői. Ezeket pedig azért is mondta, hogy a pogányokat kétségbeesésben ne hagyja, a zsidók gondolkodásmódját pedig megtisztítsa. S nehogy a hallgatók a mondottakon megütközzenek, s erre bármiféle alapot is

szolgáltasson, nem kezdett mindjárt egyszerűen a pogányokról beszélni, hanem a századostól nyújtott alkalmat használta föl, a pogányoknak pedig nyiltan még a nevét sem említi meg. Mert nem azt mondja: sokan a pogányok közül, hanem: „Sokan napkeletről és napnyugatról”, ami ugyan a pogányokat jelentette, de így nem bántotta a hallgatókat, mert árnyékba volt burkolva az, amit mondott. Pedig nemcsak ezzel enyhítette ezt az újszerűnek látszó tanítást, hanem azzal is, hogy a királyság helyett Ábrahám kebeléről beszélt. Mert az a név (a királyságé) nem is volt ismerős előttük és jobban meg is ragadta őket a közējük állított Ábrahám. János is azért nem beszélt mindjárt gehennáról, hanem hogy nagyobb bánatra indítsa őket, mondá: „Ne mondjátok azt, hogy Ábrahám a mi atyánk”. (Mt. 3, 9.) Ezekkel együtt még más dolgokról is gondoskodik, nehogy valaki azt higgye, hogy szemben áll a régi életmóddal. Mert, aki csodálja a pátriárkákat, s azoknak keblét a jók osztályrészének nevezi, az a gyanúnak még a legvégső maradványát is eltávolítja. Tehát senki se gondolja, hogy itt csak egy fenyegetés van, mert ezek számára kétszeres a fenyegetés, azoknak pedig kettős a boldogságuk, ezek ugyanis nemcsak hogy kiestek valahonnan, hanem a sajátjukból estek ki, azok pedig olyant nyertek el, aminek elnyerésére nem számítottak s ehhez még harmadiknak hozzájárul, hogy ezek azokét kapták meg. S ezeket a királyság fiainak mondja, akik számára a királyság készült, ami pedig

amazokat különösen bántja. Miután ugyanis megmutatta, hogy a megígérés és ígéret szerint (Ábrahám) kebelébe tartoznak, azonnal kizárja onnan őket. Azután minthogy ez a mondása mint egy döntés hangzott el, csodajellel is megerősíti, miként a csodajeleket is a később történeteknek előre való megmondása igazolja.

Aki tehát nem hiszi, hogy a *gyermek egészsége akkor visszatért*, az legalább a ma már beteljesült jövődölés alapján higgye el. Mert a jövődölés teljesedése is, még a megvalósulás előtt, az akkor tett csodajel alapján, mindenki számára nyilvánvaló lett. Ezért az inaszakadtat is csak akkor állította lábra, mikor ezeket már előre megmondotta, hogy az eljövendőket a jelenlevők a csekélyebbeket a nagyobb alapján elhiggyék. Mert hogy az erényeseknek örömeiben, a velük szembenállóknak pedig szomorúságban lesz részük, az már magában is nagyon valószínű, sőt az értelem és a törvények szerint is nagyon méltányos, de az inaszakadtat újra erőssé tenni és halottat föltámasztani, már nagyobb és a természetet meghaladó dolog volt. Márpedig akkor a nagy és csodálatos dologhoz nem kis mértékben járult hozzá a százados, mint ezt Krisztus is kijelentette, mondván: „Menj, és amint hittél, úgy legyen neked”. Látod-e, miként hirdette a gyermek egészsége Krisztusnak erejét és a százados hitét is, és mikép tette hihetővé a jövődőt is? Sőt mindez Krisztus hatalmát hirdette. Mert nemcsak a gyermek testét gyógyította meg, hanem a csodák által az ő

(százados) lelkét is megnyerte a hitnek. S ne csak azt nézd, hogy ez hitt, az pedig meggyógyult, hanem csodáld a dolog gyorsaságát is. Az evangélista ugyanis ezt is nyilvánosságra hozta mondván: „És meggyógyult a gyermek abban az órában”, miként a belpoklosról is mondta, hogy azonnal megtisztult. Mert nem maga a gyógyítás, hanem annak a nem várt módon s egy pillanat alatt való véghezvitele, mutatta meg az erejét. S nem is csak ilyen módon használ, hanem azzal is, hogy míg a csodát műveli, mint azt gyakran tette, a királyságról beszél és sokakat irányít feléje. Mert azokat, kiket kizárással fenyegetett meg, nem azért fenyegette meg, hogy kizárja őket, hanem hogy szavai által megfélemlítve vonzza őket oda. Ha pedig ebből sem húznak hasznót, magukkal szemben is jogtalanságot követnek el, s mindazokkal szemben, kik hasonló betegségben sínylődnek. Mert nemcsak a zsidókkal történhetik ez meg, hanem azokkal is, akik hívőkké lettek. Hiszen Judás is fia volt már a királyságnak és hallotta a tanítványokkal együtt: „Tizenkét széken fogtok ülni” (Mát. 19, 28.), s mégis a kárhozat fia lett; az Ethiops pedig, jóllehet barbár volt, azok közül való, akik napkeletről és napnyugatról jönnek, mégis elnyerte a koszorút Ábráhámmal Izsákkal és Jákobbal együtt. Most mivelünk is ez történik. Mert mint mondja: „Sokan lesznek az elsőkből utolsókká és utolsókból elsőkké”. (Mát. 19, 30.) Ezt pedig azért mondja, hogy se azok el ne hagyják magukat, mint akik már nem tudnak meg-

térni, se pedig ezek el ne bízzák magukat, mint akik állnak. János is ezt hirdette kezdettől fogva, mondván: „Tud az Isten ezekből a kövekből is Ábrahámnak fiakat támasztani”. (Mát. 3, 9.) Minthogy pedig ez meg fog történni, már jóval előbb előre hirdették, hogy mikor megtörténik, senkit se zavarjon meg idegenszerűségével. Az (t. i. Keresztelő János) ugyan, mint első az ő emberi felfogása szerint mondja ezt, Krisztus pedig, aki mintegy mindenütt van, már a jelenlévő dolgokkal meg is mutatja.

10. Vízkereszt utáni 4. vasárnapra¹

A madarak repüléssel és természeti adottságukkal átszelik a levegőt, fiókáikat, alighogy világra jönnek melengetik és melegen ápolják, és saját fáradozásaikkal készítik el a táplálékot, magzataiknak fáradság nélküli élvezetet szereznek. Mikor pedig már tollakkal felékesítve látják őket, fészkükből kivézetve, repülésre szoktatják őket, s maguk is velük úsznak a levegőn át, a még gyenge fiókák repülési gyakorlatát így veszélytelené teszik. Van, mikor el is hagyják közben a repülőket, hogy a repülésben erősödjének és tapasztalatot szerezzenek. *Az Úr Krisztus is így nevelte tanítványait sokszor a hitben*, most mintegy a tanulásban elért eredményt akarván tőlük számonkérni, a félelmet a remény által felfüggeszti és előkészíti a tengert arra, hogy az apostolok számára a hit gyakorlótere legyen, és magához vevén tanítványait a tulsó part felé hajózott. Néha hajón megy, néha pedig gyalog, erejét szándékaihoz alkalmazván. Midőn pedig már a tenger közepén járt a csónak, ő elaludt, hogy a próbának helyet adjon. Mindjárt szörnyű dühöngő

¹ Seleuciai Szent Vazul beszéde. Mt. 8, 23—27-ről. (Or. 22. P. G. 85, 263—270.)

vihar támadt, s a szeleknek minden oldalról való összetorlódása a csónakra rontott, a hullámok tarajai az ég felé csapódtak s a keletkező hullámok elmerüléssel fenyegették a csónakot. S midőn ilyen vihar támad rájuk, az Úr akkor aludt. Mekkora küzdelem a hajósok számára? Alvás, föltámadt szelek, a hullámok zúgása, a csónak forgolódott, a hajókötelek a vitorlával összekeveredve összetépődtek, a tanítványok összevissza futkostak, egymást bátorították, az *Úr pedig aludt*. Ó álom, mely a tenger viharának közepéből az alsó hitet föl tudja kelteni! Lásd meg az istenfélelem ellen föltámadó egyéb hullámokat is. Mert alszik az Úr, és az eretnek már mindjárt föl is használja az álomnak alkalmát: Apollinarios, Arius, Eunomios s a velük egyívásúak csatasora fölfegyverkezik az Egyszülött ellen. Mert, midőn azt hallják, hogy az Úr elszenderedett, az igazság tanát el akarják lopni, s mintha nem is tudnák, hogy mit cselekszenek, kiabálva rátaposnak: Látod-e, hogy nem is Isten az, aki alszik? Észreveszed-e, hogy az ilyeneknek alá nem vetett Atyával? Azonban, ti valóban vadabbak vagytok a tengernél és oktanabbak a halaknál, hisz nemde az ő testét (ekonomiáját) látjátok aludni és testének (ekonomiájának) kormányzóját támadjátok? „Istent soha senki sem látta” (Ján. 1, 18.). Tehát aludni sem látta őt senki. Mert aki felülmúlja a látást és aki szenvedni nem képes, azt álom sem tudja elnyomni. Alszik tehát az Isten igéjének a temploma, ami ál-

tal, mint hisszük, Isten van jelen, és csak annyiban alszik, amennyiben a testet (az ekonómiát) föl akarja használni. Ellenetek is irányul az Úrnak a tengerhez intézett megfeddése: „Hallgass! Némulj el!” Mert akinek a viharját nyelveddel utánoztad, annak a feddését is vedd magadra. Így Isten segítségével az eretneknek tévedését megfékezve, gyerünk a tanítványok küzdelméhez, lássuk meg a tenger küzködő munkásait, lássuk Pétert, aki szembeszállt a hullámokkal, a csónakban pedig megrémült.

Mikor a tenger így föltámadt — mint mondja — az Úr alszik. Aludt az Üdvözítő s mégis szinte így társalgott a tengerrel: A földön sokszor láttak a tanítványok, mint csodatevőt, de nehogy azt higgyék, hogy csak a szárazföldre korlátozódik az én erőm, tanulják meg, hogy a tengernek is Ura vagyok, ismerjék el, hogy annak a nedves természetnek is Alkotója vagyok, bár ilyen külső alatt rejtőzöm, tanulják meg, hogy ne az embert nézzék, hanem Istenre tekintsenek föl s tudják meg, hogy e külső alatt a mindenség Alkotója lakik. Légy az én tanítványaim nevelője (ó tenger) s a korbács helyett hullámaiddal fenyítsd meg őket. Emelkedjenek föl hullámaid és fegyverezd föl a szeleket, dobáld ide-oda a csónakot, fenyegezd meg őket hajótöréssel, mutasd meg nekik a halálfélelmet. A félelem azonban álljon meg a reménynél, mert nem akarom őket megölni, csak megfélemlíteni. Ime megmutatom neked az én alvó templomomat. Vedd úgy a test alvását, mint határidőt a kitörésre.

Az Úr tehát elaludt, a tenger pedig engedelmeskedett a parancsoknak, hamarosan felkeltette a hullámokkal a félelmet, a szél süvítve rohant a hajóra, s a hullámoktól hányatott csónakot megrecsegettette. A tanítványok minden tehetségükkel iparkodtak megmenekülni, de kezük nem bírta a munkát. Harcoltak a viharral és küzdöttek a szelekkel.

Mikor azonban a zivatar erősödött és semmiféle mesterkedéssel sem tudtak a tengeren úrrá lenni, sőt már attól tartottak, hogy az győzi le őket, és *rettegéssel a félelmet még inkább fölkellették*; a legyőzött tanítványok, midőn az ügyességükbe helyezett reményt, mely szintén mintegy hajótörést szenvedett, elvesztették; akkor a csónakban lévő révparthoz futottak és eléje állván kiáltották: „Uram! Uram! szabadíts meg minket, elveszünk”. (Mt. 8, 25.) Ó a természettől való félelem tanítómester! A veszedelem megtanít arra, hol van a szabadulás horgonya! Ó tenger, a megfélemlített tanítványokat odafordítottad a mesterhez: „Uram! Uram!” A lélek zavara megkettőzi a szót és a félelmet megmutatja e kérés: „Szabadíts meg minket, elveszünk”. Te vagy egyedül szabadulásunk reménye, mert minden bölcsességünk kimerült, úgy találtuk, hogy kezünk nem elég a segítségre. Meggyőzött ugyanis mesterkedésünk hitványságáról a viharnek az ereje. Mutasd meg, hogy ébren vagy, s a tenger meghunyászkodik előtted. Békítsd ki az ellenünk harcoló tengert. Oltsd ki szavaddal a zivatart. Szólj megbékítően a hul-

lámokhoz. Kegyelmezz a tenger zsarnokságától meggyötört tanítványaidnak. Ime, csak egyetlen szót szólj, és a tenger teljesen elcsendesedik, várja hangodat, s mint horgonyt fogadja szavadat.

Mit csinál tehát az Úr? Álmát egészen csendesen szakítja meg, és az álomból hirtelen fölriasztottak fölpattanásából semmi sincs benne, s először tanítványait feddi meg, nem a tengert. Mondá: „Miért vagytok kicsinyhitűek?” (V. ö. Mt. 8, 26.) A hitetlenség bizonyítéka a félelem. A megzavarodottakat éppen zavaruk vádolja. Megrendítette hiteteket a tenger háborgása? És a hullámoktól hányatott csónak megfosztott hitetektől? a tenger hullámozása egészen a lelketekig hatolt? Hát miért nem vettétek körül magatokat a hit védőfalával? Ó ezek valóban az Úrhoz méltó szavak! Meg akarja tanítani, hogy a hit ereje a teremtményeknél hatalmasabb, s minden kétségbeesést kivet a lélekből, midőn megjelenik a hit. Majd átviszi feddését a tengerre is mondván: „Hallgass! Némulj el!” Elégedj meg a szóval, s ne várd a korbácsok megtapasztalását. A víz természete a feddéstől megijedt és a hangtól való félelmében megállott. Megfutottak a szelek, megfékeztettek a hullámok, a tenger színe elcsendesedett, s a hullám nyakát a tenger meghajtotta. Mert Mózes is megfutamította, Mózesnek az Ura előtt pedig úgy meghunyászkodik, mint a rendetlen szolgáló. Fenyegető hanggal elhallgattatja a tengert és kicsike szóval megfékezi a nagy elemet. Mert föl-

idézte benne a régi hangot, emlékeztette az ősi parancsra: „Gyűljenek a vizek egy helyre, s tűnjék elő a száraz”. (Gen. 1, 9.) Akkor átengedte az uralmat a föld igényének, most utánozza a földet a természet megszilárdításával, megfékezi a hullánokat, összegyűjti a szeleket, a vihart lecsilapítja, a tanítványok félelmét megszünteti, vállalja védelmüket, s hallgatva rájuk könyörgésükkel szembeállítja a csendet. Ó, ez az Úrnak a bölcsessége és a mesternek a tanítása! Fölkorbácsolta a tengert, rámutatott a hajótörés lehetőségére, a tengert a hit iskolájává tette. Milyen hasznot merítettek hát tanítványai ebből a félelemből? „Csodálkoztak a tanítványok mondván: Kicsoda ez, hogy a szelek és a tenger engedelmeskednek neki?” (Mát. 8, 27.) Amitől megijedtek, abból okultak. Megismerték az elemek megfékezőjét, megismerték a világ kormányzóját, a tengertől kapott ismeretüket növelte a félem: „Kicsoda ez?” Ha ezt kérdezitek, ez az élő Isten Fia: kinek dicsőség mindörökön örökké. Amen.

11. Vízkereszt utáni 5. vasárnapra¹

Mivel a multkori ünnepi beszéd az általános fáradság miatt nem volt elég az előző példabeszéd egész titkának megmagyarázására, fejtsük ki most a hátralevőket Isten segítségével. Így szól az Evangélium: „Peldabeszédet ada elő nekik, mondván: Hasonlít a mennyek országa olyan emberhez, ki jó magot vetett földjébe. Mikor pedig aludtak az emberek, eljőve az ellensége, és konkolyt vete a búza közé és eltávozott”. (Mát. 13, 24—25.) Tehát: mikor aludtak az emberek. A cselvető az éjtszakában lap-pang, nappal az ébereket elkerüli, odalopódzik az alvókhoz; az erős viszont küzdést keres, mindenki szeme láttára hívja ki azt, és a nép színe előtt akar diadalt aratni. A legnagyobb gyengeségnek a jele alvókat megtámadni. — *„Mikor pedig aludtak az emberek, eljőve az ellensége.”* A gonosz sohasem ostoba. Mit csinált itt az ellenség? Hát jó, aludtak a szolgák, de vajjon az Úr is aludt? Legyen, a szolgák szemét lezárta az álom, a munka után, de vajjon a gazda szemét is elnehezítette valami fáradság? Ellenség, fuss a fénytől! Éber voltál, fára-

¹ Chrysologus Sz. Péter, Sermo 97. P. L. 52, 471—474.

doztál, de rejtve nem maradtál; te, az ég árulója, jókor jöttél, cselekedtél, de célt nem értél. Nem vesztí el azt az Isten, amit maga őriz. Te cselvető, az Úrral szemben nem érsz el semmit, csak a szolgákkal szemben azt, hogy az ő hanyagságuk rovására írják cseled eredményét. Ő, az Úr, lát téged, egész cselednek és művednek tanuja Ő. Megmarad fáradsága jutalma a jótevőnek, megmarad gonoszsága büntetése a cselvetőnek. Neki a gabonát az égi csűrbe hordják majd, te is viszed majd a pokolba konkolykévéidet.

„És konkolyt vetett a búza közé.” Miért? Hogy elpusztuljon az Úr vetése. És ebből mi haszna volt az ellenségnek, hacsak nem az, hogy a gyűlölség lelke az emberek kárára a maga hasznának tekinti, és amit az emberek elvesztettek, abban saját nyereségét látja. De az ördög ezt azért követte el a sötétség leple alatt, hogy, mint mondtuk, a megrontott vetésért a felelősség a szolgákra háruljon, és ahonnan jutalmat reméltek, büntetést kapjanak. És az éber szolgák meg is ijedtek, hogy hogyan történhetett ez. Félték, hogy őket éri a konkolyvetés vádja, pedig jólelkiismeretük szerint csak tiszta magot vetettek. Ezért maguk előre jelentkeztek uruknál, mielőtt az mástól halott volna a dologról, nehogy ártatlanságukban megnyugodva hallgatással vétkezzenek. Mert mikor ártatlant vádolnak valamivel, míg az magát tisztázni igyekszik, arra ösztönöz, hogy az igazi tettest keresék.

„Amint pedig felnőtt a vetés és termést hozott, föltetszék a konkoly is.” Ami nem látszott a zöld vetésben, előtűnt a kalászosban, és ami rejtve volt magvában, nyilvánvaló lett termésében. Így, akiket egyformán hívőknek tartunk, majd meglátjuk azokról, hogy különböző a hitük. Így az ítélet aratása fel fogja takarni azt, amit ma még rejteget az Egyház magja; az Úr szava szerint: gyümölcseikről ismeritek meg őket. (Mt. 7, 16.) A sok virág sok gyümölcsöt ígér, de a szélviharban megtépázva gyümölcserésig kevés marad meg. Így úgy látszik, hogy Krisztusban sokan hisznek az Egyház ölékében, de ha feltámad az üldözés vihara, kevesen érik el a vértanúság gyümölcsét. Ezekkel szemben Szent Euphémia (kinek templomában vagyunk) több gyümölcsöt hozott, mint amennyit virágkorában ígért: megmaradván szüzessége virága, a vértanúság bőséges gyümölcsét hozta.

„Akkor a házigazdához menvén, mondák neki” — így folytatja a Szentírás. Odamentek, Testvérek, lélekkel és nem testtel; nem helyben, hanem hitben; és nem hangos szóval, hanem a szív csendes fájdalmával mondták: „Uram! ugye jó magot vetettél földedbe?” Te vetettél és nem mi vetettünk. Ami tökéleteset csinálunk, abban mindig Téged tekintünk szerzőnek, és Te magad állsz cselekvőként mellettünk abban, amit nekünk cselekedni parancsolsz. Ha tehát műveid részeseivé tenni méltatsz bennünket, nem is írod egyedül a mi terhünkre, ha konkoly kel ki a vetésben. Uram, vagy

Veled együtt mi is ártatlanok vagyunk, vagy velünk együtt Téged is ér a vád. Hiszen mi a saját munkánkra csak nem irigykedhetünk, és nagy fáradságainkat csak nem ronthatjuk le. Neked mindig mindened megvan, amit csak akarsz; nekünk semmink sincsen kegyelmeden kívül, amelyben állunk, élünk, mozgunk és vagyunk, (Apcs. 17, 28.) s amely nélkül elesünk, elgyengülünk, elveszünk. Tehát mi tettük volna azt magunknak, hogy elpusztuljon munkánk? De hogy ki tette ezt, Te, ki egyedül nem alszol, míg mi alszunk, láttad; és ha Te láttad őt, igaz Bíró (ki tudja a tettet? az, aki virraszt, s nem az, aki alszik), tehát nevezd meg őt, nyugtass meg minket, akiket aggodni látsz. „Felelé az Úr: ellenséges ember cselekedte ezt.” Ellenséges ember cselekedte ezt, s Te Uram, amikor láttad, mért engedted? Miért? Mert nem félhet a megcsalatótól az, aki semmit el nem veszthet; és mert nagyobb dolog ezt a keveréket, a konkolyt és búzát, szétválasztani, mint a keveredést megakadályozni; és azért is, mert kell, hogy konkoly is legyen, hogy a kipróbáltak nyilvánvalóak legyenek. (1. Kor. 11, 19.) „A szolgák pedig kérdezték tőle: akarod-e, hogy menjünk és kigyomláljuk a konkolyt?” Így az odaadó szolgák fáradhatatlanul felajánlják munkájukat és nem nézhetik az Úr vetésének ideiglenes rútságát sem. De az Úr, akit az idők nem fárasztanak el, s akkor törli el a vetésén esett csúfságot, amikor akarja, megtiltja, mondván: „Nem”. És hogy miért tiltja, azt is meg-

mondja: „Nehogy a konkolyt szedegetve, kitépjétek vele együtt a búzát is”. Hát annyira járatlanok voltak ezek a munkások, annyira nem értettek a mesterségükhöz, annyira nem tudtak különbséget tenni, hogy kiszedvén a konkolyt, vele együtt kitépték volna a búzát is? Hol vannak a próféták, akik Isten Lelke által jövendöltek? Hol van Péter, akinek az Atya ad kinyilatkoztatást? (Mát. 16, 17.) Hol van Pál, akiben Krisztus működik és beszél? (Gal. 2, 20. és Kor. II. 13, 3.) Hol vannak mind a szentek? Bizony szentek, de szolgák is, és csak annyit tudók, amennyit a tudás osztogatója kinek-kinek adott.

De azt mondod: Ez nem volt elrejtve, semmi sem volt ott elrejtve, amikor másnak látszott külsejére és más lett belőle virágjában; így, akit ma eretneknek tartanak, holnap hívővé lesz, s akire ma mint bűnösre tekintenek, a jövőben igazként fog ott állani. Ezért van az, hogy a Teremtő az aratásig, azaz az ítéletig, mindkettőnek adott időt Isten irgalmára és nekünk bánatra, hogy aki a maga gonoszságából megtér a jóra, az Isten búzájához számíttassék és begyűjtessék az égi csűrökbe; aki pedig a hűségből hűtlenné lesz, a pokol tüzére jusson. És mit mondjunk még többet? Ha Isten nem lett volna türelmes a konkollyal szemben, a vámosból nem lett volna Szent Máté evangélista, és az üldözőből nem lett volna Szent Pál apostol. Hiszen Ananiás is ki akarta tépni ezt a búzaszálat, amikor Saulhoz küldetve ilyeneket mondott Pálról:

„Uram, mennyi gonoszat cselekedett szentjeiddel” (Apcs. 9, 13.), azaz: Gyomlálj ki a konkolyt! Mit keressen a farkasnál a bárány? A makacsnál a hívő? Miért küldesz az üldözőhöz ilyen tanítót? De midőn Ananiás csak Sault látta, az Úr akkor már látta Pált; mikor Ananiás az üldözőt emlegette, az Úr akkor már ismerte az Apostolt, és midőn az őt a pokol konkolyának tartotta, Krisztus akkor már mint kiválasztott edényt és búzát az égi csűrbe helyezte. „Menj — mondá —, mert kiválasztott edényem ő nekem.”

12. Vizkereszt utáni 6. vasárnapra¹

Hallottátok ma, testvérek, hogyan hasonlított össze a mustármaggal a mennyek országának egész nagysága. Hogy lehet az, hogy akkora hatalmat egy ilyen kicsi, legkisebb, sőt legeslegkisebb hasonlat magában foglal? Mert így szólt az Úr: „*Mihez hasonló az Isten országa és mihez hasonlítsam azt?*” (Lk. 13, 18.) Midőn azt kérdi: mihez hasonló . . . , megmutatja, hogy maga is keresgél hasonlat után. Hát maga az Ige is keresi a hasonlatot, Ő, ki a tudás forrása, a tanítás folyama, ki mindenki szívét öntözi, értelmét megnyitja, lelkét tágítja? De halljuk csak, mit talált. „Hasonló a mennyek országa — így szólt — a mustármaghoz.” Az égen és földön hiába keresgélvén, nem talál mást, csak a mustármagot, amelybe belefoglalja az égi uralom egész hatalmát? A mustármag kicsinységébe zárja bele azt az országot, mely egyedülállóan hatalmas, örökké boldog, istenségtől ragyogó, szétárad az egész égen, és elterjed az egész földön? — „Hasonló a mennyek országa a mustármaghoz.” Ez a hívek minden reménye? Ez legfőbb vágyakozásuk? Ez az a boldogság, melyet a

¹ Chrysologus Szent Péter, Sermo 98. P. L. 52, 474—476.

szűzek a megtartóztatás hosszú fáradaimival szereznek? Ez az a dicsőség, amelyet a vértanuk vérük ontásával nyernek el? Ez az, amit szem nem látott, fül nem hallott, ember szívébe fel nem hatolt? (Kor. I., 2, 9.) Ez az, amit az Apostol megígért az Istent szeretőknek? Testvérek, ne inogjunk meg könnyen az Úr szavai miatt, mert ha „az Isten oktalansága bölcsebb az embereknél, és az Isten gyöngesége erősebb az embereknél” (Kor. I. 1, 25.), Istennek ez a legkisebb teremtménye fenségesebbnek tűnik fel a világ egész nagyságánál; ha ezt a mustármagot úgy vetjük el szívünkbe, hogy a megértés nagy fájává nő bennünk, és az értelem egész magasságában felemelkedik az égbe, és a tudás ágait szétterjeszti, akkor magjának egész tüze bennünk lobog, és lángol szívünkben, és gyümölcsének megízlelésével tudatlanságunkat teljesen megszünteti.

„Hasonló a mennyek országa a mustármaghoz, melyet vévén az ember, elvete földjébe; mely kisebb ugyan minden magnál, mikor pedig felnő, nagyobb minden veteménynél és fává lesz, úgyhogy az ég madarai eljönnek, és ágai közt laknak.” (Mát. 13, 31—32.) Tehát, mint mondja, az Isten országa mustármaghoz hasonlít, mely felülről jó az ígével, hallással fogadjuk be, hittel vettetik el, és gyökeredzik meg, reménnyel növekszik, a megvallás által terjed, az erényekkel erősödik, ágakat hoz, amelyekre leszállnak az ég madarai, azaz a hitben való megértések, és azon nyugalmas helyet találnak. Jöjjön az eretnek, jöjjön csak; a vissza-

térőknek mindig nyitva az út az Egyházba. Jöjjön, hallja az ígét, és szűnjék meg az Úr jósága ellen ugatni. Ha a mennyek országának minden fenségét a kis mustármaghoz hasonlítja, miért csodálkozik, hogy az Isten leszállt az emberhez, hogy az Úr eljött a szolga formájában? Mert úgy jött el, eretnek, hogy előtted a hit által nőjjön naggyá, aki előtt egészen lealázta magát a természet által.

„Hasonló a mennyek országa a mustármaghoz.” De térjünk vissza a mustármaghoz. Krisztus a mennyek országa, aki mint a mustármag, a Szűz testének kertjébe ültetve, az egész világon a keresztt hatalmas fájává nőtt és gyümölcse oly édességet adott, mikor a szenvedés megtörte, hogy minden élő az Ő érintésétől nyert izt és fűszert. Mert ahogy az ép mustármagban el van rejtve annak ereje, s csak akkor tűnik ki igen erősen, ha széttörik, így Krisztus Testét is meg kellett törni, ha nem akarta erejét rejtegetni. Mi is Testvérek, törjük meg ezt a mustármagot, ha meg akarjuk erejét érezni ebben a hasonlatban. Krisztus a király, mert tőle ered minden uralom; Krisztus az ország, mert Benne van az ország minden dicsősége; Krisztus ember, mert az egész ember benne állíttatik helyre; Krisztus a mustármag, mert az Isten egész nagysága az ember csekélységébe rejtezik. És mit mondjunk még? Mindent Ő teremtetett, hogy önmagában megújítson mindent. Krisztus, az ember, vette a mustármagot, azaz Krisztus, az ember, vette az Isten országát, amelyet mindig bírt Krisz-

tus, az Isten; és elvetette kertjében, azaz az Egyházban, Jegyesében. Ezt a kertet gyakran emlegeti az Énekek Énekében mondván: bezárt kert. Az Egyház kertje az Evangélium ekevasa nyomán az egész földre kiterjed, körül van kerítve a fegyelem karóival, az apostolok munkája nyomán minden gaztól meg van tisztítva, a hívek ültetvényeitől, a szűzek liliomaitól, a vértanúk rózsáitól, a hitvallók üde zöldjétől ékes, örök virágokkal illatozó. Tehát ilyen mustármagot vetett kertjébe Krisztus, midőn megígérte országát, amely a pátriárkákon alapul, a prófétáknál született meg, az apostolokban nőtt, az Egyházban hatalmas fává lett, sok ágat hajtott az adományokban, amelyeket így sorol fel az Apostol: „Egyiknek a bölcsesség beszéde adatik, a másíknak a tudomány beszéde, ennek a gyógyítások adománya, annak csodatevő hatalom, ennek a prófétálás, annak a szellemek megítélése, amannak nyelvek nemelí”. (Kor. I. 12, 8—10.)

Hallottátok, Testvérek, hogy az a mustármag *micsoda fává sarjadt*, hallottátok, milyen gyökereket eresztett, hallottátok, hogy hány és milyen ágakat hajtott, amelyeken az ég és nem a levegő madarai, a bölcsesség és okosság szárnyaival, a hit biztonságával nyugsznak. És halljad te is, ha nem akarsz félni a földi vadaktól, ha ki akarod kerülni a ragadozó madarakat, a falánk keselyűket, azaz a levegő madarait: minden gonosz szellemet; emelkedj fel a földről, hagyd el a földieket, vedd a megjövendölt galamb ezüstös szárnyait (Zs. 67, 14.), vedd az isteni Nap

fényétől ragyogó szárnyakat, repülj fel aranyos fényben, hogy végre megnyugodjál az ilyen hatalmas ágak közt, minden hurokból végkép kiszabadulva, mert ily hatalmas repüléssel ily nyugodt helyre találtál.

13. A böjtelő időről.¹

Ma ünnepeljük Testvérek a *Septuagesima*, a *Hetven nap kezdetét*. Ez a név az egész Egyházban eléggé ismert. De megvallom nektek, kedveseim, hogy ez a név nekem sok fájdalmat okoz. Mert felindul bennem a lélek, annyira vágyódom azon haza után, ahol nincsen se súly, se szám, se mérték. Hát meddig kapom még testem és lelkem minden javát súly, szám és mérték szerint? Hány béres duskál Atyám házában kenyérben, és én itt meg éhen veszek! (Luk. 15, 17.) A testi ételről Ádámnak az mondatott — és ez reám is érvényes —: Arcod verejtékével eszed a kenyeret. (Móz. I. 3, 19.) De ha fáradozom is, a kenyeret súly szerint adják nekem, az italt mérték szerint és a húst szám szerint. Így vagyunk ellátva itt testiekben. És a lelkiekben hogyan? Bizony, mielőtt ennék, felsóhajtok, de midőn sóhajtok és sírok, bárcsak egy kis töredékét is kiérdemelném az égi lakomának, és mint a kőlyökkutya ennék a morzsákból, amelyek az uraink asztaláról hullanak le! Ó Jeruzsálem, te a nagy Király városa, aki téged a gabona kövérjével táplál és a folyóvíz bőségével

¹ Szent Bernát. In Septuag. Sermo 1. nr. 3—5. P. L. 183, 164—166.

örvendeztet meg, benned bizonyára nincs súly és mérték, hanem csak bőség, túláradó, pazar bőség. De még szám sincs benned, hiszen minden részed összefügg. (Zsolt. 121, 3.) Én pedig, aki egészen a számok és változóságok között hányódom, mikor jutok el ahhoz az egyhez, amelyet keresek? Mikor elégülök ki a te fényedben, Uram? Mikor részegülök meg házad bőségétől, és mikor itatsz a gyönyörűség patakjából engem? Mert most oly kicsinyek a földre csepegtető cseppeid, hogy alig tudom számat megnedvesíteni velük.

Igy van, egészen így van, Testvérek, mert most minden súly és szám és mérték szerint adatik nekünk, de jönni fog a nap, amikor mindez meg fog szűnni. A számot illetőleg ugyanis azt olvassuk, hogy „bölcseiségének nincsen száma”. (Zsolt. 146, 5.) És egy más helyen ugyanennél a prófétánál: „Jobbodon mindvégig gyönyörűségek lesznek”. (Zsolt. 15, 11.) Halljad azt is, mit mond az Apostol a súly nélküli súlyról: „Mérték fölött a mennyei dicsőségnek örök súlya”. (Kor. II. 4, 17.) Halljad: örök súly, de figyelj rá, hogy azt ígéri: mérték fölött. Hasonlóképpen hallok, hogy Krisztus is mértéknélküli mértéket ígér: „tömött, megrázott és kiáradó mértéket”. (Luk. 6, 38.) De mikor jönnek el ezek? Biztosan ennek a Septuagesimának, 70 napnak, azaz fogságunk idejének végén. Mert azt olvassuk, hogy a Babilonban raboskodó Izrael fiai 70 évet kaptak a szabadulásig, s midőn ez elmúlt, hazatértek, helyreállították a templomot és újra felépítették a várost. De

hát a mi rabságunk, Testvérek, mikor ér véget, hiszen ez már annyi év óta, bizony a világ kezdete óta tart? Mikor szabadulunk meg ebből a szolgaságból? Mikor állíttatik helyre Jeruzsálem, a szent város? Akkor, ha véget ér ez a Septuagesima, amely tizesből és hetesből áll (10×7), a tízparancsolat miatt, amelyet kaptunk, és a hét akadály miatt, amely megnehezíti számunkra a parancsoknak való engedelmeskedést.

Első akadályunk és nehéz elfoglaltságunk nem más, mint magának ennek a *nyomorult testnek a szükségletei*, amely míg hol alvást, hol ételt, hol öltözetet keres és hasonló másokat, bizony gyakran akadályoz bennünket a lelkiek gyakorlásában. Másodszor akadályoznak minket a *szív bűnei*, amilyenek a könnyelműség, a gyanakvás, a türelmetlenség és harag indulata, a dicsőség utáni vágy és hasonló, amelyeket naponként megtalálunk magunkban. Harmadik és negyedik nehézségnek ezen világ jó és rossz sorát tekintsed. Mert ahogy a romlandó test nagy súlylyal nehezedik a lélekre, így a földi élet is lenyomja a sokat tűnődő elmét. (Bölcs. 9, 15.) Óvakodj tehát a kísértés mindkét fajától és jobbra is, balra is az igazság fegyverével védekezz. Az *ötödik*, igen nagy és igen veszélyes akadály, *tudatlanságunk*. Mert bizony nagyon sok dologban teljes bizonytalanságban vagyunk, hogy mit tegyünk, úgy-hogy azt sem tudjuk, hogy helyesen hogyan imádkozzunk. Hatodik akadály a *mi ellenségünk*, aki mint ordító oroszlán körüljár, keresvén, akit elnyeljen. (Pét. I. 5, 8.) Bár-

csak ezzel a hattal ki is merülne a bajok száma, hogy a *hetedik* ne is érintene bennünket, ne fenyegetne veszély a *hamis testvérek* részéről. Bárcsak egyedül a gonosz lélek támadna minket csábításaival, és ne ártanának nekünk az emberek rossz példái, szerencsétlen rábeszélések, hízalgő, vagy rágalmazó beszédek és ezer más mód és alkalom. — Látjátok, mennyire szükséges, hogy ez ellen a hét veszély ellen, amely akadályoz bennünket, megvédjen a Szentlélek hétszeres segítsége. Mert e miatt a hét miatt, amely minket a tízparancsolat megtartásában akadályoz, üljük meg a bűnbánat sírásával ezt a Septuagesimát. Ezért hallgat el most egyidőre az ünnepélyes Alleluja, és ezért kezdjük el újra előlről olvasni az emberiség bűnbeesésének szomorú történetét a zsolozsmában.

14. Hetvenedvasárnapra.¹

Mit akarhat nekünk mondani ez a példabeszéd? Mert nincs összhangban az, amit az elején mond azzal, amit a végén, hanem ezzel teljesen ellentétes kijelentést tesz. Hiszen éppen azt mutatja ki a példabeszéd előtt, hogy mindnyájan ugyanazt (a bért) kapják, és hogy nincsenek kivetettek és befogadottak, és annak végén pedig azt mondja, „az utolsók elsőkké, és az elsők utolsókká lesznek“, azaz, hogy az elsők közötti elsők, nemcsak egyáltalán nem maradnak elsők, hanem amazok mögé kerülnek. Hogy pedig ezt érthetőbbé tegye, így folytatja: „Mert sokan vannak a hivatosok, kevesen pedig a választottak“, hogy ekkép kétszeresen nyugtalanítsa azokat, ezeket pedig megvigasztalja és buzdítsa. A példabeszéd azonban nem így beszél, hanem, hogy a kipróbáltak és akik sokat fáradoztak, egyenlők lesznek a többiekkel. Hiszen ezt mondja: „És egyenlőkké tetted őket mivelünk, kik a nap terhét és hevét viseltük“. Mi az tehát, amit a példabeszéd mond? Mert ezt kell először kiderítenünk és csak azután oldhatjuk meg a másikat.

¹ Aranyzászájú Szent János homiliája Mát. 20, 1—16-ról. In Math. hom. 64, 3. 4. P. G. 58, 612—615.

A szőlő Isten parancsait és törvényeit jelenti, a munka ideje pedig a jelen életet, a munkások meg azokat (jelentik), akik különféleképen nyertek meghívást a parancsok teljesítésére, a korán, a harmadik, hatodik, kilencedik és tizenegyedik óra pedig azokat, akik különböző életkorokban érkeztek meg és nyerték el megtisztelésüket.

De éppen az a keresésünk tárgya, hogy akik nyilván először nyerték el megtisztelésüket és Istennek tetszését és az egész napon át fáradalmaikkal tündököltek, végül is a gonoszság betegségébe, irigységbe és féltékenységbe estek. Mert midőn látják, hogy azok ugyanazt kapják, ezt mondják: „Ezek az utolsók egy óráig dolgoztak és egyenlőkké tetted őket mivelünk, kik a nap terhét és hevét viseltük?” S ámbár mindez semmi kárt nem okozott nekik és az ő bérüket egyáltalán nem csökkentette, más javai miatt nehezteltek és méltatlankodtak, ami nyilván irigység és féltékenység volt. Ezenfelül még az a családtya is nagyon jól védelmébe vette őket és azokat, kik védekezvén így beszéltek, hitványságuk és nagyfokú irigységük miatt elítéli, mondván: „Nem egy dénárban egyeztél-e meg velem? Vedd, ami a tied és menj, annyit akarok pedig adni ennek az utolsónak is, mint neked. Vagy a te szemed álnok, mert hogy én jó vagyok?” De hát mit tanulhatunk mindebből? Hiszen a többi példabeszédnél is ezt kell mindig néznünk. Mert az a derék fiú is valószínűen így járt, midőn látta tékozló testvérét, ki nagyobb megtiszteltetésben részesült, mint ő.

(Lk. 15, 28 skk.) Mert amiként ezek többet kaptak, mint az elsők, ugyanúgy az is az adományok bőségével nagyobb megtiszteltetésben részesült, s mindezt bizonygatja is az a derék (fiú). Mit mondhatunk tehát? Nincs senki a mennyek országában, aki ezeket a dolgokat méltányolja és védelmébe veszi, Isten ments, az a hely ugyanis ment minden irigységtől és féltékenységtől. Mert ha még az itt élő szentek is készek életüket odaadni a bűnösökért, mennyivel inkább örvendeznek azok, midőn látják ezeknek megjutalmazását s javaikat közöseknek tartják. Mármost mi annak az oka, hogy így alakította mondanivalóját? Mert az, amit elmondunk, példabeszéd volt, márpedig a példabeszédben nem kell mindent betűszerint alkalmazni, hanem a célt kell megismerni, amelyért készült, ezt kell megragadni, a többit pedig nem kell kíváncsian vizsgálni.

Miért készült tehát ez a példabeszéd, s mit akar elének állítani? Azokat akarja készségebbekké tenni az átalakulásra és javulásra, akik már késő öregségben vannak, nehogy magukat a többieknél hitványabbaknak gondolják. Ezért jelenteti meg azokat is, kik neheztelnek javaikra, nem azért, hogy bemutassa azokat a sorvadozókat és botránkozókat, Isten ments, hanem hogy megmutassa ezeknek azt a nagy dicsőségét, amelyik a többieket irigységre tudta indítani. Amint mi is gyakran mondjuk: Ez és ez megneheztelt rám, mert téged annyira megtiszteltelek, nem azért, hogy vádaskodjunk, vagy hogy az illetőt (a neheztelőt) gáncsoljuk, hanem hogy

emennek megmutassuk kapott ajándékának nagyságát. De miért nem fogadta föl mindjárt valamennyit? Amennyiben rajta állott, ő mindet azonnal elszegődtette volna, s hogy mindnyájan nem követték azonnal, ez csak a meghívottak akaratán múlt. Azért hivatnak egyesek korán, mások meg a harmadik, hatodik, vagy kilencedik, sőt egyesek csak tizenegyedik órában, mert csak akkor mutatnak hajlandóságot. Ezt Pál is világosan megmondta: „Midőn azonban tetszett annak, aki engem anyám méhétől fogva kiválasztott”. (Gal. 1, 15.) S mikor tetszett neki? Amikor kész volt az engedelmességre. Ő ugyanis kezdettől fogva akarta, mivel azonban nem volt meg benne a hajlandóság, csak akkor látta jónak (a kiválasztásra), midőn készségesnek mutatkozott. Így hívta meg a gonosztevőt is, bár előbb is hívhatta volna, de az akkor talán még nem engedelmeskedett volna. Hiszen ha még Pál sem engedett volna a hívásnak mindjárt kezdetben, még kevésbé a gonosztevő. Ha pedig ezek azt mondják: „Senki sem fogadott meg bennünket”, főkép, mint mondtam, nem kell a példabeszédben minden részletet túlságosan erőltetni s különben is ezt nem a házigazda, hanem azok mondják, ő pedig nem cáfolja meg őket, nehogy megzavarja őket, hanem magához vonja. Mert hogy mennyiben rajta állott, mindnyájukat az első órától hívta, az nyilvánvaló a példabeszédből, mely azt mondja, hogy jókor reggel kiment műveseket fogadni.

Minden oldalról világosan áll tehát előttünk, hogy *azokhoz is szól a példabeszéd,*

akik fiatal koruktól kezdve és azokhoz is, akik később, öregkorukban karolták föl az erényt, azokhoz, hogy el ne bizakodjanak és ne nehezteljenek azokra, akik csak a tizenegyedik óra körül érkeztek, ezeknek pedig, hogy megtanulják, hogy rövid idő alatt is mindent meg lehet szerezni. Minthogy nagy buzgóságról beszélt és a vagyon elvetéséről, s a többi dolgok megvetéséről, ehhez pedig nagy buzgóságra és ifjúi hévre volt szükség, fölszítván bennük a szeretet lángját, s a megfelelő lelkiület kialakítása után megmutatja, hogy azok, akik utoljára jönnek, szintén elnyerhetik az egész nap bérét. De nem így mondja, hogy azokat se tegye ismét elbizakodottá, hanem megmutatja, hogy egészen az ő emberszereteten múlik s az ő segítsége nem engedi őket elbukni, hanem kimondhatatlan javakhoz fogja segíteni. S főképen ez az, amit ezzel a példabeszéddel el akar érni. Mert ha hozzá is kapcsolja, hogy „Az utolsók elsőkké és az elsők utolsókká lesznek”, továbbá „Sokan vannak a hivatalosak, kevesen a választottak”, ezen ne csodálkozzál. Mert ezt nem mintegy a példabeszédből összeszedve mondja, hanem ez azt jelenti, hogy amint ez megtörténik, ugyanúgy az is meg fog történni. Hiszen itt nem lettek az elsők utolsókká, hanem ugyanazt nyerték el mindnyájan reményük és várakozásuk ellenére. Amiként ugyanis ez remény és várakozás ellenére megtörtént és a későbbiek egyenlők lettek az előbbiekkal, ugyanígy ez is meg fog történni, ami lehetetlennek látszik, hogy az utolsók az elsők

elé kerülnek, az elsők pedig azok után. Az egyik így, a másik pedig úgy. S én úgy látom, hogy midőn ezeket mondja, egyrészt a zsidókra gondol és azokra a kezdetben tündöklő hívőkre, akik később elhanyagolták az erényt s így visszaestek, másrészt pedig azokra, akik a gonoszyságból kiemelkedtek és sokakat megelőztek. Mert ilyen változásokat mind a hitben, mind az életben látunk.

Ezért kérem, hogy minden igyekezettel dolgozzunk azon, *hogy a helyes hitben megálljunk és a legjobb életet éljük*. Ha ugyanis életünket nem hitünkhöz méltóan rendezzük be, akkor a végén elítélést nyerünk. Ezt is kimutatta a boldog Pál azokból a régi idők-ből, midőn azt mondta, hogy „mindnyájan ugyanazt a szellemi eledelt ették, és mindnyájan ugyanazt a szellemi italt itták” és hozzáteszi, hogy nem menekültek meg, „Hiszen elhullottak a pusztában”. (1. Kor. 10, 3—5.) Ezt még az evangélium hirdetőiről is kimutatta Krisztus (Mt. 7, 22—23), midőn kijelenti, hogy egyesek ördögöket űztek, meg prófétáltak s mégis bűnhődés lett az osztályrészük. Erre utalnak egyes példabeszédei is, mint pl. a szűzekről, a hálóról, tövisekről s a gyümölcsöt nem hozó fáról szólók, melyek a cselekedetekből származó erényt követelik. A hitigazságokról ritkán beszél, azok elfogadása ugyanis nem kerül fáradságba, az életről azonban gyakran, sőt mindenütt, mert itt állandó a harc, s így a fáradozás is. De mit is beszélek az egész élet berendezéséről? Hiszen annak egy meg-

vetett kis része is nagy bajokat idézhet elő, ilyen pl. az alamizsnálkodás elhanyagolása, mely a gehennára veti a tunyákat, jóllehet ez még nem az egész erény, hanem annak csak egy része. Hiszen még a szűzek is, akikben ez az erény hiányzott, megbűnhődtek, a gazdag is ezért gyötrődött és akik az éhezőt nem táplálták, ezért ítéltetnek el a sátánnal együtt. A káromkodás is hasonlóképen csak egy kis töredéke annak, és mégis ez is kizárja azokat, akik nem tartózkodnak tőle. Mert „aki azt mondja atyja fiának, méltó a gehenna tűzére”. (Mt. 5, 22.) Ugyanis az önmegettartóztatás is csak egy része az erénynek, mégis enélkül sem látja meg senki sem az Urat, ezt mondja ugyanis (az Írás): „Törekedjete békességre és a megszentelődésre, mely nélkül senki sem fogja meglátni az Urat”. (Zsid. 12, 14.) Hasonlóképen az alázatosság is része az erénynek: s mégis, ha valaki az összes többi jócselekedeteket véghezviszi, ennek az útvjáról azonban letér, tisztátalan Isten előtt. Ez nyilvánvaló a farizeus esetéből, aki számtalan jócselekedettel ékeskedett, e miatt mégis mindent elvesztett. De mit is beszéljek én még tovább? Hiszen nem csupán egyetlen dolognak az elhanyagolása zárhat ki bennünket az égből, lassan, ha megteszi ugyan valaki, de nem a megfelelő pontossággal és buzgósággal teszi meg azt. Mert azt mondja: „Hogyha nem fogja fölülmúlni a ti igazságtok az írástudókét és farizeusokét, be nem mentek a mennyek országába”. (Mt. 5, 20.) Ha tehát adsz is alamizsnát, de nem többet, mint ezek,

nem fogsz bemenni. S ezek mennyi alamíznát adtak? Kérded. Éppen ezt akarom most megmondani, hogy azok, akik nem adnak, adakozásra buzduljanak, akik pedig adakoznak, el ne bízzák magukat, hanem még többet adjanak. Mit adtak tehát azok? Mindenüknek a tizedét, majd megint a tizedét és ismét harmadszor is ugyanazt, s így vagyonuknak mintegy harmadát adták oda, mert a háromszoros tized ezt teszi ki. És ezenkívül még a zsengeket és az elsőszülötteket és sok egyebet, mint például a bűnökért, a tisztulásokért való, és az ünnepeken és jubileumkor esedékes dolgokat s azokat, amelyeket az adósságok elengedésével, a szolgák elbocsátásával és kamatnélküli kölcsönnel kellett teljesíteniök. Ha tehát birtoka harmadát adja, sőt még ha felét is (mert mindezt egybevéve mintegy a felét teszi ki), ha tehát valaki a felét adja is, még akkor sem tesz nagy dolgot, de mit érdemel akkor az, aki még a tizedét sem adja? Méltán mondta: „Kevesen üdvözülnek”.

15. Hatvanadvasárnapi.¹

„Midőn pedig nagy sereg gyűlt egybe és a városokból tódultak hozzá, mondá ezt a példabeszédet: Kiméne a magvető elvetni az ő magvát.” Ezt a példabeszédet az Úr azért méltóztatott maga megfejtetni, hogy kitűnjék, hogy Ő képletesen szokott beszélni, és hogy így a dolgok jelentését azokban is keressük, amelyeket Ő maga nem akart kifejtetni. És mivel itt az Úr maga megmondta, hogy a mag Isten igéjét, a különféle föld pedig a hallgatók különböző szívét jelenti, nekünk csak a magvetőt kell keresnünk, és ezt senki másra nem érthetjük jobban, mint az Isten Fiára, aki „kiméne elvetni az Ő magvát”, mivel az Atya méhéből, ahol teremtménynek helye nincs, kijött és azért jött a világra, hogy az igazságról tanúságot tegyen. Azért jól mondják a többi evangélisták, hogy ezt a példabeszédet a házból kijöve, a tengerre szállva és a hajón leülve mondta el, hogy testi helyzetével is jelezze beszéde jelentését.

„És amint vetett, némely része az útfélre esék, és eltaposztaték, és az ég madarai felévék azt.” Amit az Úr itt kifejtett, azt jámbor

¹ Beda Venerabilis magyarázata Luk. 8, 4—15.-hez. In Lucae ev. c. 8. P. L. 92, 429—432.

hittel el kell fogadnunk. Amit azonban hallgatásával a mi megértésünkre bízott, azt röviden érintjük. A mag, amely az útfélre esett, két okból ment veszendőbe: egyrészt a járőrök eltiporták, másrészt a madarak felszedték. Az út tehát a szív, amelyet a jövőmenő gondolatok taposnak és szárítanak, nehogy az ige magvát befogadja, ez ott kikeljen. Azért, ami csak a jó magból így az útfélre esik, azt a rossz gondolatok menete eltapossa és az ördögök elragadják. Őket nevezik u. i. az ég madarainak, vagy azért, mert égi és szellemi a lényük, vagy mert hogy a levegőben röpködnek.

„És másik a kősziklára esék és kikelvén elszárad, mert nem volt nedvessége”. Jól mondja itt a kemény, vad szívről, hogy az szikla, amelyet az igaz hit ekéje nem vágott fel. A mag gyökerének szükséges nedvesség pedig az, amit egy másik példabeszéd a szűzek lámpáját tápláló olajnak mond: az erény szeretete és a benne való kitartás.

„És másik a jó földbe esék és kikelvén, százszoros gyümölcsöt hoz.” A százszoros gyümölcs a tökéletes gyümölcsöt jelenti. A tizes szám u. i. mindig a tökéletességre utal, mivel 10 parancsolat megtartásából áll a törvény. A szemlélődő és a cselekvő élet össze van kapcsolva a tíz parancsolatban, mert az megparancsolja az Isten szeretetét is, a felebarát szeretetét is. Isten szeretete pedig a szemlélődő élethez tartozik, a felebarát szeretete viszont a cselekvő élethez. A tized pedig önmagával megszorozva, 100-at kapunk. Ezért a 100-as szám jól kifejezi a

nagy tökéletességet, ahogy arról is, aki mindenét elhagyta az Úrért, azt mondja az Írás: „százannyit kap és az örökéletet fogja örökölni”. (Máté 19, 29.) Mert aki az Isten nevéért a földi és mulandó dolgokat megveti, eljut a lélek tökéletességére, hogy már nem kívánja azt, amit megvet és a másvilágon az élet örök dicsőségéhez jut. Tehát a jó föld százszoros gyümölcsöt hoz, amikor a tanuló-kony szív elnyeri a lelki erények tökéletességét.

„Ezeket mondván, kiáltotta: akinek fülei vannak a hallásra, hallja meg.” Valahányszor ezt a figyelmeztetést halljuk az Evangéliumban, vagy Szent János Apokalipszisében, tudjuk, hogy valami misztikus dolgot mond és annál buzgóbban keressük, hogy fejtse meg nekünk. „Megkérdezték azért Őt a tanítványai, mit jelent a példabeszéd”. Ne gondolja senki, hogy rögtön a példabeszéd végén kérdezték ezt a tanítványok az Üdvözítőtől, hanem, ahogy Szent Márk mondja, mikor egyedül volt a tizenkettővel. És nekik mondta: „Nektek adatott tudni az Isten országának titkait”.

Másoknak pedig példabeszédekben, hogy *„látván ne lássanak, és hallván, ne értsenek”*. Szent Márk így mondja: „Azoknak pedig, akik kívül vannak, minden példabeszédekben szól”. (Mk. 4, 11.) Tehát mi is belépünk Krisztus tanítványaival együtt Isten Szentélyébe, hogy megértsük az Isten országának végső misztériumait. Mert akik lábához közelednek, kapnak tudományából, a zsol-tárossal mondván: „nyisd meg szemünket,

hadd szemléljük a csodákat törvényedben". (Zsolt. 118, 18.) Illő tehát, hogy példabeszédekben és rejtvényekben hallanak, kik szívük értelmét bezárva, nem iparkodnak belépni és megismerni az igazságot, megfelekezve az Úr parancsáról: „Kinek fülei vannak a hallásra, hallja meg”.

„Az útfélre esők azok, akik hallják az ígét, de aztán eljön az ördög és kiveszi az ígét szívből, nehogy hívén üdvözljenek.” Erről a magról Szent Márk így ír: „Akiknél az ige az útszélre vetődik, azok, kik mikor azt hallják, azonnal eljön a sátán és elhordja az ígét”. (Mk. 4, 15.) Szent Máté pedig így: „Mikor valaki hallja az ország ígét, és meg nem érti, eljön a gonosz és elragadja azt”. Ezekből világos, hogy azoknál hullik a mag az útszélre, akik a hallott ígét egyáltalán nem fogadják semmi hittel, semmi megértéssel, de még meg sem próbálják valahogyan felhasználni. Továbbá sziklákra és tövisek közé ott hull a mag — ahogy az Úr kifejtette —, akik hallják ugyan az ígét, látják is hasznát, vágynak rá, de nem jutnak el oda, ahová vágnak, mert visszatartja őket vagy az élet nehézsége ijesztgetésével, vagy a kedvező sors hízelkedésével. Mindkét kár ellen oltalmazni akarja a magot az, aki így szólt: „Jobbról és balról az igazságosság fegyverzetében, dicsőségben és becstelenségben, gyalázatban és jóhírnévben, mint csábítók és mégis igazmondók”. (Kor. II. 6, 7—8.) Tehát a földnek ez a három fajtája jelenti mindazokat, akik a hallott ígét nem cselekszik meg. Akik pedig a kapott magvat

megtartják, azok a jó föld. Nincs szó itt azonban a zsidókról és pogányokról, akik még csak hallani sem akartak.

„A tövisek közé esők azok, akik hallgatják, de az igék utóbb az élet gondjai, gazdagságai és gyönyörűségei közt elfojtatnak és gyümölcsöt nem teremnek.” Csodálatos, hogy az Úr a töviseket hogyan értelmezheti a gazdagságra, amikor azok szűrnak, ez pedig gyönyörködtet. De mégis csak tövis a gazdagság, mert a reá való gondolás szúrásai a szívet tépik, és midőn bűnbe is viszik, mintegy a rajta ütött sebbel megvérzik. És azért itt az Úr, egy másik evangélista tanúsága szerint, helyesen szól nem egyszerűen gazdagságról, hanem csalárd gazdagságról. Mert csalárd az, ami nem lehet sokáig a mienk. Csalárd az, ami lelkünk szükségén nem tud segíteni. Az igazi gazdagság az, amely az erények kincseivel gazdagít minket. Meg kell jegyeznünk, hogy az Úr fejtegetésében azt mondta, hogy az élet gondjai, gazdagságai, gyönyörűségei fojtják meg az ígét. Megfojtják, mert nyomasztó gondolataikkal lelkünk torkát szűkítik össze; s mint megakadályozzák, hogy helyes vágyak bejussanak a szívünkbe, mintegy az élet lehelletét ölik ki onnan. Meg kell jegyeznünk azt is, hogy két dolgot hoz kapcsolatba a gazdagsággal: a gondokat és a gyönyöröket, mert bizony a gond elnyomja a lelket, a bőség pedig feloldja; ez a két ellentétes dolog vagy lesujtató, vagy pedig könnyelművé teszi az embert. De mivel a gyönyör nem lehet együtt a levertséggel, egyszer a gazdagság őrzésé-

vel okoznak gondot, máskor a bőség által a gyönyörökbe süllyesztenek.

„Amelyik pedig jó földbe esett, azok, akik tiszta és jó szívvel hallván az ígét, megtartják azt magukban és gyümölcsöt hoznak a türelemben.” A jó föld, mint fentebb mondtuk, szembenáll a rossz föld három fajtájával, azáltal, hogy szívesen veszi be az ige magját, és azt, amit befogadott, jó és balsorsban türelmesen meg is tartja az aratás idejéig. Vagy másképpen: a jó föld gyümölcsöt a türelem által terem, mivel t. i. semmit sem ér az a jó, amit teszünk, ha nem viseljük el türelmesen a rosszat, amelyet az emberek okoznak nekünk. Minél magasabbra jut u. i. valaki a tökéletességben, annál több dolgot talál ebben a világban, amelyet nehezen tud elviselni. Mert ahogy ennek a világnak szeretetétől lelkünk eltávolodik, úgy nő e világ ellenkezése irántunk. Innen van az, hogy sok igen jó embert látunk, akik mégis súlyos megpróbáltatások terhe alatt izzadnak. De az Úr szava szerint gyümölcsöt hoznak türelmükkel. És mivel alázatosan fogadták a csapásokat, a csapások után fenséges nyugalom fogadja őket. Amit pedig Szent Máténál találunk: *„És gyümölcsöt hoz és terem az egyik százannyit, a másik hatvanannyit, más meg harmincannyit”* (Máté 13, 23), harmincszoros gyümölcsöt az az ige hoz, amelyik a Szentháromság hitét tanítja. Hatvanszorost az, amely a tökéletes munkára oktat; mert hat nap van, amelyen dolgozunk kell. Százszorosat pedig az, amely a mennyországi örökéletet hirdeti.

16. Ötvenedvasárnapra.¹

„Lőn pedig, mikor Jerikóhoz közeledett, hogy egy vak ült vala az útfélen kéregetvén. És amint hallotta az átvonuló sereget, tudakozódék, micsoda az. Mondák neki, hogy a Názáreti Jézus megyen arra.” Ez a vak képletesen az emberiséget jelenti, amely az őszülőkben a paradicsom örömeiből kiűzve az égi fény világosságát nem ismeri, hanem kárhozatának sötétségében szenved. De mikor Jézus Jerikóhoz közeledik, a vak szemei megnyílnak. Jerikó u. i. annyit jelent, mint hold. A hold pedig a Szentírás szóhasználatára szerint a test romlandóságát jelenti, amennyiben minden hónapban elfogy, s így testi életünk mulandóságát jelzi. Midőn tehát Teremtőnk Jerikóhoz közeledik, a vak visszakapja a világosságot, mert mikor az Isten romlandó testünket felvette, az emberi nem az elvesztett fényt visszakapta. És méltán mondja róla, hogy ez a vak az út mellett ült, és azt, hogy koldult. Mert maga az Igazság mondta: „*En vagyok az Út*”. (Ján. 14, 6.) Tehát, ki nem ismeri az örök fény ragyogását, vak az. De ha már hisz a Megváltóban: az Út mellett ül. Ha azonban már hisz, de az

¹ Beda Venerabilis magyarázata Luk. 18, 35—43-hoz. In Lucae Ev. c. 5. P. L. 92, 558—559.

örök világosságért nem akar könyörögni, nem akar imádkozni, akkor vakon az út mentén ül ugyan, de nem koldul. Ha pedig hisz is és könyörög is, akkor az út mentén ül a vak és koldul.

„És kiálta, mondván: Jézus, Dávidnak Fia, könyörülj rajtam! Az előlmenők pedig inték őt, hogy hallgasson. De ő annál jobban kiáltozék: Dávidnak Fia, könyörül rajtam.” Mit jelentenek azok, akik a közeledő Jézus előtt mennek, hacsak nem a testi vágyak tömegeit és a bűnök sokaságát, amelyek, mielőtt Jézus a szívünkhöz jutna, kísértéseikkel összeszedettségünket szétszórják és a szív szavát az imádságban megzavarják? Mert gyakran, amikor az elkövetett bűnök után vissza akarunk térni az Úrhoz, mi ugyanezen bűnök miatt bocsánatért esedezünk, szívünkben felbukkannak az elkövetett bűnök emlékei, elménk összeszedettségét lerontják, összezavarják, és lelkünket és könyörgő szavunkat elnyomják. De akit a tömeg fedd, hogy hallgasson, annál inkább kiált, mivel az érzéki gondolatok minél inkább háborgatnak minket, annál forróbban kell az imádságban kitartanunk.

„Megállván tehát Jézus, parancsolá, hogy vezessék őt hozzá.” Ime áll, aki az előbb még elment mellette, mivel míg a fantáziaképek tömege miatt az imádságban szenvedünk, úgy látjuk, hogy Jézus elmegy mellettünk. De ha aztán még buzgóbban imádkozunk, Jézus megáll és visszaadja a világosságot, mivel Isten a szívünkhöz nyúl és az elvesztett világosságot visszakupjuk.

„Mikor aztán közel jött, kérdezé őt mondván: mit akarsz, hogy veled cselekedjem. Amaz pedig mondá: Uram, hogy lássak!” Talán az, aki a világosságot vissza tudta adni, azt nem tudta, hogy mit akar a vak? De igen; hanem azt akarta, hogy ezt kérjék tőle, mert előre tudta, hogy mi is kérni fogjuk és Ő meg fogja adni. Folyton az imádságra int minket és mégis azt mondja: „Tudja a ti Atyátok, hogy mire van szükségték, mielőtt kérnétek Őt”. (Mt. 6, 8.) Azért kérdi tehát, hogy kérjük. Azért kérdi, hogy a szívet imádságra ösztönözze. Ezért a vak is rögtön felel: „Uram, hogy lássak”. Ime a vak az Úrtól nem aranyat, hanem világosságot kér, mindent kevésre becsül a világosság mellett. Mert ha a vaknak bármije is lenne, világosság nélkül nem láthatná, amiye van. Utánozzuk tehát őt, akiről azt hallottuk, hogy testben, lélekben meggyógyult, és ne csalárd kincseket, ne földi jókat, ne mulékony dicsőséget kérjünk az Úrtól, hanem világosságot: azt a világosságot t. i., amelyet csak az angyalokkal együtt láthatunk, amelynek nincs kezdete és nem lesz vége. Ehhez a világossághoz a hit az út, és ezért a vak meggyógyításánál mindjárt hozzá teszi: „És Jézus mondá neki: láss; a te hited megszabadított téged. És azonnal látá és követé Őt, magasztalván az Istent”. Lát és követ az, aki a jót, amelyet megismert, meg is teszi. Viszont lát, de nem követ az, aki bár megismeri a jót, de azt tenni nem akarja. Jézust követi az, aki Őt utánozza. Ezért mondja: „Aki nekem szolgál, engem kövessen”. (Jn. 12, 26.) Fi-

gyeljük meg tehát, merre megy, hogy követhessük. És így majd elérjük azt, hogy nemcsak a mi életünk halad Isten felé, hanem viselkedésünk Isten dicsőségére lesz és másokat is fellelkesít, amiért így folytatja:

„És az egész nép, mely ezt látta, dicséretet monda Istennek.” Dicséretet mondott a nép Istennek, nemcsak a világosság ajándékáért, de a kérő hitének érdemeért is. Dicséretet adott Istennek, mert látta egyrészt, hogy Jézus irgalmasan és hatalmasan a világosságot visszaadta az azt kérőnek, és másrészt, mert megtudta, hogy a kitartó hit kiáltását, mely igazságos dolgot kér, hamarosan meg is hallgatja az Isten. Ebből meg kell jegyeznünk, hogy az Úr testben megjelenvén, mindent, amit szavával tanított, példájával meg is erősített. Aki u. i. megparancsolta nekünk. „Úgy világoskodjék a ti világosságtok az emberek előtt, hogy lássák jó tetteiteket és dicsőítsék Atyátokat, ki menyekben vagyon” (Máté 5, 16.), Ő is mindenben, amit tett és tanított, az emberektől nem a saját, hanem az Atya dicsőségét kereste.

17. Nagyböjt kezdetére.¹

A nagyböjt idejében föl kell vennünk a test sanyargatásának keresztjét. — A kereszténynek állandóan a kereszten kell függnie. — Egész életünk kereszt. Az ünnepélyes visszatéréssel megjelent nagyböjtnek a megtartását a mai napon megkezdjük: kell, hogy ez alkalommal buzdítást is intézzünk hozzátok, hogy Istennek a szolgálatunk által közvetített szava a test szerint böjtölőket szívükben táplálja és így a belső ember az ő táplálékával felüdülve, a külsőnek sanyargatását végre tudja hajtani, és erősebb legyen annak elviseléséhez. Illik, ugyanis a mi jámborságunkhoz, hogy mi, akik a megfeszített Úrnak már közelgő szenvedését készülünk megünnepelni, a visszaszorított testi élvezeteknek a keresztjét is mi magunk készítsük el magunknak, miként az apostol mondja: „Akik pedig Jézus Krisztuséi, megfeszítették testüket a szenvedélyekkel és kívánságokkal együtt”. (Gal. 5, 24.) Mert ezen a kereszten kell függnie a kereszténynek állandóan, a kísértések között vezető egész életén át. Ugyanis nem ebben az életben van ama szegek kitépésének az ideje, amelyek-

¹ Szent Ágoston, In Quadragesima Sermo 205. (Alias de diversis 68.) P. L. 38, 1039—1040.

ről a zsoltár mondja: „Szegezd át félelmeddel testemet”. (Zsolt. 118, 120.) A test, a testi vágyakat jelenti, a szegek az igazság parancsai: ezekkel szegezi át amazokat az Úr félelme, amely minket, mint neki kedves áldozatot feszít keresztre. S ezért azt is mondja az Apostol: „Kérlek tehát benneteket testvérek, az Isten irgalmasságára, hogy adjátok testeket élő, szent és az Istennek tetsző áldozatul”. (Róm. 12, 1.) Tehát a kereszt az, amiben Isten szolgálja nemcsak hogy nem szégyenül meg, hanem még dicsekszik is mondván: „Tőlem azonban távol legyen másban dicsekedni, mint a mi Urunknak Jézus Krisztusnak keresztjében, aki által a világ megfeszítettet nekem, és én a világnak”. (Gal. 6, 14.) Az a kereszt pedig nem negyven napig tart, hanem ezen az egész életen át, amit jelez annak a negyven napnak misztikus száma is: akár mert a világba lépni szándékozó ember, amint egyesek állítják, negyven napig alakul ki az anyaméhben, akár mert a négy evangélium összhangban van a tizes Törvénnyel és a négyszer tíz ezt a számot adja, nekünk pedig megmutatja, hogy ebben az életünkben mind a két szentírássra szükségünk van; akár pedig bármilyen valószínű oknál fogva, amilyen okot a jobb és ragyogóbb elme találhat. Ezért Mózes is, Illés is és maga az Úr is 40 napig böjtölt: hogy Mózesben is, Illésben is és magában Krisztusban is, azaz a Törvényben és a Prófétákban, sőt magában az Evangéliumban is oktatást nyerjünk arra, hogy velünk is ugyanaz történik, s hogy ne ala-

kuljunk át ehhez a világhoz és ne tapadjunk hozzá, hanem feszítsük keresztre a régi embert, nem tobzódásban és részegeskedésben, nem bujálkodásban és kicsapongásban, nem civódásban és versengésben éljünk, hanem öltük magunkra az Úr Jézust és ne gondozzuk testünket a vágyakozásokban. (Róm. 13, 13. sk.) Így élj itt mindig keresztény: ha nem akarod, hogy lépéseid a földi iszapban elmerüljenek, ne szállj le a keresztről. De ha ezt kell tenni ezen az egész életen át, mennyivel inkább a nagybőjt eme napjaiban, melyek nemcsak alkotórészei ennek az életnek, hanem azt valóban jelképezik is.

A jámbor cselekedeteket a nagybőjtben buzgóbban kell gyakorolni. Bár más napokon se nehezedjen el szívetek tobzódásban és részegségben (Luk. 21, 34.); ezekben (a napokban) azonban bőjtöljetekek is. Egyéb napokon se kövessetek el házasságtörést, paráznaságot és semmiféle meg nem engedett tisztátalanságot, ezekben pedig még hitveseitektől is tartózkodjatok. Amit elvontok magatoktól bőjtöléssel, azt adjátok hozzá alamizsnáitokhoz bőkezűséggel. Azt az időt, amit eddig házassági jogotok gyakorlása foglalt le, most vezeklésre fordítsátok. A testet, amelyet a testi vágyak elpuhulttá tettek, tiszta könyörgésekkel kényszerítsétek leborulásra. A kezeket, amelyek ölelésre hajlottak, imádságra tárjátok ki. Ti pedig, akik máskor is bőjtöltök, most fokozzátok, amit tesztek. Akik más napokon állandó megtartóztatással sanyargatjátok testeteket, ezekben gyakrabbi és belsőségesebb imákban ta-

padjatok Istenetekhez. Mindnyájan egyet-
értően, minden hívők híven, mindnyájan e
zarándoklásban az egyetlen haza vágyával
sóhajtozzunk és a szeretetben buzgólkod-
junk. Istennek azt az ajándékát, amelyik
nincs meg bennünk, senki másokban ne irí-
gyelje és ne gúnyolja. A lelki javakban te-
kintsd magadénak, amit szeretsz testvéred-
ben: és tekintsd az övének, amit ő szeret te-
benned. Senki se színlelje az önmegtágadás
látszata alatt inkább csak a gyönyörök meg-
változtatását, mint azok eltávolítását, hogy
finom ételeket keres, mivel hússal nem táp-
lálkozik és különleges italokat, mivel bort
nem iszik; nehogy mintegy a test megféke-
zésének jogcímén méginkább a gyönyörnek
adja magát. A tisztáknak ugyan minden táp-
lálék tiszta: de semmiben sem tiszta a kicsa-
pongás.

*Elsősorban a viszálykodástól kell tartóz-
kodnunk.* Mindenekelőtt a viszálykodásoktól
és egyenetlenkedésektől tartóztassátok meg
magatokat testvérek. Emlékezzetek a prófé-
tára, aki egyeseket megdorgál és kiáltja:
„Ime böjtötök napján is a saját hasznokat
keresitek, mert valamennyi adóستokat zaklat-
játok és ökölrel verekedtek, hangotok a
kiabálástól hangzik” (Iz. 58, 3. sk.), és más
hasonlókat. S ezekre emlékezve hozzákap-
csolja: „Nem ez a böjt, amelyben és kedvem
lelem, úgymond az Úr”. Ha kiabálni akartok,
azt kiáltásotok gyakran, amiről írva van: „Sza-
vammal az Úrhoz kiáltok”. (Zsolt. 141, 2.) Ez
nem a viszálykodásnak, hanem a szeretet-
nek, nem a testnek, hanem a szívnek a szava.

Nem ilyen az, amiről mondva van: „Azt vártam, hogy cselekedete igaz legyen és íme gonosz, hogy igazságot szolgáltatson és íme jajveszékelést okoz”. (Iz. 5, 7.)

Bocsássatok meg és bocsánatot fogtok nyerni, adjatok és adatni fog nektek. (Luk. 6, 37. sk.) Ez az imádságnak két szárnya, amellyel Istenhez repül: ha (az imádkozó) elfelejti a bűnösnek megbántását, és adományt nyújt a szűkölködőnek.

18. Nagyböjt 1. vasárnapjára.¹

Akkor Jézust a pusztába vivé a Lélek, hogy megkísértse az ördög. Akkor; mikor? A Lélek leszállása után, miután a felülről jövő szózat azt mondotta, „Ez az én szerelmes fiam, kiben nekem kedvem telt”. (Mt. 3, 17.) S az a csodálatos, hogy ugyanaz a Szentlélek által, mert azt mondja, hogy az vitte őt oda. Minthogy pedig mindent a mi okulásunkért tett és szenvedett, azért vállalta az odavitetést és az ördöggel szemben való küzdelmet, hogy mindaz, aki már megkeresztelkedett és esetleg a keresztség után még nagyobb kísértéseket kell elszenvednie, ne zavarodjék meg, mint az, kivel nem várt dolog történik, hanem maradjon férfias, mindent elviselvén, mint midőn a dolgok rendben következnek egymásra. Hiszen azért kaptad a fegyvereket, nem tétlenkedésre, hanem harcra. Ezért nem szünteti meg Isten a feltámadó kísértéseket sem, mindenekelőtt pedig, hogy megtudd, hogy erősebb lettél, azután, hogy tudj szerény lenni, és az adományok nagysága se tegyen felfuvalkodottá, midőn látod magadat a kísértések súlya alatt vergődni, ezenkívül, hogy az a gonosz ördög,

¹ Aranyshájú Szent János homiliája Mát. 4, 1—11-hez. In Math. hom. 13, 1—4. P. G. 57, 207—213.

amelyik esetleg még kételkedik abban, hogy elpártoltál tőle, a kísértésekből végleg megtapasztalhasza, hogy te végérvényesen elhagytad és szakítottál vele, negyedszer, hogy erősebbé és vasnál is szilárdabbá válj ezáltal, ötödször, hogy világosan megismerd a rádbízott kincseket. Mert nem támadna már az ördög, ha nem tudná, hogy még nagyobb dicsőségben vagy. Ádám ellen is azért támadott fel mindjárt kezdettől fogva, mert tudta róla, hogy nagy méltóságot élvez. Jób ellen is azért lépett csatasorba, mert látta, hogy a mindenség Istene is megkoszorúzta és magasztalta. De miért mondja akkor: „Imádkozzatok, hogy kísértésbe ne essetek”? (Mt. 26, 41.) Ezért nem úgy mutatja be Jézust, mint, aki egyszerűen ment, hanem az isteni terv szerint ragadtatott, hogy jelezze ezáltal, hogy nem kell magunkat belevetnünk, de ha beleesünk, férfiasan meg kell állni a helyünket. S fontold meg, hová viszi őt a lélek, nem városba — nem a köztérre, hanem a pusztába. Mivel a gonosz lelket akarja odacsalni, azért nemcsak a böjttel, hanem már magával a hellyel is alkalmat szolgáltatott neki. Mert leginkább akkor támad az ördög, midőn egyedülállókat és magánosokat lát. Kezdetben is így támadta meg az asszonyt, mikor észrevette, hogy egyedül van és férje nélkül találta őt. Amikor azonban másokkal együtt és egybegyülteket lát, nem ilyen merész és meg sem jelenik. Ezért kell s leginkább ezért szükséges, hogy gyakran összejöjjünk, nehogy kezére járjunk az ördögnek. Tehát a pusztában találta meg őt,

mégpedig az úttalan pusztában, mert hogy ilyen volt a pusztá, azt Márk jelzi mondván, hogy „a vadállatokkal volt”. (Mk. 5, 13.) Fontold meg, mily gonoszsággal és hitványsággal közeledett hozzá, s milyen időt választott. Nem megy ugyanis a bőjtőlőhöz, hanem az éhezőhöz, hogy megtanuld, milyen jó dolog az a bőjt és mily hatalmas fegyver az ördöggel szemben, és hogy a keresztség után már ne legyen helye az élvezetnek, a részegségnek és a telt asztal örömeinek, hanem a böjtnek. Hisz ő is ezért böjtölt, nem mintha neki a böjtre szüksége lett volna, hanem, hogy minket neveljen. Minthogy ugyanis a keresztség előtti bűnöket a gyomornak való szolgálat idézte elő, azért amiként a meggyógyítottak a gyógyító azt parancsolja, hogy ne tegye többé azt, ami betegségét okozta, ugyanúgy ő is a keresztség után a böjtöt vezette be. Hisz Ádámot is a gyomor meg nem fékezése vetette ki a paradicsomból és Noé idejében is ez idézte fel a vízözönt, s a szodomainakra is ez sujtotta a villámokat. Mert ha a paráznaság volt is a bűnük, mégis mindkét utóbbinak a bűne itt gyökerezett, anint Ezekiel jelzi is, midőn mondja: „Íme ez volt a gonoszsága Szodoma nővérednek: a kevélység, a kenyér hősége és a gazdagság...” (Ez. 16, 49.) A zsidókra is ezek hozták a legnagyobb bajokat, a részegség és a dőzsölés vitte őket a törvényszegésbe.

Azért böjtölt tehát ő is 40 napig, hogy megmutassa nekünk üdvösségünk orvosságát, hosszabbra azonban nem nyújtotta, ne-

hogya a csoda túlhajtásával veszélyeztesse eljárásának valódiságába vetett hitünket. Most ez ugyanis egyáltalán nem történt meg, hiszen Mózes és Illés is Isten erejével megerősítve ugyanilyen hosszú böjtre tudott vállalkozni. Ha pedig tovább ment volna, akkor sokan kétségbe is vonták volna, hogy testet vett fel. Tehát „*miután 40 nap és 40 éjjel böjtölt, azután megéhezék*”: alkalmat szolgáltatott neki, hogy hozzá jöjjön, hogy vele szembeszállván megmutassa, miképpen kell helytállani és győzni. Az atléták is így tesznek, mert midőn tanítványaikat arra tanítják, hogyan kell helytállani és győzni, a gyakorlótereken önként szállnak szembe másokkal s ellenfeleik testén mutatják meg nekik azt, hogyan tanulhatják meg és sajátíthatják el a győzelem módját. Akkor is ez történt. Minthogy azt (az ördögöt) erre akarta rábírní és megéhezését is ismertté tette előtte s mikor megjelent, fogadta és fogadván egyszer, majd másodszor, sőt harmadszor is a hozzá illő szelidséggel leterítette őt. De nehogy ezeket a győzelmekeket csak úgy mellékesen érintvén a ti hasznotokat csökkentsük, az első összezsapástól indulunk ki, de aztán mindegyiket pontosan megvizsgáljuk. Mivel megéhezett, mondja: „Hozzájárulván a kísértő, mondá neki: Ha Isten fia vagy, mondd, hogy e kövek kenyerekké váljanak”. Minthogy ugyanis hallotta az égből jövő szózatott: „Ez az én szeretett fiamm”. (Mt. 3, 17.) S hallotta azt is, hogy János milyen tanúságot tett felőle, ezek után pedig éhezni látta: teljes bizonytalanságban volt, a

róla mondtak miatt nem hihette, hogy pusztán csak ember, de mivel éhezni látta, Isten Fiának sem merte tartani. Ilyen tanácsalanságban lévén, kétkedő szavakat használ. S miként kezdetben, midőn Ádámhoz közeledett, nem létező dolgokat talált ki, hogy a létezőket megtudja: ugyanúgy most is, minthogy világosan nem ismerte üdvözítésünk nagyszerű titkát s hogy kivel áll szemben, más hálókát igyekszik szőni, hogy azokkal megtudhassa azt, ami számára rejtély és homályos volt.

Mit is mond tehát? *„Ha Isten fia vagy, mondd, hogy e kövek kenyerekké váljanak”*. Nem azt mondta, mivel megéheztél, hanem *„ha Isten fia vagy”*, mert azt hitte, hogy ezekkel a magasztalásokkal rászedheti őt. A megéhezést pedig azért hallgatja el, nehogy úgy tűnjék föl, mintha azért hozná ezt föl, hogy ócsárolja őt. Minthogy ugyanis nem ismerte az itt végbemenő dolgok magasztosságát, azt gondolta, hogy ez szégyenére válik. S ezért a hízelgőnek alattomoságával csupán csak méltóságát említi. Mit tesz tehát Krisztus? Visszautasítja esztelenességét és kimutatja, hogy nem szégyenletes dolog az, ami történt vele, s nem méltatlan az ő bölcsességéhez az, amit hízelegve (az ördög) elhallgatott, ő éppen ezt állítja előtérbe s ezt a megállapítást teszi: *„Nemcsak kenyérrel él az ember”*. Így tehát a gyomornak az igényességéből indul ki. Te pedig vedd észre annak a gonosz léleknek a gazságát is, hogyan kezdi meg cselvetését s mikép emlékszik még mindig megszabott mes-

terségére. Mert amivel az első embert kivette és sok más bajba keverte, ugyanazzal szövi most is cselvetését: a gyomor mértéktelenségével. Még most is számos esztelenről lehet hallani, akik mondják ugyan, hogy a gyomor számtalan rossznak a forrása. De Krisztus meg is mutatja, hogy az erényes embert még ez a zsarnok sem tudja nem illő dolgok véghezvitelére kényszeríteni és böjtől és parancsának nem engedelmeskedik, hogy ráneveljen minket arra, hogy az ördögnek semmiben sem engedelmeskedjünk. Mivel ugyanis az első ember ily módon sértette meg Istent törvényszegéssel, bőségesen kioktat arra, hogy még ha olyant parancsolna is az, ami nem törvényszegés, még így se engedelmeskedj neki. De mit is beszélek törvényszegésről? Hiszen még ha valami hasznosat mondanának neked a gonosz lelkék—így szól—,még akkor se hallgass rá. Így hallgattatta el ő is azokat az ördögöket, melyek hirdették, hogy ő Istennek Fia. (Luk. 4, 35.) Pál is megfeddette őket, mikor ugyanazt kiabálták, bár hasznos lett volna az, amit mondtak. De hogy azokat teljesen megvesse és ellenünk irányuló cselvetéseiket egészen elhárítsa, még midőn hasznos tanokat hirdettek, akkor is visszautasította őket, szájukat befogatta és hallgatást parancsolt nekik. (Csel. 16, 18.) Már csak ezért sem egyezett bele szavaiba, hanem mit mondott? „Nemcsak kenyérrel él az ember.” Ez pedig körülbelül azt jelenti, hogy igével is tudja táplálni az Isten az éhezőt és bizonyítékot is tud erre felhozni az ószövetségből s

így ránevel bennünket arra, hogy még ha éhezünk és bármi más szenvedés is ér bennünket, akkor sem szabad elpártolnunk az Úrtól.

Ha pedig valaki *azt mondaná, hogy mégis meg kellett volna azt mutatnia* (t. i. hogy a köveket kenyerekké tudja változtatni), kérdezem: miért s milyen oknál fogva? Hiszen nem azért mondta az ezeket, mert hinni akart, hanem azért, mert úgy gondolta, hogy hűtlenségbe viheti. Mivel az első embereket is így szedte rá s megmutatta, hogy nem igen hittek Istennek. Mert ellenkező dolgokat ígért, mint amiket Isten mondott, s hiú reményeket táplálván bennük, a hitetlenségbe döntötte őket és így azokból a javakból kivetette őket, amelyeknek eddig birtokában voltak. Krisztus ellenben megmutatta, hogy ő sem akkor annak (az ördögnek), sem pedig később az ugyanúgy gondolkodó s tőle jelet kérő zsidóknak nem engedelmeskedik s mindezzel nevel bennünket, hogy még ha meg is tudnánk tenni valamit, semmit se tegyünk hiúságból és ok nélkül s még kényszerűségből se engedelmeskedjünk az ördögnek. Mit tesz már most ez az átkozott? Nem tudván rábeszélni annak megtételére, amit parancsolt, ámbár olyan nagy éhség gyötörte őt, másra tér át mondván: „Ha Isten fia vagy, vesd le magadat, mert meg van írva, hogy angyalainak parancsolt felőled, és kezeikben hordoznak téged”. (Zsolt. 90, 11.) Miért teszi oda minden egyes kísértése elé: „Ha Isten Fia vagy”. Mert amit régen tett, most is azt teszi. Mert amint akkor meg-

rágalmazta Istent mondván: „Azon a napon, amelyen arról esztek, megnyílik szemetek” (Gen. 3, 5.), így akarván kimutatni, hogy rászedettek és félrevezetettek és semmi jóban sem részesültek, ugyanígy itt is azt jelzi, s mintegy alattomban mondja is: Hiába nevezett téged Fiúnak és megcsalt az ajándékkal, mert ha nem így volna, meg kellene mutatnod, hogy van ilyen hatalmad. Minthogy pedig az Írásokból vette bizonyítékát (t. i. az ördög), ő is a próféta tanúságát hozza föl.

Hogyan viselkedett tehát Krisztus? Nem méltatlankodott. Nem gerjedt haragra, hanem nagy szelídséggel ismét az Írásokból szól hozzá: „Ne kísértsd a te Uradat, Istenedet”, oktattván minket, hogy az ördögöt nem csodajelek, hanem türelemmel és kitartással kell legyőzni és egyáltalán semmit sem kell tenni a fitogtatás kedvéért és dicsőségvágyból. Annak (az ördögnek) az ostobaságát pedig már a tőle felhozott bizonyítékból is kiveheted. Az Úrtól felhozott mindkét bizonyíték ugyanis nagyon megfelelően van egybehangolva, az övéi pedig együgyűen és mintegy tetszésszerint vannak elővéve a nélkül, hogy az előterjesztett dologhoz vágynának. Mert biztosan nem azért iratott meg, „hogy angyalaidnak parancsolt felőled”, hogy önmagunk levetésére és veszélyberohanására buzdítson, s egyébként se az Úrról mondott ez. Ezt azonban meg se cáfolja, bár nagyon arcátlanul és teljesen ellenkező értelemben használja föl az ördög az ígét. Hiszen senki sem kéri ezeket az Istenfiától, hanem csak az ördögnek és sátánnak tanácsa

Iehet, hogy levesse magát a mélységbe, Istené pedig az, hogy a fekvőket is talpra állítsa. Mert ha hatalmát kell megmutatnia, akkor ne magát vesse le és ő bukják le, hanem másokat mentsen meg. Hisz önmagát a mélységbe és szakadékba vetni, az ő harcmódorához tartozik. Így szokott tenni mindenütt az a csábító. Krisztus pedig midőn ezeket mondja, akkor sem nyilatkoztatja ki magát előtte, hanem úgy beszél hozzá, mintha csak ember lenne, mert azt mondani, hogy „nemcsak kenyérrel él az ember” és hogy „ne kísértsd a te Uradat Istenedet”, nem annyira önmaga elrejtésére irányult, mint inkább arra, hogy magát úgy mutassa, mint aki egy a sok közül. S ne csodálkozzál azon se, hogy mikor Krisztushoz beszél, gyakran fordít a dolgon. Mert miként az ökölvívók, midőn halálos csapásokat kapnak sok vértől elöntve és homályba borulva elszédülnek, ugyanúgy ő is az első és második csapástól elhomályosodva, egyszerűen csak azt mondja, ami éppen eszébe jut, és kész a harmadik összecsapásra is. „És egy igen magas hegyre vivé őt (az ördög) és megmutatta neki a világ minden országait és mondá neki: mindezeket neked adom, ha leborulva imádasz engem. Akkor mondá (Jézus): Távozzál sátán, mert írva vagyon: a te Uradat és Istenedet imádjad és csak neki szolgálj.” Minthogy pedig már az Atya ellen is vétkezett, mert mindarról ami azé, azt mondta, hogy az övé és magát Istennek akarta vállalni, mintha ő lenne a mindenség alkotója, ekkor megfeddette, de ekkor sem túlságosan, hanem egy-

szerűen így: „Távozzál sátán!”, ami inkább parancs, mint dorgálás. Mert amint kimondta neki: „Távozzál”, már meg is futamította, mással ugyanis már nem is kísértette meg.

És hogyan mondhatja Lukács azt, hogy elvégezett minden kísértést (az ördög). Én úgy hiszem, hogy a kísértések kútfőiről mondja ezt, mindet említi, mivel ezekben a többi is mind bennefoglaltatik, hiszen számtalan rossznak a foglalatai ezek: a gyomornak szolgálni, a hiú dicsőségre törekedni, a földi dolgok szenvedélyes szeretetének alávetve lenni. Minthogy pedig ez az átkozott is tudta, hogy mindezek között a legsúlyosabb a gazdagság utáni vágy, ezt tette a legutolsó helyre: már elejétől kezdve ott vajudott, de mindvégig tartogatta és csak utoljára került sorra, mivel súlyosabb a többinél. Hiszen ez az ő küzdelmének a törvénye, hogy ami az elbuktatásra legalkalmasabbnak látszik, azt a végére hagyja. Jóbbal is így tett. Azért itt is azokkal kezdte, amik legyőzhetőbbeknek és gyengébbeknek látszottak és úgy ment át a súlyosabbakra. Hogyan kell tehát vele szembeszállni? Úgy, amint Krisztus megmutatta nekünk. Istenhez kell menekülnünk, hogy se az éhség ne sujtson le bennünket, kik hisszük, hogy igéjével is tud táplálni bennünket és azokkal a javakkal se kísértsük meg az adományozót, melyeket tőle kapunk, hanem megelégedve a felülről jövő dicsőséggel, az emberi dicsőséget ne vegyük semmibe, s mindenütt mint fölösleges dolgot vessük meg. Mert semmi sem tesz bennünket annyira az ördög alattvalóivá,

mint a gazdagság utáni vágy és a kapzsiságnak a szenvedélye. És ezt a most történőkben is meg lehet látni. Hiszen most is vannak, kik így beszélnek: mindezeket neked adjuk, ha leborulva imádasz minket, kik ugyan természetszerű emberek vagyunk, de annak (az ördögnek) eszközeivé lettünk. Hisz akkor is nem csupán egyedül, hanem mások által is megtámadta, mint Lukács világosan ki is mondta, hogy: „Elhagyá őt egy időre” (Lk. 4, 13.), és ezzel kijelentette, hogy ezek után tulajdon eszközeivel támadta meg. „És íme angyalok jövének, és szolgálnak neki.” Míg a küzdelem folyt, nem engedte, hogy megjelenjenek, nehogy azonnal elijesszék a zsákmányt. Mikor azonban már mindennel megcáfolta és megszalasztotta, akkor jelennek meg azok, hogy megtanuld, hogy téged is csak akkor fogadnak tapsoló és minden oldalról körülvéő angyalok, ha őt követve győzedelmeskedsz is. Hiszen Lázárért is csak a szegénység, éhség és mindenféle gyötrelem tüzes kemencéje után mentek el az angyalok. Sőt amint már mondtam is, most is sok olyant mutat nekünk Krisztus, ami hasznunkra válik. De ezeket is mind érted művelte, hogy utánozzad őt és te győzedelmeskedjél.

19. Nagyböjt 2. vasárnapjára.¹

A felolvasott evangéliumi olvasmány, amely testi fülünkön keresztül lelkünk ajtaján kopogtat, nagy titok megértésére hív bennünket. Hogy Isten kegyelmével ezt könnyebben elérhessük, irányítsuk elmélkedésünket arra az evangéliumi jelenetre, amelyben Péter hitvallást tesz Krisztusról. (Mt. 16.) Ugyanis Jézus Krisztus, az emberi nem Megváltója, miközben megalapozza azt a hitet, amely a bűnösöket a megigazulásra, a megholtakat az életre visszavezeti, tanításával és csodáival arra neveli tanítványait, hogy Krisztusban úgy higgyenek, mint az Isten és az ember Fiában. Mert ha csak egyiknek hinnék, mit sem használna az üdvösségre. Egyforma hiba volna az Úr Jézus Krisztust csupán Istennek vagy csupán embernek hinni, mikor mindkettőnek vallanunk kell, mivel benne, mint Istenben igazi emberiség, mint emberben igazi Istenség lakozik. E hit megerősítése céljából megkérdezte az Úr tanítványait, hogy vélekednek és mit éreznek róla. Ekkor az Atyától megvilágosított Péter apostol felemelkedve az emberi vélekedés korlátjain, lelki szemével az élő

¹ Nagy Szent Leó 51. beszéde. Migne P. L. 54, 308—313.

Isten Fiát látta meg Krisztusban, és az Istenség dicsőségéről tett vallomást, mivel szeme mélyebbre hatott a testnél és vérnél. Csak ekkora hit birtokában, a szentség ekkora fényében nyerhette el a sérthetetlen szikla szent keménységét, amelyen az Egyház dacolni tud a poklok kapuival s a halál törvényeivel szemben. S azóta nem oldanak és kötnek az égben másképp, mint Péter bírói székében.

De, kedveseim, ezt a felséges belátást benső titkok felfedésével meg kellett erősítenie, hogy a Krisztus istenségének megvallásáig emelkedett apostoli hit ne ítélje a változhatatlan Istenhez méltatlannak gyengeségünk befogadását, és azt ne gondolja, hogy benne már megdicsőült az emberi természet, s így nem érezhet szenvedést, s nem tapasztalhatja a halált. Mikor az égi fénytől megvilágosított és az istenfiúság vallomásának tüzeiben égő Péter azt hallotta az Úrtól, hogy Jeruzsálembe kell mennie, és a nép véneitől, írástudóitól s a papi fejedelmektől sokat kell szenvednie, meg kell halnia és harmadnap fel kell támadnia (Mt. 16, 21; 20, 17—19), mindezt jámbor utálattal utasította vissza. Krisztus erre jóságosan megfeddette és arra ösztönözte, hogy szenvedésében vele együtt részesedjék. A Megváltó ezután elmondott buzdítása azt sugallta, azt fejtette ki, hogy akik követni akarják, tagadják meg magukat, s az örök javak reményében semmire se becsülik az ideigtartó szenvedést. Az menti meg életét, aki nem vonakodik Krisztusét elveszíteni. (Mt. 16. 25.)

Hogy tehát az állhatatosság erényét az apostolok magukévá tegyék, a keresztfelvételétől ne féljenek, Krisztus halála miatt meg ne szégyenüljenek, Krisztus tűrését (aki úgy vetette alá magát a kegyetlen szenvedésnek, hogy nem veszítette el a hatalom dicsőségét) szégyenletesnek ne tartsák, „Jézus maga mellé vette Pétert és Jakabot és Jánost” (Mt. 17, 1), és velük felmenve egy magas hegyre, bemutatta nekik dicsőségének fényességét. Ők ugyanis, bár felfogták benne Isten fenségét, testének hatalmát nem ismerték. Ezért egyeseknek az ott levő tanítványok közül megígérte, hogy addig nem ízlelik meg a halált, míg nem látják az Emberfiát országába menni (Mt. 16, 28), azaz királyi fenségében tündökölni, amelyet, mint sajátosan a felvett emberi testhez tartozót, e három férfinak akarta kinyilvánítani. Mert magának az istenségnek kimondhatatlan látását, amely a tisztaszívűek számára van fenntartva a másvilágon, semmikép sem láthatták azok, akik még halandó testben élnek.

Megnyitotta tehát az Úr az ő dicsőségét a kiválasztott tanuk előtt, és azt a többi emberekéhez hasonló testet oly fénnel dicsőítette meg, hogy arca hasonlónak vált a nap tündökléséhez, s ruhája a hó fehérségéhez. (Mt. 17, 2.) Az átváltozással főként az volt a célja, hogy a tanítványok szívéből kitörölje a keresztfelvétel miatt való megbotrándozást, s hogy hitüket meg ne zavarja az önakaratból vállalt szenvedés megaláztatása; hiszen éppen ez hozza felszínre rejtett méltóságának nagyságát. De nem kevesebb gonddal tartotta

szeme előtt megalapítandó Egyházát sem, hogy az ő színeváltozása következtében Krisztus egész misztikus teste belássa, milyen átváltozás vár reánk, s hogy e test tagjai remélhessék azt a dicsőséget, amely már most körülragyogta a főt. Erről szól az Úr, mikor eljövételének dicsőségéről beszél: „Akkor az igazak fényleni fognak, mint a nap, Atyjuk országában”. (Mt. 13, 43.) Ugyanígy beszél Szent Pál apostol: „Azt tartom ugyanis, hogy amiket most szenvedünk, nem mérhető össze a jövődő dicsőséggel, amely meg fog nyilvánulni rajtunk” (Róm. 8, 18); és másutt: „Hiszen meghaltatok és életetek el van rejtve Krisztussal az Istenben. Amikor Krisztus, a ti életetek megjelenik, akkor majd ti is megjelentek vele együtt a dicsőségben”. (Kol. 3, 3—4.)

De más dolgok is adódtak e csodás jelenetben, amelyek alkalmasak voltak az apostolok megerősítésére és tudományuk növelésére. Ugyanis Mózes és Illés, a törvény és próféták képviselői jelentek meg és beszéltek az Úrral, hogy ez öt férfiú jelenlétével beteljesedjék az Írás: „Két vagy három tanu szájának kell állítania minden dolgot”. (Deut. 19, 15, Mt. 18, 16, Jn. 8, 17, II. Kor. 13, 1, Zsid. 10, 28.) Mi biztosabb, szavahihetőbb annál, aminek hirdetésében megegyezik az ó- és újszövetség, az evangéliumi tanítás a régiek vallomásával? A két szövetség lapjai egymást erősítik; amit titkok fátyolába burkoltan megígértek az ószövetségi előképek, azt a jelen dicsőség fénye láthatóvá és nyilvánvalóvá teszi. Mert mint Szent János apos-

tol mondja: „A törvény Mózes által adatott; a malaszt és igazság Jézus Krisztus által lett”. (Jn. 1, 17.) Benne teljesült a próféták ígérete, benne váltak valóra azok, amiket az előképek és legális parancsok jelképeztek; igaz jövődölésekre tanít jelenlétével, és teljesíthetővé teszi a parancsokat kegyelmével.

Eme titkok kinyilatkoztatásától fellelkesült Péter apostol megvetve a világi dolgokat, elragadtatott lelkével az örök dolgok vágyával telt el, s a látottak felett való örömeiben Jézussal együtt állandóan itt akart maradni, ahol az ő dicsőségének kinyilvánítása úgy megörvendeztette. Azt mondta tehát: „Uram! Jó nekünk itt lennünk; ha akarod, csináljunk itt három sátort, neked egyet, Mózesnek egyet és Illésnek egyet”. (Mt. 17, 4.) De az Úr nem felelt semmit erre az ajánlatra, jelezve, hogy bár kérése nem rossz, mégsem megfelelő. A világ csak Krisztus halála árán üdvözülhet. Az Úr példájára a hívők hitének is az a feladata, hogy bár nem lehet kételkedni a megígért üdvösségben, elsősorban mégis inkább a türelem erényét kérje a világ kísértései közepett, s csak azután a dicsőséget. Az üdvözülés nem előzheti meg a szenvedés időszakát.

Mialatt ő az Úrral beszélt, ragyogó felhő vette körül őtet, s íme szózat hallatszott a felhőből: „Ez az én igen kedves Fiam, kibem nekem kedvem telt; őt hallgassátok”. (Mt. 17, 5.) Az Atya jelen volt a Fiúban, s az Úr tündöklésében, amit a tanítványok láttak. Nem vált el az Atya lényege a Fiútól, mégis mindkét személy sajátosságának bemutatá-

sára a Fiút a testből kiáramló fény, az Atyát a felhőből hangzó hang jelezte. E hang hallatára a tanítványok arcra estek és nagyon féltek; nemcsak az Atya, hanem a Fiú fensége miatt is féltek. Fensőbb látással megértették, hogy e kettőnek egy az istensége. S mivel pedig ezt szilárdan hitték, mindkettőtől féltek. Hatalmas tanuságtétel volt ez, s inkább a szavak erejénél fogva, mint hangzásánál fogva volt hallható. Azt mondta az Atya: „Ez az én kedves Fiam, kiben nekem kedvem telt őt hallgassátok”. Világosan hallható volt ez: Ez az én Fiam, aki belőlem és velem van időtlen idők óta. A Szülő nem volt előbb a Szülöttnél, sem a Szülött később a Szülőnél. Ez az én Fiam, akit nem választ el tőlem az Istenség, nem különböztet meg a hatalom és örökkévalóság. Nem teremtetett mástól, hanem tőlem született. Nem hasonult más természetből hozzám hasonlónak, hanem az én lényegemből született velem egyenlővé. Ez az én fiam, „mindenek ő általa lettek, és nála nélkül semmi sem lett, ami lett” (Jn. 1, 3), mert mindazt, amit én csinálok, ő is hasonlóan teszi. A Fiú ugyanis az Atyában van, s az Atya a Fiúban (Jn. 10, 38), s a mi egységünk nem oszlik fel soha. És bár én, akit szültem, más vagyok, mint az, akit szültem, még sem szabad órála másképp gondolkoznotok, mint ahogy rólam gondolkoznotok kell. Ez az én Fiam, aki a velem való egyenlőséget nem rablással szerezte meg (Fil. 2, 6), s élvezésével nem is élt vissza, hanem megmaradt dicsősége alakijában, mindazonáltal végrehajtotta az emberi

nem megváltását célzó közös akaratunkat, és a változhatatlan istenséget lehajlította egészen a szolga alakjáig.

Tehát fontolgatás nélkül hallgassátok őt, akiben mindenképen jó kedvem telik, aki engem tanításával kinyilatkoztat, kinek az alázatossága engem megdicsőít. Hiszen ő az Igazság és Élet. Ő az én erényem és bölcsességem. Őt hallgassátok, akit az ószövetség titkai előre jeleztek, akit a próféták szája megénekelt. Őt hallgassátok, ki vérével megváltotta a világot, ki megbéklyózta az ördögöt, összetörte edényeit, széttépte a bűn kötelezvényét, s a romlás szerződését. Őt hallgassátok, aki utat nyit az égbe, a kereszt szenvedésével létrát támaszt alánk az égi királyságig. Mit késlekedtek megváltódni, bűnösök, mit féltek megszabadulni? Legyen az, amit velem együtt Krisztus akar. Vessétek el a testi félelmet, s fegyverezétek fel magatokat bízó állhatatossággal. Méltatlan volna, ha az Üdvözítő szenvedésében attól félnétek, amitől az ő segítsége következtében nem féltek a magatok halálakor sem.

Ezek, kedveseim, nemcsak azok hasznára hangzottak el, akik saját fülükkel hallották. Ama három apostol személyében az egész Egyház tanulja meg ezekből mindazt, amit azok láttak és hallottak. Erősödjék meg hát a szent evangélium tanítása következtében hitetek, és senki se szégyelje Krisztus keresztiét, ami által megváltást nyert a világ. Senki se féljen az igazságért szenvedni, senki se kételkedjék az ígérek teljesítésében, ha szenvedés előzi is meg a nyugalmat,

ha a halálon át jutunk is az életbe. Hisz kicsinységünk minden gyengeségét magára vette az, akinek osztozunk a győzelmében, részesülünk ígéretében, ha megvallásában és szeretetében kitartunk. Akár a parancsok teljesítésében, akár a megpróbáltatások eltűrésében állandóan hallanunk kell az Atya szavát: „Ez az én kedves Fiam, kiben nekem kedvem telt; őt hallgassátok”, aki él és uralkodik az Atyával és Szentlélekkel mindörökön örökké. Amen.

20. Nagyböjt 3. vasárnapjára.¹

Szent Máté evangelista elbeszélése szerint *ez az ember nemcsak süket, hanem vak is volt.* (Mt. 12, 22). Vak ugyanis minden ember, ki nem követi a fényt, amely azt mondja: „Én vagyok a világ világossága; aki engem követ, nem jár sötétben, hanem övé lesz az élet világossága”. (Jn. 8, 12.) Néma pedig az, aki nem tudja vétkeit megvallani, s ajkait Isten dicséretére megnyitani. Ördöge meg annak van, ki nagy bűnben megmarad; s ezért int bennünket az apostol: „Ne uralkodjék tehát a bűn halandó testetekben”. (Róm. 6, 12.) Ameddig ugyanis a bűn uralodik az emberen, addig legyőzött fogolyként tartja őt az ördög. Itt tehát a vakot és némát rögtön meggyógyítja Jézus, mihelyt az Úrhoz vezetik, és bűneit megbánja, úgy, hogy megszabadulva az ördögtől, beszél és lát. Beszél, de nem üres haszontalanságokat, mint azelőtt, hanem szent és üdvös dolgokat, amilyenek teremtményhez illenek. Lát, de nem hiúságokat szíve szemével, hanem az élet és igazság fényét értelmének szemével.

„Némelyek pedig közületek mondák: Belzebub, az ördögök fejedelme által űzi ki az

¹ Bruno Astensis 40. beszéde. P. L. 165, 794—96.

ördögöket." (Lk. 11, 15.) Ezekről így beszél Máté evangelista: „A farizeusok pedig mondanak, az ördögök fejedelme által űzi ki az ördögöket". (Mt. 9, 34.) A farizeusok ugyanis minél jobbaknak és bölcsebbeknek látszottak a többieknek, annál nagyobb irigységgel izgattak az Úr ellen. De ki tanított benneteket erre, farizeusok? Ha nem lennétek Belzebub tanítványai, az ő szócsöveiként ilyeneket nem mondanátok. Látjátok, hogy Jézus halottakat támaszt fel, vakokat megvilágosít, poklosokat megtisztít, minden nyomorúságot és betegséget meggyógyít; s azt mondjátok, hogy Belzebub segítségével űzi ki az ördögöket? Vajjon Belzebub, a legyek istene tudott-e valaha ilyent tenni? „Mások megkísértvén, égi jelt kérének tőle." (Lk. 11, 16.) A másik evangelista mondja el, mit felelt nekik az Úr: „A gonosz és házasságtörő nemzedék jelt kíván; de nem adatik neki jel, hanem csak Jónás próféta jele. Mert valamint Jónás a cethal gyomrában volt három nap és három éjjel, úgy lesz az Emberfia a föld szívében három nap és három éjjel". (Mt. 12, 39—40.) Elég nektek ez a jel, sem a földről, sem az égről nem láthattok más jelet. Csodálatos, nagy jel az, hogy három napra és három éjjelre az emberek hatalmába adta magát az, ki mindent hatalmában tart. Mit jelent ugyanis „a föld szívében", ha nem azt, hogy a bűnösök kényében, hatalmában, vágyában? Erről maga az Úr is beszélt Pilátusnak: „Semmi hatalmad sem volna felettem, ha onnan felülről nem adatott volna neked". (Jn. 19, 11.)

Amint ugyanis az ég az igazakat jelenti, úgy a föld jelenti a bűnösöket. Ezekről azonban fentebb már szoltam.

De menjünk tovább: „Ő pedig látván gondolataikat, mondá nekik: Minden magában meghasonlott ország elpusztul, és ház házra omlik. Ha tehát a sátán magával meghasonlott, miképen állhat fenn az ő országa? mert azt mondjátok, hogy Belzebub által űzöm ki az ördögöket”. (Lk. 11, 17—18.) Nyilvánvalóan az én gondolatmenetem következményéhez jutnak, kik azt mondják, hogy Belzebub erejével űzi ki az ördögöket. Ha ugyanis így volna, amint ők mondják, Belzebub már teljesen elvesztette volna erejét és hatalmát. Mert ha az ördögök egymás ellen háborút viselnének, vajmi kevés, sőt semmi erejük nem volna az emberek ellen. Pedig elég szomorú, alig van néhány ember, akik annyira egyetértének a jóban, mennyire a gonosz lelkek szövöztek a rosszra. Mert bár a számuk végtelenül nagy, abban mégis mind egyetértenek, hogy csak rosszat kívánnak cselekedni. Ha ugyanis a rosszra való eme egyetértés nem lett volna meg bennük, és bűnbánatot akartak és tudtak volna tartani, akkor Belzebub országa elpusztult volna. Látunk ilyet más birodalmakban. Nem úgy van tehát, ahogy ők mondják, nem űzi ki a sátánt a sátán, sőt inkább egymásnak mindnyájan mindenben segítenek. Ezért mondja az ördögről az Úr Jób által: „Teste, mint az öntött pajzs, egymáshoz simuló pikkelyekből van egybe rakva; az egyik a másikhoz lapul, még le-

vegő sem férkőzik közéjük; az egyik a másikhöz tapad, egymást tartják s el nem válnak". (Jób 41, 6—8.) Ezekkel a szavakkal azt mondja ugyanis, hogy a gonosz lelek oly szoros egyetértésben vannak egymással, hogy semmíkep sem tudnak egymástól elszakadni. Az ördögök testületén ertenünk kell ugyanis a gonosz lelek egész hadseregét. Barcsak lenetseges volna, hogy az ő nagy bekejük es egyetertesuk leborolna, s a rossz amaz orszaga leborolna.

Folytassuk: *„Ha pedig én a Belzebub által űzöm ki az ördögöt, a ti fiatok ki által űzik ki?”* (Lk. 11, 19.) Ha rólam, mondja, nyeneket gondoltok, mit mondotok tanítványaimról? Tudom ugyanis, hogy nem értitek meg a tanítványokat, kik oly szornyu dolgokat gondoltok a mesterről. Az apostolokat ugyanis farizeusok fiainak nevezték, mert ők is es mindenki más, ki hitt a feltámadásban, amit a farizeusok hirdettek, a farizeusokat mintegy atyáknak es mestereiknek tekintettek. Ebből az is érthető, hogy a tanítványok ennek a szektának a követői voltak: ez a szekta ugyanis a tobbinél jobb volt, bár sok dologban ez sem volt jó. Ezért olvassuk az Apostolok cselekedeteiben, hogy Pál apostol is felkiáltott: *„En farizeus s farizeusoknak a fia vagyok, a reménység és pedig a holtak feltámadása miatt állok törvény előtt”.* (Ap. csel. 23, 6.) Ez az az ok, amiért Krisztus tanítványai farizeusok fiainak mondatnak.

Tovább menve: *„Azért ők lesznek a ti*

bíráitok”. (Lk. 11, 19.) Ők ugyanis tizenkét székből fognak ülni, ítélvén Izrael tizenkét törzsét. „Ha meg én Isten ujjával űzöm ki az ördögöket, bizonyára elérkezett hozzátok az Isten országa.” (Lk. 11, 20.) Hogy pedig ez mit jelent, kimutatja a másik evangélista, mondván: „Ha meg én az Isten Lelke által űzöm ki az ördögöket, akkor elérkezett hozzátok az Isten országa”. (Mt. 12, 28.) Ez pedig igaz, nem lehet kételkedni, eljött hozzánk Isten országa. Ahol ugyanis Isten Lelke, ott van Isten országa. A Szent Lelket pedig Isten ujjának mondja a kegyelmek sokágú szétosztása miatt. A test egyetlen részében sincs ugyanis annyi ág, mennyi a kézen az ujj. Olyan ez, mintha mondaná: Én pedig Isten Lelke s az istenség ereje által űzöm ki az ördögöket, mert alá vannak nekem vetve, mert hatalmamban vannak, mert nem tudnak nekem ellenállni, mert megkötözve, bilincsben tartom őket. „Midőn az erős fegyveresen őrzi udvarát, békében van a tulajdona. De mikor nálánál erősebb jöven, legyőzi őt, minden fegyverzetét elveszti, melyben bízott, és elosztja prédáját.” (Lk. 11, 21—22.) Erős volt ugyanis az ördög, de én erősebb vagyok. Beléptem házába, e világra jöttem, mely az ő háza volt; de közel van az idő, mikor e világ vezérét kidobják. Megkötöztem, edényeit összetörtem, s a szerencsétlen embereket, kiket legyőzött, szolgátságából megszabadítottam. Nincs hát velem, nem is gyűjt velem, ördögöt se űz ki velem, nem gyógyítja meg az embereket, mint én,

nem gyűjti össze a nyáját, nem is vezeti az élet legelőire, mint én. Mit tesz hát? Akarod hallani, mit? Szétszór, gyilkol, és akiket csak tud, a halálra és örök kárhozatra cipel. Ezt jelenti az: „Aki nincs velem, ellenem vagyon, és aki nem gyűjt velem, szétszór”. (Lk. 11, 23.)

21. Nagyböjt 4. vasárnapjára.¹

A többi evangelista azt mondja, hogy a tanítványok hozzá menve kérték és figyelmeztették: *ne engedje el étlen a népet.* Jánosnál pedig maga Krisztus kérdezi Fülöpöt. Szerintem mindkét állítás igaz, csak nem egyszerre és egyidőben történt, hanem az egyik esemény megelőzte a másikat, úgy, hogy valójában két különböző esetről van szó. Dehát miért kérdezte meg Fülöpöt Krisztus? Mert jól tudta, melyik tanítványnak van több tanításra szüksége. Hiszen Fülöp az, aki később így szólt: „Mutasd meg nekünk az Atyát és elég nekünk”. (Ján. 14, 8.) Ezért oktatja őt előbb. Mert hiszen ha minden előkészítés nélkül tett volna csodát, akkor nem tűnt volna akkorának a csoda. Krisztus azonban előbb arról gondoskodik, hogy megvallják ínségüket; így aztán már jobban látják a csodát. Lásd csak, mit mond nekik: „Honnét veszünk kenyeret, hogy ezek egyenek?” Így beszélt az Ószövetségben Mózeshez is, mielőtt csodát tett volna: „Mi az, mit kezeden tartasz?” (Móz. II. 4, 2.) Mivel pedig azok a csodák, melyek hirtelen történnek meg, az előbbieket el szokták felejtetni, először vallomásra bírta őt, hogy

¹ Aranyshájú Szent János, 42, 1. P. G. 49, 239—244.

azután a bámulattól meglepve az előbb megvallottakat el ne felejtse, és így a régít az újjal összehasonlítva, e csoda nagyságát átlássa. Ez itt is így történt. A kérdezett válasz: „Kétszáz dénár áru kenyér sem elég nekik, hogy mindegyiknek csak valami kevés jusson. Ezt pedig azért mondá, hogy őt próbára tegye; mert ő maga tudta, mit akart cselekedni”. Mit jelentsen ez az „ő^t próbára tegye?” talán nem tudta, hogy mit fog mondani? Nem, ezt nem állíthatjuk.

Mit is jelentsen ez a mondás? Az Ószövegségből megérthetjük. Abban is megtaláljuk: „Ezekután megkísértette Isten Ábrahámot, mondván: vedd egyszülött fiadat, akit szeretsz, Izsákot”. (Móz. 1. 22, 1, 2.) Az ugyanis, aki mindeneket lát, mielőtt lesznek, ezt sem azt mondta, hogy megtudja: fog-e neki engedelmeskedni Ábrahám, vagy nem, hanem mind a kétszer emberi módon fejezte ki magát az Úr. Hasonlóképen áll a dolog, amikor azt mondja: „Aki vizsgálja a szíveket”. (Róm. 8, 27.) Nem a nem tudást, hanem a pontos ismeretet akarja kiemelni. Így itt is, evvel a „megkísértette”-vel, csakis azt akarja kifejezni, hogy alaposan ismeri őt. Vagy másképen is értelmezhetnők ezt a részt: t. i. midőn akkor Ábrahámot, most pedig Fülöpöt is rávezeti kérdése útján a csodás jel alaposabb megismerésére, mindkettőjüket egyúttal kipróbáltabbakká is tette. Ezért tette az evangélista hozzá, — hogy a szavak egyszerűségéből ne következtesse valami képtelenségre —: „Mert ő maga tudta, mit akart cselekedni”. Különben is igen figyelemre

méltó, hogy ha valamilyen rosszindulatú gyanakvásra nyílik alkalom, akkor milyen buzgón küszöböli azt ki azonnal az evangélista. Így tehát, hogy ne gyanakodjanak a hallgatók itt is valamilyen hasonló képtelenségre, azonnal hozzáfűzi helyesbítésként: „Mert ő maga tudta, mit akart cselekedni”. Ugyanilyen magyarázatként teszi hozzá a szöveghez: A zsidók üldözték őt, nemcsak mert feloldotta a szombatot, hanem azért is, mert Istent Atyjának mondta, magát Istennel egyenlővé téve. És ha ez nem lett volna magának Krisztusnak, cselekedeteivel megerősített, bebizonyított mondása, akkor az evangélista itt is hozzátett volna helyesbítést. Mert ha már attól is óvakodik, hogy Krisztus szavain meg ne botránkozzék valaki, akkor sokkal inkább gyanakodott volna arra, amit mások beszéltek róla, ha nem tapasztalta volna, hogy helyes az emberek véleménye. Itt azonban nem szólt semmit sem, ismerte ugyanis Krisztus mondását és változhatatlan elhatározását. Ezért, amikor állította: „egyenlővé tette magát Istennel” nem fűzött hozzá helyesbítést. Hiszen ez nem volt téves és helytelen vélemény, hanem inkább cselekedeteivel is bebizonyított igazságot állítottak róla. Amikor tehát Fülöpöt megkérdezte, akkor: „Mondá neki egyik tanítványai közül, András Simon Péternek testvére: Van itt egy fiú, kinek öt árpakenyere van és két hala, de mi az ennyinek?” Magasztosabban gondolkodik András, mint Fülöp, de ő sem értette meg egészen a dolgot. Azt hiszem nem minden ok nélkül

beszéltek így: mivel hallott már valamit a próféták csodáiról, pl. Elizeusnak a kenyérrel művelt csodájáról, közeledik ugyan a magasztosabb értelemhez, de a csúcsra még nem jutott fel.

A józanság eledelét ajánlja. A marcionisták tévedése. — Ezekből pedig tanuljuk meg, mi, akik földi gyönyörűségekhez ragaszkodunk; mi lehet az olyan csodálatraméltó férfiak étele, milyen egyszerű és miféle; és utánozzuk őket asztaluk mértékletességében és körülményeiben. A következők sok gyengeséget árulnak el. Miután ugyanis azt mondta: „kinek öt árpakenyere van”, hozzátette: „de mi ez ennyinek?” Azt hitte András, hogy a minden csodák szerzője kevésből csak keveset és többől tud csak többet előteremteni. Ez azonban nem így van. Hiszen ő egyformán tudott a kevésből is és a többől is igen sok kenyeret előteremteni. Nem volt szüksége az alávetett anyagra, hogy azonban ne tűnjék a teremtmény az ő bölcsességétől távolesőnek, — ezt is állították fonákul a marcionisták, — a csodatevéshez felhasználta a teremtményt is. Amikor tehát a két tanítvány közül egyik sem remélte akkor tett csodát: így többet is értek vele: mert előbb megvallották a helyzet nehézségét, hogy a csoda megtörténtével felismerjék Isten erejét. Mivel pedig ez eljövendő csodajel volt, melyet, ha nem teljesen ugyanazon a módon is, de már megjövendöltek a próféták; hogy a kislelkűek ne gyanakodjanak, a hálaadást előrebozsátva felkészült a csoda elvégzésére. Figyeld, csak meg, hogy így

mennyire felcsigázza az érdeklődést és feltűnteti a különbséget. Hiszen amikor még elé sem hozták, amikor még ott sem volt a kenyér, akkor tesz csodát, hogy megérthesd: mind a létezők, mind pedig a nemlétezők alá vannak vetve hatalmának, amint Szent Pál mondja: „aki nevet ad a nem létezőknek, mint létezőknek”. (Róm. 4, 17.) Úgy ad parancsot az azonnali elhelyezkedésre, mintha már meg lett volna terítve az asztal. Így kelti fel a tanítványok figyelmét. Mivel már a kérdésével is megnyerte őket, azonnal engedelmeskedtek, nem zavarodtak meg és nem kezdték kérdezgetni: Mi ez? Miért adsz parancsot elhelyezkedésre, amikor még semmi sincs előttünk? Így hát azok, akik kezdetben annyira hitetlenkedtek, hogy: honnan vegyünk kenyeret? kérdezgették, még mielőtt látták volna a csodajelet, már is hinni kezdtek. Sőt gyorsan kiadták a tömegnek a parancsot az elhelyezkedésre. A paralitikus gyógyításakor, a halott feltámasztásakor, a tenger lecsendesítésekor előzőleg mért nem imádkozik? Miért imádkozik itt, amikor a kenyérről van szó? Azért, hogy megtanítsa: evés előtt hálát kell Istennek adni. Máskülönben pedig a legkisebbekben is ezt szokta cselekedni, hogy megtanulj: ő nem azért teszi, mert rászorul. Mert ha rászorult volna, akkor inkább a nehezebb helyzetekben imádkozott volna. Ő, aki azokat a csodákat tekintélyével eszközölte, ezt kétségtelenül leereszkedésével hajtotta végre.

Nagy tömeg volt ott, melyet meg kellett győznie arról, hogy Isten akarata szerint

jött. Azért, amikor egyedül tesz valamilyen csodát, nem ad előtte nyilvánosan hálát, amikor pedig sokak jelenlétében cselekszi, akkor, hogy bebizonyítsa: nem ellensége Istennek, sem pedig az Atyának; a hálaadás által minden gyanút eltüntet. „Elosztá a letelepülteknek, amennyit akartak.” Látod-e, mi a különbség az Úr és a szolgák között? Mert azok, akik csak mértékben kapták a kegyelmet, kegyelmükhöz mértén tettek csak csodát, Isten pedig, aki határtalan hatalmú, tekintélyével cselekszik mindent. És szólt a tanítványoknak: „Szedjétek föl a megmaradt hulladékokat. Összeszedték tehát és tizenkét kosarat töltének meg”. Ezt nem hiábavaló fitogtatásként, hanem azért cselekedte, hogy a csoda szemfényvesztésnek ne lássék. Ugyancsak ezért szaporította a kenyeret a rendelkezésre álló anyagból. Miért nem a néppel hordatta össze a törmeléket, miért a tanítványokkal? Mert azokat akarta leginkább kitanítani, akik a világ eljövendő tanítói lesznek. A tömeg ugyanis még nem tudott sok hasznot húzni a csodákból. Hiszen azonnal el is felejtették, rögtön más csodát követeltek, míg a tanítványok nem kis hasznot húztak belőle. Annak következtében, hogy a kosarat hordozta, Judásnak sem volt enyhe az elítélése. Hogy pedig ezt az ő okulásukra cselekedte, az abból is kitűnik, amit végezetül mondott és amit emlékezetükbe idézett, e szavaival: „Még most sem eszméltek..., hogy hány kosárral szedtetek fel?” (Mt. 16,9.) Épen ezért volt annyi kosár, ahány tanítvány. Amikor pedig kioktatta őket, akkor

már nem volt annyi, csak hét kosár. Én nemcsak a kenyér mennyiségét csodálom, hanem a mennyiséggel együtt a maradék mennyiségének pontosságát is. Gondoskodott arról, hogy se több, se kevesebb ne legyen, hanem amennyit akart. Csodálom, hogy előre látta, mennyit fognak fogyasztani. Ez az előrelátás pedig kimondhatatlan hatalmat jelent. A maradékok így mindkét csodát erősítik. Bizonyítják, hogy a csoda nem volt szemfényvesztés és hogy abból, amit ettek, még maradt is. A halakkal a csodát Krisztus most az ott lévő halak segítségével cselekedte, a feltámadás után azonban minden anyag nélkül. Miért? Azért, hogy megismerd: ő is használta az anyagot, nem azért mintha az anyagra mint alapra szüksége lenne, hanem, hogy az eretnekek száját elnémítsa.

A zsidók nem annyira a csoda szembe tűnősege, hanem inkább az evés öröme miatt fordultak Krisztushoz. Krisztus azt tanítja, vessük meg a méltóságokat. „Az emberek pedig... mondták, hogy ez bizonynal az a próféta”. Ó, a torkosság mohósága! Számptalan ennél sokkal nagyobb csodát tett, és mindeddig egyszer sem vallották őt igaz prófétának, csak most, amikor jóllaktak. Ebből is következik, hogy a zsidók valamilyen igazi, kíváló prófétát vártak. Már nekiszegezték ugyanis a kérdést: Te próféta vagy? másutt pedig: Itt a próféta. „Azért észrevevén Jézus, hogy készülnek jönni és megragadni őt, hogy királlyá tegyék, ismét a hegyre meneküle maga egyedül.” Bezzeg milyen nagy a torok zsarnoksága! Micsoda

ingadozó lelkűek. Már nem akarják többé megbosszulni a törvényt, már nem törődnek a szombat megsértésével, már nem mozgatja őket az Isten ügyének lelkesedése, miután gyomruk már megtelt, mindezt elhagyták. Prófétaként állt közöttük és királlyá akarták koronázni: Krisztus pedig megszökik előlük. Miért, azért, hogy megmutassa nekünk: vessük meg a földi méltóságokat; és hogy egyúttal megmutassa: semmilyen földi dologra sem szorul rá. Hiszen ő, aki mindenben az egyszerűt választotta magának; anyát, házáat, várost, nevelést, ruhát, nem a földiekben tündökölve akart eljönni. Hiszen mennyei tanui, az angyalok, a csillag, az Atya hangja, a tanuskodó Lélek, a régi prófétai jóvendölések mind-mind fényesek és nagyszerűek voltak; a földön azonban mindene szegényes volt, hogy így aztán még jobban kitűnjék hatalma. Egészen biztosan azért jött Krisztus, hogy minket kioktasson, hogy megvessük az evilágiakat, hogy ne kábuljunk el azoktól, amelyek itt, e világon olyan ragyogóaknak látszanak, hanem ne vessük ki ezeket és szeressük az eljövendőket. Aki ennek a világnak dolgait csodálja, az nem fog eltelni a mennyország megcsodálásával. Ezért mondta Pilátusnak is: „Az én országom nem e világból való” (Ján. 18, 36), hogy ne lássék úgy, mintha emberi felemlítéssel és hatalommal meg lehetne őt győzni. De hát miért mondja a próféta: „Íme bevonul hozzád királyod, igaz ő és megszabadít, szegény ő és számaron ül” (Zak. 9, 9). Itt a mennyei országról, nem pedig a földről beszél. Azért

mondja máshol: Embertől nem fogadok el dicsőséget.

Ne a múlandó, hanem a halhatatlan dicsőséget szeressük. — A színdarabok ellen. — Tanuljuk tehát meg, szeretteim, megvetni az emberi megtiszteltetéseket, nem pedig vágyódni utánuk. Nekünk ugyanis olyan nagy megtiszteltetésben van részünk, melyhez képest az emberi tisztelet megszegyenítés, nevetség és komédia. Amint a föld gazdagság a mennyeihez képest szegénység és amint ez az élet a másik nélkül halál, (hiszen így szól Krisztus: „hagyd a holtakra eltemetni halottaikat” [Mt. 8, 22.]); hasonlóképen ez a dicsőség, ha ahhoz a mennyeihez hasonlítjuk, szegénység és nevetség. Ne hajhásszuk hát ezt. Mert ha már maguk, akik ezt a tiszteletet adják, silányabbak az árnyéknál és az álomnál is, akkor mennyivel inkább értéktelen az ő dicsőségük: „Minden test... dicsősége olyan, mint a mező virága” (Iz. 40, 6). Találunk-e valami silányabbat a mező virágánál? (v. ö. 1 Pét. 1, 24.) És ha még néhány napig tartana is ez a dicsőség, mi haszna lenne ebből a lelkünknek? Semmi. Sőt nagyon is árt, szolgálkává tesz, a pénzért vett rabszolgáknál is rosszabbakká, akik nem egy, hanem két, háromezer mást és mást parancsoló úrnak szolgálnak. Mennyivel jobb szabadnak lenni mint szolgának. Az emberek rabságából megszabadulva a parancsoló Istennek szolgálni. Végre is, ha annyira szereted a dicsőséget, úgy hát szeresd, de a halhatatlant szeresd. Hiszen ennek mind fensége, mind pedig haszna nagyobb. Ezek arra kényszerítenek.

hogy te, a magad számlájára légy az ő tet-
szésükre, Krisztus evvel szemben az ajándé-
kok százszorosát téríti meg és ráadásul az
örök életet adja. Mi jobb tehát: a földön,
vagy az égben; az emberektől, vagy Istentől
megcsodáltatni; kárhozatodra, vagy pedig
hasznodra? Egy napig viselni csak a koro-
nát, vagy mindörökkön örökké? Adj a szű-
kölködőknek, ne pedig a madárjósásra ké-
szülőknek, hogy pénzeddel lelkük vesztét elő
ne segítsd. Mert ha te eziránt túl sokat ér-
deklődöl, romlásának okozója leszel. Hiszen
ha azok, akik zenekarral keresik kenyerüket,
tudnák, hogy mesterségükkel semmi hasznot
sem fognak húzni, akkor el se kezdenének
játszani. Ha azonban látnak téged, amint tap-
solsz, odafutsz, költekezel; még ha nem is
akartak volna tovább játszani, a haszonért
folytatják. Ha tudnák, hogy senki sem fogja
őket dicsérni, a haszon megszűntével azon-
nal abbahagynák munkájukat. Mivel azon-
ban azt tapasztalják, hogy sokan csodálják
mesterségüket, a sok dicsérettől lépre men-
nek. Hagyiuk abba a haszontalan költeke-
zést, tanuljuk meg; mikor és miért kell pénzt
kiadni, hogy Istent mindkét tekintetben, egy-
részt jogtalan vagyongyűítésünkkel, más-
részt haszontalan pazarlásunkkal, haragra ne
ingereliük. Milyen büntetésre nem volnál
méltó, mikor a szegényt észre sem véve, az
utcai nőknek adod pénzedet? Még ha mun-
kád igazságos béréből adnál, nemde akkor
is bűn lenné a romlottságot megítálmazni és
a megérdemelt büntetés helyett valakit tisz-
telettel elhálmozni? De amikor az árvák be-

csapásából, a tehetetlen aggok kifosztásából szerzett pénzen táplálod a züllött embereket, képzeld csak micsoda tűz vár az ilyen bűnre! Figyelj csak Szent Pál szavaira: „Nemcsak akik tesznek ilyeneket, hanem azok is, akik a cselekvőkkel egyetértenek” (Róm. 1, 32). Talán túlságosan hevesen korholtunk titeket; de ha mi nem korholnánk, úgy gyötrelmek várnak mindazokra, akik nem javulnak meg. Mit használna nektek, ha szép szavakkal beszélnek hozzátok, miközben rossz cselekedeteitek miatt valójában gyötrelmek várnak rátok? Dícséred, ünnepeled és csodálod a táncost? Így még nála is hitványabb lettél! Őt legalább, ha nincs is a bűn híján, látszólag menti nyomora. De te még evvel sem védekezel! Ha őt megkérdezném: Minden más mesterséget félretéve, miért folytatod épen ezt a piszkos és elátkozott mesterséget? azt válaszolná: mert kevés munkával sokat kereshetek. De ha téged kérdeznélek meg; miért csodálod a léhát, aki olyan sok ember romlását okozza életével? te nem folyamodhatnál ehhez a védekezéshez, hanem lehajtott fejjel lennél kénytelen elpirulni. Ha a mi kérdéseinkre meg sem tudsz mukanni, akkor hogy állsz majd, amikor megjelenik a borzalmas és elkerülhetetlen ítélőszék, mely előtt számot fogunk adni gondolatainkról és tetteinkről? Milyen arccal iogsz a bíróra nézni? mit fogunk mondani ott? milyen védekezéssel hozakodunk majd elő? melyik mentegetődzést fogjuk alkalmasnak, vagy alkalmatlannak találni? Vajjon cselekedhetünk-e így a költekezésért, az élve-

zetért, másoknak, akiket ezzel az eljárással pusztulásra kényszerítünk, veszedelmére? Biztos; akkor majd semmit sem tudunk mondani, hanem szükségképen sohasem végződő, határtalan gyötrelem lesz a büntetésünk. Hogy ez meg ne történjék, azért már itt a legnagyobb igyekezettel törekedjünk arra, hogy innen jó reménnyel elzarándokolva elnyerjük az örök boldogságot, melyet bárcsak mindegyikünk elérne, a mi Urunk Jézus Krisztus kegyelme és jósága által, aki által és akivel dicsőség, az Atyának és a Szentléleknek, most és mindörökké. Amen.

22. Feketevasárnapra.¹

Kedveseim, az Úr szenvedésének szent titkát, amelyet az Úr Jézus, Isten Fia, az emberi nem üdvösségéért magára vállalt, s általa ígéretéhez híven mindent magához vont a keresztfán, oly érthető világossággal őrizte meg az evangéliumi elbeszélés, hogy a hívőknek és jámboroknak semmi másra nincs szükségük, mint olvasni az írást, s látni a történeteket. Mivel pedig a szent elbeszélésnek előttünk rendíthetetlen hitele van, Isten segítségével csupán arra kell törekednünk, hogy világosan álljon előttünk az, amiről a történelem tanuskodik. Mert az emberi gonoszság ama első és általános bukása után, melynek következtében „a bűn egy ember által jött be a világba és a bűn által a halál s így a halál átment minden emberre, mert mindenki vétkezett” (Róm. 5, 12), senki sem tudta elkerülni az ördög sötét uralmát, a kemény szolgaság bilincseit. S senki számára nem nyílt volna meg a kiengesztelődés vagy az életre való visszatérés útja, hacsak az Atya Istennel egyenlő és egyformán örök Fiú nem kegyeskedett volna emberfiává is lenni és eljönni, hogy keresse és üdvözítse, ami elveszett (Lk. 19, 10). Hogy amint Ádám

¹ Nagy Szent Leó 52. beszéde. P. L. 54, 313—17.

által a halál, úgy Krisztus Urunk által a föltámadás legyen osztályrészünk (I. Kor. 15, 22). De nem kell azt gondolnunk, hogy mivel az isteni bölcsesség kifürkészhetetlen akarata következtében az Ige csak később lett testté, ezért a Szűz szülötte csak az újabb kor szülötteinek lett volna hasznára, s nem árasztotta volna ki áldásait a régebbi korokra. A régi korok összes igaz Isten hívői, a régi korok szenteinek teljes száma e hitben élt és tetszett Istennek. Sem a pátriárkák, sem a próféták, sem bármely más szentnek nem volt másban üdve, mint a mi Urunk Jézus Krisztus megváltásában, amelyet várt az emberiség, mivel a próféták jóslatai és jelei megjövendültek, s ami az ő működése folytán be is következett.

Azért most, testvéreim, az Úr szenvedésének rendjén ne állítsuk annyira szemünk elé az ő emberi gyengeségét, hogy mintegy azt véljük, hogy hiányzott belőle az isteni hatalom; de a Fiúnak az Atyával egyenlő és egyformán örök formáját se úgy, hogy azt gondoljuk, hogy nem is igazak azok, amelyek Istenhez méltatlannak látszanak. Kettő ugyanis a természet, egy a Krisztus. Az Ige itt nem választható szét az embertől, sem az ember az Igétől. Nincs megvetve az alázatosság, mert nem csökkent a fenség. Senkit sem ártott a sérthetetlen természetnek az, amit el kellett viselnie emberi természetének. Az az egész áldozat, amit együtt mutatott be az emberiség az istenséggel, Isten irgalmasságának elrendelése volt, s a jóság tette. Oly bilincsek kötöztek le bennünket,

hogy csak ezáltal a tett által szabadulhatunk meg. Az Istenség alázatossága tehát a mi hasznunkért volt. Ily ár vált meg bennünket, ily költség árán gyógyulunk meg. Ki jutna el a gonoszságból a megigazulásig, a nyomorúságból a boldogságig, ha az igaz nem hajolt volna le a gonoszakhoz, s a Boldog a szerencsétlenekhez?

Nem kell hát szégyenkeznünk, szeretteim, Krisztus keresztye miatt, melyet nem a bűn okozott, hanem az isteni bölcsesség ereje hozott létre. Ámbár a mi gyöngeségünkben ki-folyólag valóban szenvedett az Úr Jézus, valóban meg is halt, mégis nem tartózkodott annyira isteni dicsőségétől, hogy a szenvedés megaláztatásai közt semmi isteni működést nem gyakorolt volna. Mert amikor a gonosz Judás már levetette a bárány álarcát és kimutatta farkasi dühét, és a békecsók ál-arca alatt megkezdte végrehajtani bűnét, Krisztus egyetlen szava oly hatalmas volt, hogy a leggonoszabbakból toborozott csapatot úgy földre terítette, mintha villám vágott volna közéjük. Hol volt ekkor a gyűlölők szövetsége, hol a harag tüze, hol a fel-fegyverzett hadsereg. Az Úr csak azt mondta: „Én vagyok”, s szavára porba hull a gonoszok tömege. Mit tehetett volna az ő ítélő fensége, mikor ennyire volt képes ítélet előtt álló embersége.

Mindazonáltal tudta az Úr, mit kell tennie az elvállalt titok értelmében, s ezért nem élt hatalmával. Megengedte, hogy üldözői végrehajtsák bűnüket. Mert ha nem akarta volna, hogy elfogják, nem fogták volna el.

De ki üdvözült volna az emberek közül, ha Krisztus nem engedte volna magát elfogni? Szent Péter, ki lelkes állhatatossággal állt az Úr mellett, a kegyetlen támadókkal szemben a szent szeretet fellobbbanásával kardot rántott a papi fejedelem szolgája ellen, s levágta annak fülét. De nem engedte az Úr, hogy a tüzes apostol tiszteletreméltó fellobbbanásában tovább menjen, ezért megparancsolja, hogy tegye hüvelyébe kardját. Nem engedte, hogy késsel és karddal védjék meg a gonoszokkal szemben. Megváltásunk titka ellen lett volna, ha nem akarta volna magát elfogatni az, aki mindenekért meghalni jött e világra. Nem akarhatta, hogy a dicsőséges kereszt diadala halasztást szenvedjen, s az ördög uralma, az emberiség fogsága még tovább tartson. Alkalmat ad hát üldözőinek dühük kielégítésére. De ebben is kimutatta magát az Istenség. A szolga levágott fülét, amely már meghalt azáltal, hogy megszűnt az élő testtel kapcsolatban lenni, az elcsúfított fejre visszahelyezte az Úr keze. Újjáalakította azt, amit ő alakított, s a hús serényen engedelmeskedik alkotója parancsának.

E tettek tehát isteni erőből folynak. De az, hogy az Úr fenségének hatalmát elnyomta, s megengedte, hogy üldözői erőt vegyenek rajta, csak azért van, mert megszeretett bennünket, és átadta magát érettünk. (Ef 5, 2.) Közreműködött ebben az Atya, „ki tulajdon Fiát sem kímélte, hanem odaadta értünk, mindnyájunkért”. (Róm. 8, 32.) Egy ugyanis az Atya és Fiú akarata, amint egy az Isten-

ség. Az ő elhatározásának gyümölcséért nem tartozunk hálával sem a zsidóknak, sem Judásnak. Az ő gonoszságuk akaratukon kívül ugyan a mi megváltásunkat szolgálta, s általuk történt mindaz, „amiről kezed és akaratod elhatározta, hogy megtörténjék”. (Ap. Csel. 4, 28.) Krisztus halála minket tehát megszabadít, őket vádolja. Egyedül csak ők nélkülözik a Megváltót, pedig mindenki számára el akarták pusztítani. És mégis oly nagy a mi Megváltónk jósága, hogy ők is bocsánatot nyerhetnek, ha Krisztust elismerik Isten Fiának, s ezzel elhagyják gyilkos gonoszságukat. Nem imádkozott hiába az Úr a keresztfán: „Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek”. (Lk. 23, 34.) Ez az orvosság még Judást is meggyógyította volna, ha ahhoz a bűnbánathoz menekült volna, amely visszavezette volna Krisztushoz, s nem ahhoz, amely az önakasztásra ösztökélte. Mikor azt mondta: „Vétkeztem elárulva az igaz vért” (Mt. 27, 4.), megmaradt gonoszságának bűnében, mert halálának küszöbén Jézust nem hitte Isten Fiának, csak hozzánk hasonló embernek. Ha nem tagadta volna az ő mindenhatóságát, talán megnyerte volna irgalmasságát.

Legyen ma, kedveseim, jámbor figyelmezteknek ennyi elég. A többiről majd a következő alkalommal fogunk beszélni.

23. Virágvasárnapra.¹

Ma az idő rövidsége miatt rövidebben kell beszélnünk. — A nemsokára megtartandó körmenet nagy hasznunkra válik, de megakadályoz bennünk abban, hogy bővebben szóljunk. — Körmenetet készülünk tartani, s utána csakhamar hallani fogjuk Krisztus szenvedésének történetét. Mi célja ennek a csodálatos kapcsolatnak, vagy mi lehetett Atyáink gondolata, hogy a szenvedés-történetet összekapcsolták a körmenettel? Az érthető, hogy a körmenetet ma tartjuk, mivel a mai napon történt. De miért kapcsolódik hozzá a szenvedés, amely csak a rákövetkező pénteken következett be? Azért, hogy megtanuljuk, hogy e világ semmiféle örömében el ne bízzuk magunkat, mivel az öröm mögött gyász leselkedik ránk. Ne legyünk hát olyan ostobák, hogy szerencsénk vesztünket okozza, hanem a jóban se feledkezzünk meg a szerencsétlenségről. A jelen élet jónak és rossznak keveréke, nemcsak a világi, hanem a lelki ember számára is. Azt látjuk ugyanis, hogy a világi emberrel is egyszer olyan dolgok történnek meg, amelyek tetszenek, máskor meg olyanok, ame-

¹ Szent Bernát 2. beszéde virágvasárnapra. P. L. 183, 256—259.

lyek nem tetszenek. A lelki emberrel sem történnek csak szomorú, vagy csak vidám dolgok, hanem egy nap alatt szomorú is, vidám is, mint a Szentírás mondja: „Minden reggel meglátogatod, és minduntalan próbára teszed”. (Jób 7, 18.) Bizony így van, míg a világ áll, helyesebben, míg folyik.

Egyébként két nagyon ellenkező élet követ kezik. Az egyikben csak sírás lesz s fogak csikorgatása, a másikban hálaadás és dicséret. „És az Isten majd letöröl szemünkből minden könnyet, és halál nem leszen többé, sem gyász, sem jajkiáltás, sem fájdalom nem leszen többé, mert az elsők elmúltak.” (Jel. 21, 4.) S most, a jelen életben Isten szolgálival sem mindig az történik, amit szeretnének, mint ahogy a világ szerelmeseinek is sok kellemetlenséget kell kiállaniok. De az előbbieket rossz napokban a jókra emlékeznek, hogy kislelkűek és türelmetlenek ne legyenek, amilyenekről a zsoltár beszél: „Mikor jót teszel vele, dicsőít téged”. (Zsolt. 48, 19.) A jó napokban meg a rosszakra emlékeznek, hogy fel ne fuvalkodjanak, és jólétükben azt ne mondják: mindörökre így maradunk. Amint pedig a földi dolgokban való szerencse vesztét okozhatja az oktalan világi embernek, épígy megronthatja a tanulatlan lelki embert a lelki kincsekben való bővelkedés. Igaz, az ilyen ember nem igazi lelki ember, mert a lelki ember mindent megfontol. A szerencse a dőréket veszíti el, nem az okosakat. (Péld. 1, 32.) S ámbár a szerencsétlenség is sokakat letör, mégis sokkal többnek árt a szerencse. Erre vonatkoztat-

hatjuk a zsoltár szavát: „Ezren esnek el bár oldalad mellől”: t. i. baloldalad mellől, ami a szerencsétlenséget jelenti, de sokkal többen „tízezren — esnek el — jobbod felől”, ami viszont a szerencsét jelképezi. (Zsolt. 90, 7.) Mivel pedig mindkét oldalról fenyeget a veszedelem, könyörögve kéri a bölcs: „Ne adj nekem se nyomort, se gazdagságot!” (Péld. 30, 8.), nehogy talán a gazdagság gögössé, a szegénység türelmetlenné tegyen.

Ezért van az, hogy az Úr *is alázatosságot akar tanúsítani bevonulásakor*, mint ahogy türelmes volt szenvedés közben. Szenvedés-kor vitték, mint a juhot leölésre, és elnémult, mint nyírója előtt a bárány, és nem nyitotta meg száját, nem fenyegetett, mikor verték, hanem inkább imádkozott: „Atyám! Bocsásd meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek”. (Lk. 23, 34.) — És Jeruzsálembe való bevonulásakor hogy cselekedett? A nép készlődött, hogy eléje menjen; és Krisztus tudta ezt, hisz tudja, ami az emberben lakik. És ő is útrakelt, de nem diadalszekereken, és aranyhámos lovakon, nem aranyveretes trónuson, hanem egy kicsiny kis számár hátán, amelyre az apostolok ócska ruhája volt terítve.

De miért akart diadalmas bevonulást tartani, mikor tudta, hogy nemsokára a szenvedés következik? Talán azért, hogy keserűbb legyen a szenvedés, amelyet diadalmenet előzött meg. Hisz ugyanaz a nép, ugyanazon a helyen, ugyanabban az időben feszítette néhány nap múlva keresztre, amely oly nagy lelkesedéssel fogadta. Ó, mennyire

másképp hangzik: „El vele, el vele, feszítsd meg őt!” (Jn. 19, 15.), mint az: „Áldott, ki az Úr nevében jól Hozsanna a magasságban!” (Mt. 21, 9); vagy: „Izrael királya” (Jn. 12, 13), és „Nincsen királyunk, csak császárunk”. (Jn. 19, 15.) Mennyire más a zöld ág, mint a kereszt, mennyire más a virág, mint a tövis! Aki elé előbb mások ruháját terítették, azt megfosztják saját ruháitól, és sorsot vetnek reáik. Jaj a mi keserves bűneinknek; eltörlésükért kellett neki annyi keserűséget elszenvednie.

Most már a bevonulásra térve mintha négy rendet látnék benne megkülönböztetve; mindez talán a mi körmenetünkben is látható lesz. Némelyek előrementek és előkészítették az utat. Ezek azok, akik utat készítenek az Úrnak a ti szívetekbe, akik kormányoznak titeket, és irányítják lépteiteket a béke útján. Mások követik ezeket; ezek azok, akik a maguk tudatlanságának ismeretében állandó odaadással szegődnek az előttük menők nyomdokaiba. Itt voltak a tanítványok is, a Krisztus mellé szegődött házi nép. Ők azok, akik a legjobb részt választották, akik kolostorban egyedül Istennek élnek, állandóan az Isten mellett vannak, az ő tetszését keresik. De barom is volt a menetben, ezen ült az Úr. Ez a keményszívűeket és ezért valamiképen állati lelkűeket jelképezi. Eféle állat nem volt nagyobb számban abban a menetben, nem is illett volna oda. Inkább teher lett volna, mint dísz, s a menet fenségét aligha emelte volna. Mert az ilyen állatok nem tudnak énekelni, s

hangjuk idomtalan állati hang. Állandóan ostorral és sarkantyúval kell noszogatni őket. De őket sem ejti el az Úr, míg alkalmazkodnak a rendhez. Hozzájuk intézi e szavakat: „Szolgáljatok az Úrnak rettegve”, és „tanuljatok fegyelmet, hogy fel ne gerjedjen az Úr haragja, és az igaz útról el ne vesszetek”. (Zsolt. 2, 11—12.) Mert ha a barom nem tűri ezt a fegyelmet, mi marad más hátra, minthogy méltatlankodva veti el az Úr. És tüstént letér ekkor az útról, rohan a tövisek és kórók közé, amelyek elnyomják Isten igéjét. E tövisek és kórók a világ gazdagsága és a test vágyai.

De ha itt köztünk vannak ilyenek, akiknek nehéz a rend, és minden terhes, akiket gyakran kell ostorozni és nógatni, kérem őket, tanuljanak az állatoktól, és ha tudnak, alakuljanak át emberré. Hadd lehessen őket a többi emberek közé sorolni, akár az előlmenők, akár az ezekhez csatlakozók, akár a távolabbról követők közé. Ha ezt nem teszik, akkor csak arra kérem őket, hogy legalább mostani helyükön maradjanak meg, s közben türelemmel viseljék el azt, ami számukra üdvös, ha nem is nagyon kellemes. Talán majd méltóztatik az Úrnak rátekinteni alázatosságukra, s valami jobb helyre lépteti elő őket.

Akarjátok, hogy valamivel megvigasztaljuk a mi barmunkat? Azt tudjuk, hogy énekelni nem tud. Nem azok közül van, akik azt mondhatják: „Énekek nekem a te parancsolataid, zarándokságomnak helyén”. (Zsolt. 118, 54.) Mégis az összes közül őhöz van

legközelebb az Úr. Mert még tanítványai sincsenek oly közel hozzá, mint a barom, amelyen ül. Ezt halljuk a prófétától is: „Közel van az Úr a megtört szívűekhez”. (Zsolt. 33, 19.) Hisz a beteg gyermeket az anya is jobban kényezteti, és gyakrabban megcsókolja. Senki se méltatlankodjék, ne vesse meg azt, aki Krisztus barma akar lenni. Mert aki egyet megbotránkoztat e kicsinyek közül, súlyosan megbántja azt, aki e kicsinyeket, mint az anya irgalmasságának keblén melengeti, míg meg nem erősödnek. Ezért figyelmeztet Szent Benedek is az erkölcsi fogyatékoságok béketűrő elviselésére. (Regula 72.)

Négy rendet lehet tehát az Úr bevonulásában megkülönböztetni. Az okos jó emberek mennek elől, és az egyszerű jó emberek követik őket. Hozzáteszem, hogy jó emberek, mert a nem jó okosak gonoszak, mint a Szentírás mondja: „Értenek ahhoz, hogy rosszat cselekedjenek” (Jer. 4, 22), s a nem jó egyszerűek pedig ostobák. Krisztus menetében pedig nincs helyük a gonoszaknak és ostobáknak. — Akik hozzájuk csatlakoznak, azok a szemlélődők. A keményszívűek és kissé jámborak azok, akik hordják őt, akiket megterhel. De íme, mind az Úr menetében vannak, s senki sem látja az ő arcát. Akik ugyanis elől mennek, el vannak foglalva az úttöréssel, a mások bűnei és kísértései miatt való aggodalommal. Azok sem láthatják arcát, akik követik. De amint Mózesnek mondta az Úr, hátulról láthatják. A barom, amelyen ül, szintén nem emeli fel látására

tekintetét, hanem mindig a földre néz. Azok azonban, akik hozzája csatlakoznak, néha láthatják az arcát, de csak futólagosan és nem állandóan, nem teljesen, mindaddig, míg úton vannak. A többiekhez viszonyítva mégis ők látják leginkább színről-színre, ép úgy, mint Mózes, akivel színről-színre beszélt az Úr, míg a többi prófétával csak látomásokban és álomban. De arcának teljes látását maga Mózes sem nyerte meg életében, mert mint maga mondja az Úr, nem lehet őt látni ebben az életben, ebben a bevonulásban. Adja meg hát az ő nagy jósága szerint, hogy bevonulásában megmaradjunk, míg élünk, hogy majd ama nagy bevonulásban — amikor övéivel együtt felveszi őt az Atya, és mikor átadja földi megbízatását az Atyaistennek — mi is méltók legyünk belépni a szent városba, vele együtt, aki él és uralkodik mindöröken örökké. Amen.

24. Fehérvasárnapra.¹

A nyolcadik és hetedik nap misztériuma. Krisztus és a szentek uralma a földön a rosszaktól való elkülönülés után. A nyolcadik nap a világ végén új életet jelent, a hetedik pedig a szentek jövődő nyugalma a földön. Uralkodni fog ugyanis az Úr szentjeivel együtt a földön, amint az írások mondják. Állni fog az Úr elkülönített és minden gonosz ragálytól megtisztított Egyháza, ahová gonosz nem teheti be a lábát. Ezt jelképezi az a 153 hal (Jn. 21, 11), amelyről már, ha jól emlékszem, elméltünk. Az Egyház itt jelenik meg először igazi fényben és méltóságban. Senkinek sem lesz itt kedve csalni, hazudni, farkas léteire báránybőrbe bújni. „Jönni fog ugyanis az Úr, ki a sötétség titkait is megvilágítja, és a szívek szándékait is nyilvánosságra hozza, és akkor dicsérete leszen kinek-kinek az Istentől.” (I. Kor. 4, 5.) Rosszak ugyanis itt már nem lesznek: őket erre az időre már elkülöníti az Úr. A szentek sokasága úgy jelenik meg, mint a csűrben megtisztított búza, és úgy lesz beöntve a halhatatlanság égi hombárába. Ott tisztítják meg a gabonát, ahol előbb kicsépték. Azt

¹ Szent Ágoston 259. beszéde húsvét nyolcadára. P. L. 38, 1196—1201; 2. 5. 6.

a helyet, ahol a gabonát kicsépelelték és a polyvától megtisztították, a tiszta gabona szépsége díszíti. A szelelés után a csűr egyik oldalán egy rakás polyvát, másik oldalán egy rakás gabonát látunk. Tudjuk, hogy mi lesz a polyva sorsa; azt is, hogy mennyire örül a gazda a gabonának. Most, mikor a polyva már el van választva a gabonától, gyönyörűség annyi munka után nézni a nagy kupac gabonát, amely eddig a polyva közt rejtőzött, és ezért nem lehetett látni cséplés közben. A tiszta gabonát most már a homárba öntik és gondosan őrzik. — Így folyik e világban a lelki értelemben vett cséplés is, de a gabona és polyva úgy össze van itt keveredve, hogy nehéz szétválasztani, mert a szelelés még nem történt meg. A szentek tömege az ítéletnap i szelelés után fog megjelenni, méltóságban tündökölvé, érdemekben gazdagon, maga előtt víve szabadítójának irgalmasságát.

Ez lesz a hetedik nap. Első napnak az Ádámtól Noéig terjedő időt vehetjük, másodiknak a Noétól Ábrahámig, harmadiknak az Ábrahámától Dávidig, negyediknek a Dávidtól a babiloni fogságig, ötödiknek a fogságtól Jézus Krisztus eljövételéig terjedő időt. Az Úr születésétől kezdve tehát a hatodik napot töltjük. És amint a Genesis szerint az ember a hatodik napon teremtetett az Isten hasonlatosságára (Gen. 1, 26—27), így a jelenkorban is mintegy a hatodik napon újulunk meg a keresztségben, hogy visszanyerjük Teremtőnkkel való hasonlatosságunkat. Mikor pedig ez a hatodik nap eltelik.

ama szelelés után jön a nyugalom, jön Isten szentjeinek és igazainak örömnépe. A hetedik nap elteltével pedig abba az életbe és nyugalomba megyünk, „amit szem nem látott, fül nem hallott, ember szívébe föl nem hatolt, amiket Isten készített azoknak, akik őt szeretik”. (I. Kor. 2, 9.) Ekkor mintegy visszatérünk a fejhez. Amint pedig hét nap elteltével a hét ugyanazon napjához érünk, ahonnan kiindultunk, épígy a világ hét kora után ugyanazon halhatatlanságba és boldogságba jutunk vissza, ahonnan a bűnbeeséssel kiestünk.

Az alázatos és vidám adakozásról. Figyelmeztetek benneteket, hogy kettős irgalmasságot gyakorol, aki úgy ad a szegénynek, hogy saját maga adja. Mert nemcsak az adakozó jóságának kell meglennie bennetek, hanem a kiszolgáló alázatosságának is. Testvéreim, nem tudom hogyan, de érzi az adakozó lelke az emberi sors és emberi gyengeség közösségét, mikor a módosabb kezét a szűkölködő kezébe teszi. Ámbár egyik ad, a másik kap, mégis összekapcsolódik az adakozó a megajándékozottal. Nem a baj kapcsol össze bennünk, hanem az alázatosság. A ti gazdagságtok, ha Istennek tetszik, megmarad nektek és fiaitoknak. De azt a földi gazdagságot ne is említsük, amely az ember ártalmára van. A kincs ugyan nyugodtan hever a házban, de gazdája nyugalmaát elveszi. Fél ez a rablótól, betörőtől, hűtlen szolgától, a gonosz és rossz szomszédától. Minél többje van, annál jobban fél. De ha kincsedet alalmazkodással Istenre bízod, nem veszted

el. Aggódnod sem kell érte, mert maga az Isten őrzi meg az égből, aki a földön is megadja azt, amire szükséged van. Vagy talán félsz, hogy Krisztus elveszíti azt, amit rábízta? Nemde mindenki hű vagyonkezelőt választ családjából, hogy rábízta pénzét. Az a kezelő hatalmában áll, hogy a rábízott pénzt el ne lopja, de az nem, hogy el se veszítse. De Krisztusnál ki megbízhatóbb, ki mindenhatóbb? Sem ellopni nem tud semmit tőled, hiszen mindent ő adott neked, amit neki adhatsz; sem valamit elveszíteni nem tud, mert mindent mindenható kezében tart. Tápláljátok bensejüket, mikor agapét ültök. Mikor felszolgálunk, a magunkét adjuk, sajátkezüleg adjuk, bár csak azokat adjuk, amiket Istentől kaptunk. Jó és Istennek nagyon kedves dolog, ha az adakozást sajátkezüleg végzitek. Elfogadja és viszonzza ajándékodat az Úr, aki megadta azt, amit másnak adj már azelőtt, mielőtt megérdemelted volna. Az adakozáshoz hozzá kell kapcsolni a sajátkezü szolgálatot. Mikor két érdemet nyersz, miért veszítenéd el az egyiket? De mivel ki-ké elégtelen arra, hogy mindenkinek adjon, adjon mindenki erejéhez mérten vidáman a szegényeknek. „Mert Isten a jókedvű adakozót szereti.” (II. Kor. 9, 7.) Szerezzük meg mindenáron a mennyek országát. Ne mondja senki, akinek legalább két dénárja van, hogy ő alkalmatlan a mennyek országa megszerzésére. Az evangéliumi özvegy ennyiért szerezte meg. (Lk. 21, 2.)

Az ünnepnapok. Elmúltak az ünnepnapok, következnek a napi foglalatosságok, üzle-

tek, pörök. Testvéreim, ügyeljete magatokra e fajta ügyeitekben. Az elmúlt ünnepnapokban a szelídséggel kellett töltekeznetek, nem pedig pörös ügyeitek megoldásán gondolkoznotok. Vannak azonban olyan emberek is, akik azért pihennek ezekben a napokban, hogy gonoszságokat találjanak ki, amelyeket majd e napok elteltével véghezvisznek. Kérlek benneteket, hogy úgy éljete, mint akik tudják, hogy egész életükről, nem pedig csupán e tizenöt napról, számot kell Istennek adniok.

A Szentírásnak sok kérdését szeretném még nektek megvilágítani, de az idő rövidsége miatt most nem tehetem. Tudom, hogy ezzel nektek tartozom, ezért meg is fogom adni. De egy tártozása mindenkinek van: a szeretet.

25. Húsvét utáni 2. vasárnapra.¹

Jézus juhairól beszél, a mostaniakról és az utánuk következőkről. Voltak itt ugyanis, akik már az ő juhai voltak, és voltak olyanok, amelyek csak lesznek az ő juhai. Beszélt tehát a jelenlévőkről s az utánuk jövőkről, róluk és rólunk, s azokról is, akik mi utánunk lesznek az ő juhai. Mindnyájan hallják tehát pásztoruk szavát: „Én vagyok a jó pásztor“. Nem mondaná, hogy jó pásztor, ha nem volnának rossz pásztorok is. De a rossz pásztorok maguk is tolvajok és zsványok, vagy legalább is, mint oly sokan, béresek. Vizsgálni, szétkülöníteni, ismerni kell mindazokat a személyeket, amelyeket az Írás itt elénk ad. Két dolgot már megvilágított az Úr: már tudjuk, hogy ő az ajtó, s hogy a pásztor is ő. Hogy kik a tolvajok és zsványok, a minapi olvasmányból világos. Ma hallani fogunk a béresről és a farkasról.

Mit mondjunk a béresről? „A jó pásztor életét adja a juhokért. A béres pedig, és aki nem pásztor, kinek a juhok nem tulajdonai, látván a farkast jönni, elhagyja a juhokat, és elfut; és a farkas elragadozza és elemészti azokat“. A béres itt nincs kedvező színben

¹ Szent Ágoston magyarázata Szent János evangéliumára. 46. fejezet. P. L. 35, 1727—32; 1. 5—8.

feltüntetve, mégis szükség van rá. Nem volna béres, ha bért nem kapna gazdájától. Ki hát ez a béres, aki hibáztatható is meg szükséges is. Maga az Úr világosítson meg bennünket, hogy megértsük, kik a béresek, és magunk ne legyünk béresek. Ki hát a béres? Vannak előjárók az Egyházban, akikről Pál apostol azt mondja: „Hiszen mindenki a maga, és nem Jézus Krisztus dolgával törődik” (Fil. 2, 21). Mit jelent, hogy a magáéval törődik? Azt, hogy Krisztust nem ingyen szeretik, az Istent nem Istenért keresik; múltó javakat kergetnek, nyereségre áhítanak, tisztségeket az emberektől várnak. Mikor ezeket a dolgokat szereti az előjáró, és ezekért szolgál az Istennek, bárki is legyen, béres az, nem tartozik Isten gyermekei közé. Az Úr is azt mondja ezekről: „Bizony mondom nektek, megkapták jutalmukat”. (Mt. 6, 5.) Halljátok, Timótról mit mond Pál apostol: „Reménylem az Úr Jézusban, hogy Timoteust hamarosan hozzátok küldöm, hogy megnyugodjam, ha értesülök dolgaitokról. Senkim sincs ugyanis, aki lélekben annyira hozzám hasonló volna és oly őszintén szívében viselné ügyeteket. Hiszen mindenki a maga, és nem Jézus Krisztus dolgával törődik”. (Fil. 2, 19—21.) Felsőhajtott a béresek között a pásztor: olyan valakit keresett, aki őszintén szereti Krisztus nyáját, és azok között, kik ekkor voltak körülötte, nem talált ilyent. Nem mintha senki sem lett volna ekkor Krisztus Egyházában Pál apostolon és Timóton kívül, aki őszintén törődött volna a nyájjal, hanem abban az időben, amikor Timótót

elküldte, véletlenül senki sem volt mellette fiai közül. Csupa béres volt vele, akik a magukét keresték és nem Jézus Krisztusét. De a nyájjal annyira törődő apostol elküldte fiát, s a béresek között maradt. Találunk ma is béreseket, bár csupán az Úr lát keresztül rajtuk, aki a szívet vizsgálja. De néha mi is megismerjük őket. Nem hiába mondja maga az Úr a farkasokról: „Gyümölcseikről ismeritek meg őket”. (Mt. 7, 16.) Megvannak az Úr aklának az előljárói. Közülük némelyek hűségesek, mások csupán béresek. A hűséges előljárók a pásztorok. Ha pásztorok, hogy lehetne egy pásztor, hacsak nem úgy, hogy mindnyájan egy pásztor tagjai, akinek viszont a juhok tulajdonai.

Mondtam, hogy a béresek is szükségesek. Sokan vannak az Egyházban, akik földi hasznokat tartanak ugyan szem előtt, mégis hirdetik Krisztust, s általuk Krisztus szava szól hozzánk. S a juhok követik is, nem a bérest, hanem a pásztor szavát a béres szavában. Halljátok, hogy maga az Úr készítet, hogy a béresek szavát megszívleljétek: „Mózes székébe az írástudók és farizeusok ültek. Mindazt tehát, amit mondanak nektek, tartsátok meg és tegyétek; de tetteik szerint ne cselekedjétek”. (Mt. 23, 2—3.) Mit mondana mást, mint azt, hogy a béresek által a pásztor hangját halljátok. Mózes szószékén Isten törvényét tanítják: tehát általuk Isten tanít. De ha a sajátjukat akarnák tanítani, ne hallgassátok és ne kövessétek őket. Mert az ilyenek a magukét keresik és nem azt, ami Jézusé. Azt ugyan egy béres sem meri mon-

dani Krisztus népének, hogy a magadét keresd, ne Jézus Krisztusét. Amit rosszul tesz, nem hirdeti Krisztus katedrájáról. Azzal árt, hogy rosszat tesz, azzal azonban nem, ami jót hirdet. A szőlőt vedd, a tövistől óvakodj! Úgy-e, megértettétek, mit akarok ezzel mondani. De a gyengébbek kedvéért bővebben megmagyarázom.

Hogyan mondhattam, hogy a szőlőt vedd, a tövistől óvakodj, mikor az Úr azt mondja: „Vajjon szednek-e a tövisbokróról szőlőt, vagy a bojtorjánról fügét?” (Mt. 7, 16.) Teljesen igaz. De én is igazat mondtam azzal, hogy vedd a szőlőt és őrizkedj a tövistől. Mert némelykor a szőlőtő termette gyümölcs a kerítésről függ le. Hosszú a venyige, tövisek veszik körül s köztük a szőlő gyümölcse. A szőlőtő nem hajtott töviseket, hanem a venyige futott a tövisek közé. Ne nézz semmit, csak a gyökereket. Úgy találod, hogy más töről fakadt a szőlő és másról a tövis. A szőlőt a szőlőtő a szőlőgyökéren termette. Mózes katedrája volt a szőlőtő, a farizeusok erkölcei a tövisek. A rosszak által hirdetett igaz tanítás pedig olyan, mint a sövényre futott szőlőág, szőlő a tövisek közt. Óvatosan vedd le ezt a szőlőt, hogy meg ne sebezsd kezedet: azaz, mikor hallgatod igaz tanítását, ne kövesd gonosz tetteit. Miket mondanak, tegyétek — szedjétek a szőlőt —, amiket azonban tesznek, ne tegyétek — kerüljétek a töviseket. A béres szájából is a pásztor szavát halljátok, de ne legyetek béresek, hiszen a pásztor tagjai vagytok.

Ugyanaz a Szent Pál, aki mondja: „Senkim

sincs ugyanis, ki lélekben annyira hasonló volna és oly őszintén szíven viselné ügyeket. Hiszen mindenki a maga, és nem Jézus Krisztus dolgával törődik". (Fil. 2, 19—21.), más helyen különbséget téve a béresek és fiúk között, azt mondja: „Némelyek ugyan irigységből és versengésből, mások azonban jóakaratból hirdetik Krisztust. Ezek szeretetből, mert tudják, hogy az evangélium védelméért vagyok itt. Azok meg versengésből, nem tiszta szándékkal hirdetik Krisztust s azt hiszik, hogy lelki kint okoznak bilincseimben". (Fil. 1, 15—17.) Ezek béresek voltak és irigykedtek volna, ha nem mulandókat kerestek volna. De figyeljete, hogy folytatja: „No de mit tesz ez? Hacsak bármi módon, akár hátsó gondolattal, akár őszinte szándékkal hirdetik Krisztust, én ennek örülök". (Fil. 1, 18.) Krisztus az Igazság: az igazságot a béresek hátsó gondolattal hirdetik, a fiúk tiszta szándékból. A fiúk békésen várják az Atya örökségét, a béresek gazdájuk időre szóló fizetését lesik. Kevesbedjék bennem a földi dicsőség, irigykedjenek rám a béresek, s hirdettessék Krisztus isteni dicsősége Isten fiai ajkán s a béresek ajkán: „Akár hátsó gondolattal, akár őszinte szándékkal hirdetik Krisztust". (U. o.)

Láttuk most már, hogy ki a béres. *Ki lenne a farkas, ha nem a gonosz lélek? És mit hallottunk a béresről?* „Látván a farkast jönni, elhagyja a juhokat, és elfut; mert béres, és nem törődik a juhokkal." (Jn. 10, 12—13.) Ilyen volt talán Pál apostol is? Távolról sem. Talán Péter apostol, vagy a többi apostolok

Júdás, a kárhozat fia kivételével? Isten ment-sen! Pásztorok voltak tehát? Teljes mértékben. Hogy van hát akkor egy pásztor? Már mondtam, a pásztorok annyiban pásztorok, amennyiben a Pásztor tagjai. Ő volt a fej, az ő vezetése alatt egyesültek, egy test szervezetében egy lélekkel éltek: s ezzel mindnyájan egy pásztorhoz tartoztak. Ha tehát pásztorok voltak, nem pedig béresek, miért futottak meg, mikor üldözést szenvedtek? Magyarázd meg nekünk, Urunk! Olvastam Szt. Pál levelében, hogy Pál megfutott: kosárban eresztették le a falon, hogy kikerülje az üldöző kezét. (II. Kor. 11, 33.) Nem volt talán gondja nyájára, akiket a farkas közeledtére elhagyott? Nagyon is volt, de imáival az égben székelő Pásztornak ajánlotta őket; ő pedig megfutamodásával szolgálta az ő érdeküket, amint egy helyt mondja: „De tiértetek még szükséges, hogy megmaradjak a testben”. (Fil. 1, 24.) Hiszen tőle hallották mind: „Mikor pedig üldöznek titeket egyik városban, fussatok a másikba”. (Mt. 10, 23.) Az Isten kegyeskedjék e kérdést nekünk megmagyarázni. Uram, te mondtad azoknak, akiket bizannyal hűséges pásztoroknak rendeltél, akiket tagjaidnak alakítottál, ezeket a szavakat: „Mikor pedig üldöznek titeket, fussatok”. Igazságtalan vagy hát velük szemben, mikor béreseknek nevezed azokat, akik megszaladnak, mikor a farkast látják jönni. Kérjünk útmutatást a kérdés mélységének megértésére, kopogtassunk, maga az ajtó őrzője lesz, aki nekünk ajtót nyit.

Ki az a béres, aki megszalad, ha látja a

farkas közeledését? Aki a magáét keresi, nem Jézus Krisztusét, aki a bűnöst nem meri feddeni. (I. Tim. 5, 20.) Ha valaki súlyosan vétkezett, megrovandó, kiközösítendő. De a kiközösített ellenséggé válik, leskelődik, ott árt, ahol csak tud. Már most az olyan, aki a magáét keresi, nem Jézusét, hogy el ne vessze a barátság kellemességét, s az emberi ellenségeskedések kellemetlenségét elkerülje, hallgat, nem fedd. Ime megragadja a farkas a juh torkát: az ördög házasságtörésre ösztönzi a hívőt; te meg hallgatsz, nincs feddő szavad. Jaj béres, látod jönni a farkast és elfutsz. Azt mondja talán: itt vagyok, nem futottam el. Elfutottál, mert hallgattál, hallgattál, mert féltél. A lélek megfutamodása a félelem. Testileg álltál ugyan, de lelkileg megszaladtál; pedig nem így cselekedett az, aki így beszélt: Mert ha testileg távol is vagyok, lelkileg veletek vagvok". (Kol. 5.) Lelkében hogy menekült volna el az, aki távollétében is korholta leveleiben a paráznákat? Érzelmünk lelkünk megmozdulásai. Az öröm a lélek kiömlése, a szomorúság lelki összeszorulás, a vágy a lélek előrehaladása, a félelem a lélek megfutása. Ha gyönyörködsz, lelkileg kiömölsz, ha szomorkodsz, lelked összeszorul, ha megkívánsz valamit, lelked megy valami után, ha félsz, lelkileg megfutamodsz. Ezért mondhatjuk, hogy menekül a béres, ha meglátja a farkast. Miért? Mert béres és nem törődik a juhokkal. Miért nem törődik a juhokkal? Mert béres. Mit jelent az, hogy

béres? Ideiglenes bért keres, nem fog örökké az égi házban lakni.

Van még itt keresni és megmagyarázni való, de nem akarlak terhelni benneteket. Az isteni étellel szolgatestvéreinket szolgáljuk ki, a juhokat az Úr legelőjén legeltetjük, s egyúttal mi is táplálkozunk. Nem kell megtagadnunk azt, ami szükséges, de az ételek sokaságával sem megterhelniünk a gyenge szívet. Ne vegyétek hát zokon, kedveseim, ha mindazt, ami még itt kifejtésre vár, ma nem taglalom. De Isten nevében újra beszéd tárgyává tesszük ugyanezt a szentírási részt, s az ő segítségével még serényebben fogjuk elemezni.

26. Húsvét utáni 3. vasárnapra.¹

Az Úrnak azok a szavai: „*Még egy kis idő, és már nem láttok engem; és megint egy kis idő, és megláttok engem; mert az Atyához megyek*” (Jn. 16, 16), mielőtt beteljesedtek volna, annyira homályosak voltak a tanítványoknak, hogy amikor egymástól kérdezték, hogy mit jelent, be kellett vallaniok, hogy nem tudják. Így folytatódik az evangélium: „Mondták tehát némely tanítványai egymásnak: Mi ez, amit nekünk mond: Egy kis idő, és nem láttok engem; és ismét egy kis idő, és megláttok engem; és mert az Atyához megyek? Mondák azért: Mi az, amit mond: Egy kis idő? Nem értjük, mit beszél”. (Jn. 16, 17—18.) Az mozgatta meg őket, hogy „kis idő és már nem láttok engem, és megint egy kis idő, és megláttok engem.” Az előbbi helyen ugyanis nem mondta, hogy „kis idő”, csak egyszerűen azt mondta: „Az Atyához megyek, és már nem láttok engem”. (Jn. 16, 10.) Ekkor világos volt előttük a beszéd, nem is kérdezősködtek egymás között róla. Tehát nekik most még homályos volt, amit mondott, de csakhamar világos lett, és előttünk is világos: a beszéd után ugyanis nem

¹ Szent Ágoston magyarázata Szent János evangéliumára. 101. fejezet. P. L. 35, 1893—96.

sokkal szenvedett, és nem látták, majd röviddel feltámadt, és újra látták. Abban a kifejezésben pedig: „már nem láttok engem”, a „már” azt akarja jelenteni, hogy Krisztust ezután nem láthatják halandó alakban.

„Észrevevé Jézus, hogy kérdeni akarják őt, és monda nekik: Előül tudakozódtok egymás között, hogy mondtam: Egy kis idő, és nem láttok engem; és ismét egy kis idő, és megláttok engem? Bizony, bizony mondom nektek, hogy ti majd sírtok és jajgattok, a világ pedig örvideni fog; ti majd szomorkodtok, de a ti szomorúságtok öröme fordul.” (Jn. 16, 19—20.) Ezt úgy kell értenünk, hogy szomorkodtak a tanítványok az Úr halála miatt, de csakhamar örvendeztek feltámadásának. A világ pedig (ezzel a névvel vannak megjelölve ellenségei, akik Krisztust megölték) minden bizonnal örült Krisztus halálának, ami miatt a tanítványok szomorkodtak. A világ nevén ugyanis e világ gonoszságát érthetjük, azaz e világ barátjait. Ezekről mondja Jakab apostol levelében: „Aki tehát e világnak barátja akar lenni, ellenségévé lesz Istennek”. (Jak. 4, 4.) Az Istennek ezek az ellenségei nem kegyelmeztek az Isten Egyszülöttjének sem.

Így folytatja beszédét: „Az asszony midőn szül, szomorúságban vagyon, mert eljött az ő órája; mikor pedig megszülte a gyermeket, már nem emlékszik a szorongatásra örömeiben, hogy ember született a világra. Ti is most ugyan szomorúságban vagytok, de majd ismét meglátlak titeket és örvideni fog szívetek, és örömeteket senki nem vesz.”

el töletek". (Jn. 16, 21—22.) Ez a hasonlat is könnyen érthető; a hasonlóság nyilvánvaló, maga az Úr magyarázza meg, miért mondta. A szülést szomorúsághoz, a gyermeket örömhöz hasonlítja. Ez az öröm annál nagyobb, ha nem leány, hanem fiú születik. Azok a szavak pedig: Örömeteket senki nem veszi el tőletek", arra vonatkoznak, amit Pál apostol fejez ki: „Krisztus, miután feltámadt halottaiból, már nem hal meg, s a halál többé nem uralkodik rajta" (Róm. 6, 9.); az ő örömük ugyanis maga Jézus.

Evangeliumunk eme fejezete, amiről ma elmélkedünk, eddig mindenütt könnyen érthető volt. Fokozottabb figyelmet kívánnak azonban a következők. Mert mit jelentenek ezek a szavak: „*És azon a napon már semmit sem kérdelek éntőlem*". (Jn. 16, 23.) Ez a szó „kérdeni" azt is jelenti: kérni; s a görög nyelvű evangélium is, ahonnan a latint fordították, olyan szót használ e helyen, amelyen mind a kettő érthető. Így a nehézség a görög nyelv alapján sem oldható meg. De ha meg is tudnók oldani, akkor is maradna nehézség. Hiszen azt olvassuk, hogy Krisztust kérték és kérdezték is feltámadása után. Mennybemenetele előtt pl. azt kérdezték tőle tanítványai, hogy mikor állítja helyre Izrael országát. (Ap. Csel. 1, 6.) Mikor pedig már az égben volt, kérte tőle Szent István, hogy adja meg neki az ő lelkületét. (Ap. Csel. 7. 58.) De ki is merészné gondolni vagy mondani, hogy az égben trónoló Krisztust nem kérhetjük, mikor gyakran kérték, mikor

a földön élt? Nem szabadna kérni a halhatatlant, csak a halandót? De igen, testvéreim, kérjük őt, hogy nehézségünket oldja meg azáltal, hogy megvilágítja szívünket szavainak megértésére.

Én azt gondolom, hogy ezek a szavai: *„Ismét meglátlak titeket, és örvendeni fog szívetek, és örömeteket senki nem veszi el tőletek”*, nem arra az időre vonatkoznak, amikor feltámadt, hanem arra, amiről ezeket mondja: „Aki pedig engem szeret, Atyám is szeretni fogja azt, és én is szeretni fogom, és kijelentem neki magamat”. (Jn. 14, 21.) Hiszen már fel is támadt, tanítványainak testben meg is jelent, már az Atya jobbján ült, mikor János apostol levelében ezeket írta: „Szeretteim, most Isten fiai vagyunk, és még nem tűnt ki, hogy mik leszünk. Tudjuk azonban, hogy amikor meg fog jelenni, hasonlók leszünk hozzá, mert látni fogjuk őt, amint van.” (I. Jn. 3, 2.) Ez a látás nem a jelen élet látása, hanem a jövő életé, nem ideigtartó, hanem örök. „Az pedig az örök élet, hogy megismerjenek téged, egyedül igaz Istent, és akit küldöttél, Jézus Krisztust.” (Jn. 17, 3.) Erről a látásmódról mondja az apostol: „Most tükör által homályban látunk, akkor pedig majd színről-színre. Most rész szerint ismerlek, akkor pedig úgy foglak ismerni, amint én is ismert vagyok”. (I. Kor. 13, 12—13.) Munkájának eme gyümölcsét most szüli az Egyház vággyal, akkor élvezi látással; most szüli fáidalommal, akkor élvezi örömmel; most szüli imádsággal, akkor élvezi dicsőítéssel. Ez a gyümölcs egyedül szabad, mert ön-

magáért kívánjuk és nem másért. Erre irányul minden jó cselekvés; ezt nem más miatt, hanem önmagáért birtokoljuk. Ez az a cél, amely elég nekünk. Ez a cél örök, mert hiszen csak az a cél elégséges nekünk, amely végtelen. Ezt sugalmazta a Szentlélek Fülöpnek, mikor mondja: „Uram! Mutasd meg nekünk az Atyát, és elég nekünk”. Erre Jézus azt felelte neki: „Nem hiszed-e, hogy én az Atyában, és az Atya énbennem vagyok?” (Jn. 14, 8, 10.) Eme elégséges örök célról halljuk: „Örömeteket senki nem veszi el tőletek”.

Ezek után talán a fentebbieket is jobban megértjük: „Még egy kis idő, és már nem láttok engem, és megint egy kis idő, és megláttok engem”. Hiszen rövid időköz az egész jelen élet. Ezek a szavak: „Mivel az Atyához megyek”, ezekkel kötendők össze: „Egy kis idő és már nem láttok engem”, nem pedig azzal: „ismét egy kis idő, és megláttok engem”. Mert azért volt, hogy nem látták, mivel az Atyához ment, nem pedig azért nem látták, mivel meghalt. Említett szavai tehát: „És ismét egy kis idő, és megláttok engem”, az egész Egyháznak szólnak, mint ahogy az egész Egyháznak ígérte: „Ime, én veletek vagyok a világ végezetéig”. (Mt. 28, 20.) Nem késlekedik az Úr ígéretének beteljesítésére. Egy kis idő és meg fogjuk látni ott, ahol már semmit sem kérdezzünk és semmit sem kérünk tőle, mert nem lesz mire vágyjunk, mit kérdezzünk. Ez a kis idő hosszúnak látszik nekünk, mert most folyik; de mikor vége lesz, be fogjuk látni, mily rövid

volt. Ne legyen hát a mi örömünk olyan, amilyen a világé, amelyről e szavak szólnak: „A világ pedig örvendeni fog”; de szomorúak se legyünk, míg e világról vágyakozunk. Legyünk olyanok, amilyenekről az apostol beszél: „Örvendezők a reménységben, béketűrők a nyomorúságban”. (Róm. 12, 12.) Hiszen a szülő is, akivel az Úr összehasonlít bennünket, inkább örül nemsokára születendő gyermekének, mint szomorkodik a jelen fájdalom miatt. De fejezzük be beszédünket. Az evangélium következő szavai súlyos kérdéseket vetnek fel, amelyeket nem tudunk röviden elintézni.

27. Húsvét után 4. vasárnapra.¹

A helyes szomorúság. — Nagy ereje van a szomorúságnak és erőseknek kell lennünk, hogy nagylelkűen ellen tudjuk állni a lélek e betegségének. Mivel pedig valami haszna is van a szomorúságnak; használjuk ki és miután már kihasználtuk, hagyjuk el belőle azt, ami fölösleges. Amikor ugyanis mi, vagy mások vétkezünk, akkor csak hasznos a szomorúság. Amikor azonban emberi bajokba kerülünk, haszontalan a szomorúság. Mivel tehát a még tökéletlen tanítványokat ez a szomorúság fogta el, figyeld csak meg, hogyan tereli őket Krisztus még korholásával is a helyes útra. Ők ugyanis, akik már azelőtt ezerszer kérdezték Jézust, — amint Péter is kérdezte: „Hová mégy?“, meg Tamás: „Nem tudjuk, hová mégy; miképen tudhatnók az utat?“ (Ján. 13, 36; 14, 5.) és Fülöp: „mutasd meg nekünk az Atyát“ (Ján. 14, 8) — most ilyesmiket hallván: „Ki fognak zárni benneteket a zsinagógából“; és gyűlölni fognak; és „aki megöl titeket, szolgálatot vél tenni az Istennek“ (u. o. 16, 2); annyira elcsüggedtek, hogy még dadogni, vagy beszélni sem tudtak. Ezt szemükre

¹ Aranyászájú Szent János 78. homiliája Szent János Evangéliumához. P. G. 59, 419—426.)

hányva mondta nekik: „Mindezt pedig kezdetben nektek nem mondtam, minthogy veletek valék. Most pedig elmegyek ahhoz, ki engem küldött; és senki közületek nem kérdi tőlem: Hová mégy? Hanem mivel ezeket mondtam, szomorúság töltötte be szíveteket”. (Ján. 16, 5.) A túlságosan nagy szomorúság bizony veszélyes. Veszélyes, mondom, és a halál útját készíti elő. Ezért mondta már Pál: „Hogy a felette nagy bánat valamiképen meg ne eméssze az ilyent (2 Kor. 2, 7.)

„Mindezt pedig kezdetben nektek nem mondtam” szolt Jézus. Miért nem mondta meg kezdettől fogva? Azért, hogy senkise mondhasa: a gyakran előforduló, jelentéktelen dolgokból akar következtetni. És miért kezd ilyen nehéz dologba? Ezeket — így szolt — kezdettől fogva tudtam, és nem azért hallgattam, mintha nem tudtam volna, hanem mert veletek voltam. Krisztus itt ismét emberi módon fejezi ki magát, azaz: mivel biztonságban voltatok és kedvetek szerint kérdezősködhettetek. Ezenkívül minden támadás tulajdonképpen én ellenem irányult, fölösleges lett volna tehát mindezt már a kezdetben megmondani. Hát vajjon nem mondta-e meg előre mindezeket? Nemde, miután összehívta a tizenkettőt, így szolt hozzájuk: „A helytartókhoz és királyokhoz hurcolnak majd... és megostoroznak benneteket zsinagógáikban”. (Mt. 10, 18, 17.) Miért hangoztatja tehát: „Kezdetben nem mondtam?” Azért, mert csak a megverést és elővezetést jósolta meg, nem jelezte azonban, hogy meggyilko-

lásuk ellenségeiknek annyira szívügyük lesz és hogy azt istentiszteletnek tartják. Mert ez rettenthette meg a legjobban a tanítványokat, hogy mint a gonoszokat és romlást okozókat kell őket elítélni. Akkor azt fűzte hozzá jóslásaihoz, amit a pogányoktól fognak majd elszenvedni. Most azt vázolta, mégpedig sokkal hevesebben, amit a zsidóktól fognak majd eltűnni, s felvilágosította őket, hogy: már a kapuban áll a megpróbáltatás.

„Most pedig elmegyek ahhoz, ki engem küldött; és senki közületek nem kérdi tőlem: Hová mégy? hanem mivel ezeket mondtam, szomorúság töltötte be szíveteket.” Nem kis vigasztalás volt számukra az a tudat, hogy Krisztus ismeri; micsoda nagy a szomorúságuk. Távozása és a bekövetkezendő bajok feletti aggodásukban, — melyekről azt sem tudták: vajjon el tudják-e viselni, — meg voltak döbbenve. Miért nem közölte ezt velük csak később, amikor már vették a Szentlelket? Azért, hogy megtanulj: a tanítványok megerősödtek már az erényben. Ha még a Szentlélek vétele előtt sem futottak meg, noha a szomorúság emésztette őket, akkor gondold csak meg, milyenek lesznek majd kegyelemmel teljesen. Mert ha ezek hallatára csak a Lélek jövelete után viseltek volna el mindent, akkor mindent csak a Szentlélek munkájának tulajdonítottunk volna. Most pedig mindez lelkük gyümölcse és a lélek mélyéből jövő, Krisztus iránti szeretet tiszta bizonyítéka.

„De én az igazságot mondom.” Figyeld csak meg; ismét megvigasztalja őket. Nem

kedvetek szerint beszélek, szólalt meg, de ha elszomorodtok is, hallanotok kell azt, ami javatokra van. Ti azt kívánnátok, hogy legyenek veletek, a szokás azonban most tanácsol. A gondnok kötelessége nem jelentkezni a barátok előtt akkor, amikor valamilyen hasznos dolgot akarnak eltávolítani. „Mert ha el nem megyek, a Vigasztaló nem jövend.” Mit szólnak ehhez azok, akiknek helytelen véleményük van a Szentlélekről? Érdemes az Úrnak elmenni és a szolgának jönni? Látod-e? milyen nagy a Szentlélek méltósága? „Ha pedig elmegyek, el fogom őt küldeni hozzátok.” Mi hasznunk lesz ebből? „Ki mikor eljön, meggyőzi a világot”, azaz ha ő megjön, nem cselekedhetnek így többé büntetlenül. Ami eddig történt, arról elég csöndben kellett maradniuk. Majd amikor már mindez bekövetkezett, akkor már tökéletesebb lesz a tanítás és nagyobb csodák történnek. Éppen ezért sokkal inkább fognak elítéltetni azok, akik olyan nagy és ilyen sok csodát láttak az én nevemben véghez vinni. Ez pedig világosabbá teszi a feltámadás bizonyosságát. Most mondhatják: csak egy ács fia, akinek apját, anyját ismerjük, de majd ha látják a halál legyőzését, a gonoszság kiűzését, a sántító természetet kiegyenesedve járni, a megfutamított ördögöket, a Szentlélek kimondhatatlan bőkezűségét, és észreveszik, hogy mindez az én nevemben történik, akkor mit fognak mondani? Tanuskodott rólam az Atya; tanuskodik a Szentlélek is. Amint a kezdettől fogva ezt cselekedte, most is ezt fogja tenni.

Mit jelent: „meggyőzi a bűnről”. Mit: „az igazságról”. Mit: „az ítéletről”? — Ez a „meggyőzi a bűnről”, azaz kizárja számukra minden védekezés lehetőségét, megmutatja, hogy bűnüknek nincs bocsánata. „Az igazságról, hogy az Atyához megyek, és már nem láttok engem”; azaz: azért mert feddhetetlen életet éltem; ennek a jele, hogy az Atyához megyek. Krisztust ugyanis a zsidók állandóan azzal vádolták, hogy nem Istentől való. Ezért nevezték őt bűnösnek és gonosznak. Most pedig itt állítja, hogy ennek a vádaskodásnak még az ürügyétől is megfosztja őket. Mert ha az a vélemény, hogy én nem vagyok az Atyától, engem törvényszegőnek tüntet fel; akkor, amikor a Lélek meg fogja mutatni, hogy én oda megyek, nem ideig-óráig, hanem hogy ott maradjak (ez a: „Már nem láttok engem” ezt jelenti), mit szólnak majd ehhez? Figyeld csak meg: e két mondásával elsöpörte a rosszindulatú véleményeket. Csodákat tenni ugyanis a bűnösök nem szoktak, sőt arra nem is képes a bűnös, és Istentől lenni nem a bűnös tulajdonsága. Ezentúl tehát már nem mondhatjátok őt bűnösnek és azt sem állíthatjátok: nem Istentől van. „Az ítéletről pedig, hogy e világ fejedelme már megítéltetett.” Itt ismét a megigazulásról beszél, mert legyőzte az ellenséget, akit sem a bűnös, sem pedig bárki más igaz leküzdeni nem tudott volna. Hogy pedig miattam ítéltetett meg, azt tudják meg mindazok, akik nyomdokában lépkednek és feltámadásomat, ez a bíró hatalma, világosan fogják látni. Hiszen engem

sem tudott fogva tartani a világ fejedelme. Az, amit rólam terjesztettek, hogy ördögöm van és csaló vagyok, majd kiderül; szemenszedett valótlanúság. Nem tudtam volna elfogni a Sátánt, ha közöm lett volna a bűnhöz: most pedig el van ítélve és ki van dobva.

„Még sok mondani valóm volna nektek, de most nem vagytok hozzá elég erősek.” Hasznotokra lesz tehát, hogy elmenjek, mert akkor, mikor már elmentem, el tudjátok majd viselni. Mi is történt tulajdonképen? Vajjon nagyobb-e nálad a Lélek, hogy amit most nem bírunk el, annak elviselésére ő majd alkalmassá tud tenni minket? Talán nagyobb és tökéletesebb az ő hatása? Legkevesebbé sem: azt fogja ugyanis mondani, ami az enyém. Ezért folytatja: *„Mert nem fog magától szólni, hanem amiket hall, azokat fogja mondani és a jövődöket hirdeti nektek. Ő majd megdicsőít engem, mert az enyémből vesz és kijelenti nektek. Minden, ami Atyámé, enyém”*. Mivel Jézus ezt állította a Szentlélekről: ő majd tanít titeket és sugalmaz és bajaitokban meg fog vigasztalni, mindezt pedig maga Krisztus nem cselekedte; és mivel azt is állította: javatokra szolgál, hogy én elmenjek és ő jöjjön; majd ismét: most még nem tudjátok elviselni, akkor azonban majd tudjátok; ismét máshol: Ő rávezet titeket a teljes igazságra; azért, hogy ezeket hallván valaki nagyobbnak ne gondolja a Szentlelket és így gonosz istentelenségbe ne essék, hozzátette Krisztus. „az enyémből vesz”, azaz: amit én mondtam,

azt fogja ő is mondani. Amikor pedig beszélni fog, akkor „nem fog magától szólani”, nem fog ellenkezni velem, semmi sajátot, vagy idegen tant nem fog hirdetni, hanem az enyémet. Amint magáról beszélve is mondja: „nem magamtól mondom” (Ján. 14, 10.), ez azt jelenti, hogy semmi mást nem fog tanítani, csak azt, ami az Atyától van, semmi sajátot, vagy attól idegent. Így kell ezt itt a Szentlélekről is érteni. „Az enyémből”: azaz abból, amit én tudok, az én ismeretemből. A Szentléleké és az én tudásom ugyanis egy:

„*És a jövődöket hirdeti nektek.*” Felcsigázza a tanítványok figyelmét: semmire sem vágyik úgy az emberi elme, mint a jövő megismerésére. T. i. ezt gyakran kérdezték már tőle: „Hová mész?” milyen az út? Megszabadítja tehát ettől a gondtól a tanítványokat, így szólván: mindent előre meg fog nektek mondani, hogy meggondolatlanul vesztegetekbe ne rohanjatok. „*Ő majd megdicsőít engem.*” Hogyan? Úgy, hogy az én nevemben fog nagy tetteket véghez vinni. A Szentlélek eljövetele után nagyobb csodákat fognak művelni. Ezért jegyzi meg az egyenlőség feltüntetésére: „*Ő majd megdicsőít engem.*” Mit jelentsen ez a „*minden igazságban?*” Krisztus tanúsítja, hogy a Szentlélek rá fog vezetni minket minden igazságra. Krisztus ugyanis testet öltött és hogy ne tűnjék úgy, mintha önmagáról dicsekedve beszélné, — mert hiszen a tanítványok nem tudtak még a feltámadásról és még tökéletlenebbek voltak, másrészt pedig a zsidók miatt,

hogy ezek, őt, látszat szerint, mint törvényszegőt meg ne büntessék, — ritkán beszélt magáról valami nagy jelentőségű dolgot és nyíltan a törvénnyel sem szállt szembe. Mivel pedig a tanítványok elszakadtak a zsidóktól, a zsidók ezentúl elkülönültek és sok hívő, meg bűnétől szabadulni akaró és sok más Jézusról beszélő ember akadt már, igen helyesen nem mondott többé magáról nagyobb jelentőségű dolgot. Ennélfogva nem az én tudatlanságom rovására kell írni, hogy nem mondom azt, amit kellene, hanem a hallgatók erőtlenségének. Ezért, amikor azt állította: „Ő majd eligazít titeket minden igazságban”, hozzátette: „mert nem fog magától szólani”. Hogy lásd, a Szentlélek nem szorul azért tanításra, figyelj csak Szent Pálra: „Épúgy az Isten dolgait sem ismeri senki, csak Istennek Lelke”. (1. Kor. 2, 11.) Amint tehát az ember lelke sem mástól kitanítva tud és ismer: hasonlóképen a Szentlélek „az enyémből vesz”, azaz: az én szavaimmal összhangban tanít. „Minden, ami Atyámé, enyém”. Mivel tehát mindez az enyém, a Szentlélek pedig abból beszél, ami az Atyáé, az enyémből fog beszélni.

Miért nem jött el a Szentlélek még Krisztus hazamenetele előtt. — A hypostasisok megkülönböztetése. — A személyek egyenlősége. — Miért nem jött el a Szentlélek még Krisztus mennybemenetele előtt? Mert amíg az átok még nem volt feloldva, amíg a bűn még nem volt megváltva és még mindenki alá volt vetve a büntetésnek, addig nem jött el a Lélek. Az ellenségeskedést, így

szólt, meg kell szüntetni, és ki kell békíteni minket Istennel, akkor lehet csak azt az ajándékot megkapni. De miért mondja: „El fogom őt küldeni?” azaz az ő befogadására készítelek elő titeket. Hogyan lehet azt küldeni, aki mindenütt jelen van? Különbösen ez a kifejezési mód, már a személyek közötti különbségeket mutatja. Ezért beszél Krisztus így. Mivel aligha lehet őket elválasztani egymástól, azt tanácsolja, hogy ragaszkodjanak a Szentlélekhez és tiszteljék őt. Mindezeket megtehetette volna maga Krisztus is. Azért engedi a Lelket csodákat tenni, hogy így megismerjék az ő méltóságát is. Amint az Atya meg tudta teremteni a létező világot, a Fiú pedig ugyanazt cselekedte, hogy megismerjük a hatalmát; hasonlóképpen áll a dolog a Szentlélekkel kapcsolatban is. Azért testesült meg Krisztus, a Szentléleknek fenntartva a cselekvést, hogy elhallgattassa azoknak a száját, akik kimondhatatlan jóságának bizonyítékát istentelenségre akarták volna felhasználni. Amikor ezek azt állítják: azért testesült meg a Fiú, mert alacsonyabb rendű volt az Atyánál, szemükbe vághatjuk: Mi a véleményetek a Szentlélekről? Testet nem öltött, s ezért mégsem mondhatjátok nagyobb-nak a Fiúnál és a Fiút sem tehetitek meg nála alacsonyabb rendűnek. Azért van jelen a keresztelésnél is az egész Szentháromság. Az Atya ugyan el tudja végezni maga az egészet, a Fiú is, a Szentlélek is. Mivel pedig az Atya hatalmában senki sem kételkedik, hanem a kételkedés a Fiú és a Szent-

lélek személye körül forog, ezért szerepel a keresztelésben az egész Szentháromság. Így a kimondhatatlan javak közös ajándékozásában ismerjük meg a fenség közösségét is. Egészen világosan hallhattuk, hogy a Fiú önmagában is képes arra, amit a keresztelésben az Atyával együtt tehet, hasonlóképen a Szentlélek is. Így szólt ugyanis Krisztus a zsidókhoz: „Hogy megtudjátok, hogy hatalma van az emberfiának a földön a bűnök bocsánatára” (Mc. 2, 10), majd: „Hogy világosság fiait legyetek”; és: „én örök életet adok nekik”; „Hogy életük legyen és minél több legyen”. (Ján. 12, 36; 10, 28, 10.) Látjuk, amint a Szentlélek is ugyanezt cselekszi: Hol? „Lélek kinyilatkoztatása azonban mindenkinek hasznára adatik.” (1. Kor. 12, 7.) Aki pedig ilyen cselekszik, annak sokkal inkább hatalmában van megbocsátani a bűnöket. Máshol ismét: „A szellem az, ami éltet” (Ján. 6, 64.); „Éltetni fog a bennetek lakó Lélek által” (Róm. 8, 11.); „A Lélek és a megigazulás által”. (U. o. 10.) „Ha lélek vezet titeket, nem vagytok törvény alatt” (Gal. 5, 18); majd ismét: „Nem vettétek ugyanis a szolgaság lelkét, hogy ismét csak féljetek, hanem vettétek a gyermekkéfogadás lelkét”. (Róm. 8, 15.) Akkor pedig a tanítványok mindazokat a csodákat, melyeket műveltek, az eljött Szentlélek által tették. A korintusiaknak írta Szent Pál: „De megmosattatok, de meg-szentelést nyertetek, de megigazultatok a mi Urunk Jézus Krisztus nevében és a mi Istenünk Lelke által”. (1. Kor. 6, 11.) Mivel

pedig sokat hallottak már az Atyáról, a Fiúnak meg cselekedeteit látták, a Szentlélekről pedig eddig nyíltan még semmit sem tudtak, most ő viszi véghez a csodákat és ő vezet a tökéletes ismeretre.

Hogy azonban ne tartsák ezért nagyobb-nak, amint már mondtam, hozzáteszi Krisztus: *„Amiket hall, azokat íogja mondani és a jövendőket hirdeti nektek”*. Ha ugyanis nem így állna a helyzet, ha ő is csak akkor hallaná, amikor már megtörténtek a dolgok, akkor nemde képtelenség lenne a tanítványok miatt? A ti elgondolástok szerint sem akkor később kellett majd megismernie a Léleknek a jövendőt, hanem csak a hallgatóság miatt fejezte ki magát így Krisztus. Mi lenne gonoszabb ennél az állításnál? Különben is mit kellett volna még meghallania? nemde ő mindezt már a próféták által előre megmondta? Akármiről akart ugyanis beszélni, akár a törvény feloldásáról, akár Krisztusról, istenségéről, megtestesüléséről, mindez már meg volt iövendölve. *„És a jövendőket hirdeti nektek.”* Itt mutatja ki az Űr leginkább a Szentlélek méltóságát: hiszen Istennek legbensőbb saiátsága a jövendőt megmondani. Ha ezt másoktól tanulná, akkor semmivel sem lenne több mint a próféták. Itt azonban Isten legpontosabb ismeretét tünteti fel, olvannyira, hogy semmi mást nem lehetne róla mondani. Ez az *„envémből vesz”*; azaz abból a kegyelemből, amely az én testembe jött, vagy pedig abból, amelyik az én ismeretemben van, nem jelenti, hogy a Szent-

lélek másra rászorulna, vagy mástól tanulna, hanem csakis azt fejezi ki, hogy ez a két ismeret egy és ugyanaz. De miért fejezte magát így ki, nem pedig másként? Azért, mert a tanítványok még nem ismerték a Szentlelket. Csak arra az egyre törekszik tehát az Úr, hogy higgyenek neki és fogadják be őt és ne botránkozzanak meg. Mivel pedig egyszer azt mondta: „Egy a ti tanítótok Krisztus” (Mt. 23, 8), ezért ha már hisznek a Léleknek a tanítványok, hogy azt ne gondolják, hogy Krisztus hitét már nem birtokolják „egy, mondta, az én tanításom és az övé, abból beszél majd ő is, amiből én akartam beszélni”. Ne gondoljátok, hogy mást hirdet a Lélek, mert hiszen az ő szavai az enyémekek és az én dicsőségemet magasztalják. Egy ugyanis az Atya, Fiú és Szentlélek akarata. Azt akarja, hogy mi is egyek legyünk: „Hogy egyek legyenek, amint te és én egyek vagyunk”. (Ján. 17, 11.)

Az egyetértés. — Semmit lehet összehasonlítani az egyetértéssel és a megértéssel: ez ugyanis egy és mégis sokoldalú. — Ha ketten vagy tizen egyetértenek, nem marad már többé mindegyik egy, hanem mindegyikük tízszeres lesz és a tízükben megtalálod az egyet, az egyben mind a tizet. Ha van valaki ellenségük, az nem úgy jár, mintha egyet támadna meg, hanem szinte tizet támadva győzik le. Nemcsak egy, hanem tíz támadja. Szükséget szenved az egyik? Nem kerül nyomorba, hiszen a nagyobb résznek, a kilenc másiknak bőven van, a hiányzó részt pótolják, a keveset a

bővebbel. Mindegyiküknek húsz keze, húsz szeme és ugyanannyi lába van. Nemcsak saját szemével néz, hanem a többiekével is, nemcsak a saját lábával lép, nemcsak saját kezével dolgozik, hanem a többiekével is. Tíz lelke van. Nemcsak a magáéra vigyáz, hanem a többiekére is. Ha pedig százan lennének, ugyanaz lenne a helyzet, csak nagyobb lenne az erejük.

A szeretet kiválósága. — Láttad-e, hogy a szeretet kiválósága miképpen teszi az egyet sokoldalúvá és leküzdhetetlenné? hogyan lehet egy egyszerre Perzsiában és Rómában? Amire a természet képtelen, azt meg tudja tenni a szeretet. Egyik része itt, a másik ott lesz? sőt, az egész itt, és az egész amott is lesz. Ha pedig valakinék ezer, vagy kétezer barátja lenne, képzelj csak micsoda hatalomra jutna. Látnod-e, milyen nagy dolgokra képes a szeretet? Csodálatos, hogy egyből ezer lesz. De miért nem szerzünk magunknak ilyen nagy hatalmat és miért nem helyezük magunkat így biztonságba? Ez minden hatalomnál és gazdaságnál kiválóbb, az egészségnél, sőt még a fénynél is jobb; ez a vidámság bizonyága. Médig írjuk még körül a szeretetet? Értsd meg az ellentétekből: Tegyük fel, hogy van valaki, akinek egy barátja sincs, ez természetesen nagy esztelenség jele (a bolond mondja: nincs barátom), milyen az ilyen ember élete? Ha igen gazdag is, ha minden gyönyörűséggel bőségesen el is van látva, ha nagy vagyona is van, mégis egészen méztelen és elhagyott az ilyen. A barátok, ha

szegények is, mégis gazdagabbak a dúsgazdagoknál. Amit valaki még a maga érdekében sem mer kimondani, azt megvallja a barátja. Amit maga se mer megtenni, azt más által el tudja végezni, sőt annál sokkal többet tud így cselekedni. Így aztán barátunk számunkra mind gyönyörűségünk, mind pedig biztonságunk okozója lesz. Az ilyen emberrel semmi rossz sem történhetik, hiszen annyi testőr veszi körül. Még a királyok testőrei sem olyan éberek és buzgók, mint ezek. Azok ugyanis félelemtől és szükségtől vezetve őrzik urukat, ezek pedig jóakaratból és szeretetből. Az fél a saját őreitől, ez pedig jobban bízik bennük mint magában és rájuk támaszkodva egyikükben sem gyanakszik cselszövőre. Szerezzük meg tehát magunknak ezt a jutalmat. Szerezze meg a szegény, hogy szegénységében vigasza legyen. A gazdag, hogy gazdagságát biztonságban bírassa. A fejedelem, hogy nyugodtan parancsolhasson, az alattvaló, hogy jóakarató fejedelmei legyenek. Ez a jóakarát és a szelídség feltétele. A vadak között is azokat a legkegyetlenebbek és leginkább összeférhetetlenek, melyek nem csoportusulnak nyájakba. Azért lakunk városokban, azért vannak piacaink, hogy együtt legyünk. Ezt parancsolja Szent Pál: „Nem hagyván el gyülekezeteinket”. (Zs. 10, 25.) Semmi sem rosszabb a magánynál és minden társaság és látogatás megfosztásánál. Mi van hát a szerzetesekkel, mondod és azokkal, akik a hegyek csúcsán tanyáznak? Ők sincsenek barátok nélkül. Miközben elme-

nekülnek a piaci tolongásból, sok társuk van, akiket velük a szeretet bilincse köt össze. Ők a szeretet megnyerésére vonultak vissza. Mivel a közügyekkel való foglalkozás szenvedélye sok veszekedést szül, azért elvonulva egészen a szeretetnek élnek. Ha valaki egyedül van, kérde, lehet-e akkor számtalan sok barátja? Ha lehetséges lenne, én mindbizonyal azt akarnám, hogy együtt is élhessenek, hogy közben megmaradjon a szilárd barátság. Nem a hely teszi a barátokat. Sok dicsérőjük akad a szerzeteseknek. Dicsérők, akik nem dicsérnék, ha nem szeretnék őket. A szerzetesek viszont az egész világért imádkoznak, ez pedig a barátság legnagyobb bizonyítéka. Misztériumainkban ezért öleljük mi kölcsönösen át egymást, hogy sokan, mind egyek legyünk: és a meg nem kereszteltekéért, a betegekért, a föld terméséért, a földért és a tengerért közös imádságokat mondunk. Látod-e az imádságokban, a misztériumokban, és az intelmekben a szeretet egész erejét? A szeretet minden jónak okozója, ha buzgón ragaszkodunk hozzá, jelen életünket helyesen fogjuk beosztani és elnyerjük az országot, melyet bár csak mindannyian elérjünk, a mi Urunk Jézus Krisztus kegyelme és jósága által, aki által és akivel dicsőség az Atyának, vele együtt a Szentléleknek, mindörökön örökké. Amen.

28. Húsvét után 5. vasárnapra.¹

Most az Úr emez igéit vegyük tárgyalás alá: „*Bizony, bizony mondom nektek: amit csak kérni fogtok az Atyától, az én nevében, megadja nektek*” (Jn. 16, 23). Arról már szóltam, hogy ha valaki kér valamit az Atyától Krisztus nevében, de nem nyer meghallgatást, ez azért van, mert nem az Üdvözítő nevében kért, vagy kérésének teljesítése nem válna üdvösségére. De nem az kér „az Ő nevében”, aki üresen, gépiesen kiejti Jézus nevének hangjait, hanem aki valóban annak a nevében kér, akit e hangok jelentenek. Aki tehát olyasvalamit gondol Krisztusról, amit Isten egyszülött Fiáról nem lehet gondolni, ez nem az ő nevében kér akkor sem, ha kimondja Krisztus nevének hangjait, hanem annak nevében, aki lelkében Krisztus igazi alakja helyett él, miközben kér. Aki viszont helyesen gondolkodik Róla, az az Ő nevében kér és meghallgatást is talál, hacsak kérése nem hátrányos örök üdvösségére. Meghallgatást pedig akkor talál, amikor erre szüksége van. Bizonyos kéréseink teljesítése ugyanis alkalmas időre halasztást szenved. Ezeket a szavakat pedig

¹ Szent Ágoston magyarázata Szent János evangéliumára. 102. fejezet. P. L. 35. 1896—99.

„megadja nektek”, úgy kell értenünk, hogy minden kérőnek a maga jótéteményeit adja meg. A szentek meghallgatást nyernek a saját ügyeikben, de nem mindenkiében, nem ellenségében és jóbarátában egyaránt, mert nem azt mondja az Úr „megadja”, hanem „megadja nektek”.

Eddig — folytatja — semmit sem kértetek az én nevemben. KérjeteK és megnyeriteK, hogy örömetek teljes legyen” (Jn. 16, 24). Ez a „teljes öröm” természetesen nem testi, hanem lelki örömet jelent. Ez kétségtől akkor lesz teljes, mikor oly nagy lesz, hogy semmi sem hiányzik belőle. Ami már most eme teljes öröm elérésére tartozik, azt kell Krisztus nevében kérnünk, ha ugyan felfogjuk az isteni kegyelmet és az igazi boldogságra törekszünk. Bármilyen másat kérünk, annyi, mintha semmit sem kérnénk. Nem mintha a kért dolog semmi volna, hanem mivel ekkora értékkel összehasonlítva semminek tűnik fel. Az emberről sem mondhatjuk, hogy semmi, akiről az apostol azt mondja. „Ha valaki magát valaminek tartja, holott semmi, önmagát vezeti félre” (Gal. 6, 4). De aki vakmerően bizakodik, az semmi a lelki emberrel összehasonlítva, azzal, aki tudja, hogy Isten kegyelméből az, aki. Így azt is megértjük, hogy idézetünk ama szavai: „amit csak kérni fogtok”, nem vonatkoznak bármire, csak arra, ami az örök élet szempontjából jelentős. — A következő szavak: „Eddig semmit sem kértetek az én nevemben” kétféleképpen érthetők. Vagy úgy, hogy „nem az én nevemben” kértetek, mert

nem úgy ismertétek meg nevemet, ahogy meg kellett volna ismernetek; vagy úgy, hogy semmit sem kértetek, mert kértetek semmi volt ahhoz viszonyítva, amit kértetek kellett volna. Hogy az ő nevében ne semmis dolgokat, hanem a „teljes örömet” kérjük (hiszen bármi más semmi ehhez képest), maga buzdít: „Kérjétek és megnyeritek, hogy örömetek teljes legyen”. Mintha azt mondaná: ezt kérjétek az én nevemben, hogy örömetek teljes legyen; s ezt meg is fogjátok nyerni. Szentjeit, kik állhatatosak eme jó kérésében, nem fogja isteni irgalmától megfosztani.

„Ezeket — fűzi tovább — példabeszédekben mondtam nektek; eljön az óra, midőn már nem példabeszédekben fogok nektek szólni, hanem nyíltan beszélek az Atyáról” (Jn. 16, 25). Mondhatnám, hogy azon az órán, amiről beszél, a jövődő kort kell értenünk, amikor Szt. Pál szerint színről-színre látunk. A következő szavak pedig „ezeket példabeszédekben mondtam nektek” — arra a látási módra vonatkozik, amiről Szt. Pál így beszél: „Most tükör által homályban látunk” (I. Kor. 13, 12). „Beszélek az Atyáról”: mert az Atyát a Fiú által látjuk, amint másutt olvasható: „Az Atyát sem ismeri senki más, mint a Fiú és akinek a Fiú ki akarja nyilatkoztatni” (Mt. 11, 27).

„Mert maga az Atya szeret titeket, mivel hogy ti szerettetek engem” (Jn. 16, 27). Azért szeret bennünket, mivel mi is szeretünk, vagy talán azért szeretünk, mivel ő is szeret? Ugyanez az evangalista így mondja

levelében: Mi szeretünk, mert Ő előbb szeretett bennünket (I. Jn. 4, 10). Azért szeretünk, mert szeretett bennünket. Tehát az istenszeretet Isten ajándéka. Az adja a szeretetet, aki szeretett, mielőtt szerettek volna. Érdemtelenül szeretett bennünket, hogy legyen, miből érdemeket szerezzünk. Nem szeretnők a Fiút, ha nem szeretnők az Atyát is. Azért szeret bennünket az Atya, mert szeretjük a Fiút. Az Atyától és Fiútól tanultuk, hogy az Atyát is, Fiút is szeressük. Szétárasztja ugyanis szívünkbe a szeretet mindkettőjük Szentlelke (Rom. 5, 5), aki által az Atyát is, Fiút is szeretjük, s akit együtt szeretünk az Atyával és Fiúval. A mi Isten iránt való jámbor szeretetünket tehát Isten hozta létre; és látta, hogy jó, ezért szerette azt, amit alkotott. De bennünk nem hozott volna létre szeretetreméltót, ha már előbb nem szeretett volna bennünket, mielőtt ezt tette.

„És hittétek, hogy én az Istentől jöttem ki. Kijöttem az Atyától és a világra jöttem; ismét elhagyom e világot és az Atyámhoz megyek” (Jn. 16, 27—28). Valóban hittük, ámbár a világra jöve úgy jött ki az Atyától, hogy nem hagyta el az Atyát, s a világról az Atyához menve sem hagyta el a világot. Kijött az Atyától, mivel az Atyától van, a világra jött, mivel megmutatta a világnak Szűztől felvett testét. Elhagyta a világot testi eltávozással, sietett az Atyához az ember mennybemenetelével, de a világot sem hagyta el jelenlétének kormányzásával.

29. Áldozócsütörtök nyolcadába eső vasárnapra.¹

Nézd csak, milyen vigasztalást hoz Krisztus, hogy ezek a gondolatok meg ne zavarják őket. „Mikor pedig eljövend a Vigasztaló, kit én küldök nektek az Atyától, az igazság Lelkét, ki az Atyától származik, ő majd bizonytságot tesz énfelelem; és ti is bizonytságot tesztek, mert kezdettől velem vagytok”. Ő majd hitelt érdemel, hiszen az igazság Lelke. Ezért nevezte „az igazság Lelkének”, nem pedig Szentléleknek. „Aki az Atyától származik”, ez azt jelenti, hogy mindent pontosan tud. Magáról is állítja Krisztus: „tudom, honnan jövök és hová megyek”. Itt is az igazságról beszélve, mondta ezt sajátmagáról. „Akit én küldök”. Ime nemcsak az Atya magában, hanem a Fiú is küldi. És ti is hitelt érdemeltetek majd, ti, akik velem voltatok és nem mástól hallottátok ezeket. Ezért mondják határozottan az Apostolok: „Minekünk, akik ettünk és ittunk övele” (Csel. 10, 41). Hogy pedig ez nem a kegyelemre vonatkozik, azt maga a Lélek bizonyítja. (16. fej.)

„Ezeket mondtam nektek, hogy meg ne botránkozzatok”; amikor ugyanis majd sok

¹ Aranyzájú Szent János magyarázata Szt. Jánoshoz 47, 3. 4. 5. P. G. 59, 417—420.

hitetlen embert láttok és viszontagságok között szenvedtek. *„Ki fognak zárni benneteket a zsinagógából”*. Hiszen már el is határozták, hogyha valaki megvallja Krisztust, azt kiteszik a zsinagógából. *„Sőt eljön az óra, hogy mindaz, aki megöl titeket, szolgyálatot vél tenni az Istennek”*. A ti meggyilkolástokat úgy készítik elő, mintha jámbor és Istennek tetsző dolgot cselekednének. Ezután viszont azonnal vigasztalást is nyújt Krisztus: *„És ezeket fogják cselekedni veletek, mert nem ismerték az Atyát, sem engemet”*. Nektek elég a megvigasztalódásra, hogy miattam és Atyám miatt szenveditek ezeket. Itt emlékezetükbe idézi azt a boldogságot, melyet működése kezdetén már kilátásba helyezett: *„Boldogok vagytok, midőn szidalmaznak és üldöznek titeket és hazudván, minden rosszat mondanak rátok énérettem. Örüljetek és vigadjatok, mert jutalmatok bőséges mennyekben”* (Mt. 5, 11).

„De ezeket szólottam nektek, hogy mikor eljövend az óra, rájok emlékezzetek” és a többi mondásomban is higgyetek. Nem mondhatjátok ugyanis sem azt, hogy ezeket hízeltésként, vagy azért mondtam volna, hogy kegyeitekbe férközzem, sem pedig azt, hogy szavaimmal megcsallak benneteket. Mert ha valaki be akarna titeket csapni, az nem jósolna olyasmit, ami megrettenthet. Én tehát azért mondtam ezt meg előre, hogy ezek az események ne törjenek rátok váratlanul és meg ne zavarjanak benneteket; de még egy másik okból is, hogy ne mondhasátok majd: ezeket az eljövendő eseménye-

ket nem tudtam előre. „Emlékezzetek, hogy én megmondottam nektek.” Mert a zsidók mindig találtak gonosz ürügyet az üldözésükre, t. i., hogy őket mint kártevőket hajszolják. De ez nem zavarta a tanítványokat, mert ennek bekövetkezéséről előbb már tudomást szereztek és tudták: miért szenvednek. És ez az ok elég volt arra, hogy bátorlelkűekké tegye őket. Ezért hangoztatta ezt Krisztus mindenütt, ahol csak megfordult: nem ismertek engem és: Miattam teszik majd; és: Az én nevem miatt; Az Atya miatt (Ján. 16, 3; 15, 21); és Én szenvedtem először; és: Nem igaz ok miatt merik ezeket.

Hogyan vigasztalódjunk meg a kísértésekben. — Mi is erre gondoljunk lelkünkben, amikor kísértésben vagyunk, amikor a gonosz emberektől elszenvetünk valamit; tekintsünk vezérünkre és hitünk tökéletesítőjére; és arra, hogy a gonoszok részéről, meg hogy az erényért és Krisztusért szenvedünk. Ha ugyanis erre gondolunk, minden könnyű és elviselhető lesz. Mert ha valaki szereteteiért viselt szenvedésével büszkélkedik, akkor, ha Istenért szenvedett majd, mit fog érezni a rosszból? Ha ugyanis Krisztus a gyalázatot, t. i. a keresztet, miattunk dicsőségének nevezte; nekünk sokkal inkább kell ilyen érzelműeknek lennünk. És ha így meg tudjuk vetni a kínzást, akkor még egyszerűbb a pénzt és a zsugoriságot lenézni. Szükséges tehát, hogyha nehéz szenvedések előtt állunk, akkor ne csak a megpróbáltatásra, hanem a győzelemre is gondoljunk. Amint a kereskedők nemcsak a tenger ve-

szélyeivel, hanem a haszonnal is számolnak, így nekünk is az égre és az Istenben való bizalomra kell gondolnunk. Ha a gazdagság előtted kívánatosnak tűnik fel, akkor gondolj csak arra, hogy Krisztus nem így akarja és meglásd; azonnal értéktelennek tűnik majd neked. Ha pedig terhedre van a szegényeknek adni, akkor ne csak a kiadásra légy tekintettel, hanem a vetésről gondolj lelkedben azonnal az aratásra. És ha kínosnak tetszik neked más feleségétől távolmaradni, úgy gondolj csak arra a győzelemre, melyet ebben a küzdelemben fogsz aratni; és meglásd; könnyen elviseled a szenvedést. Mert ha már az emberektől való félelem távoltart gaztettektől, akkor mennyivel inkább Krisztus szeretete!

Az erény jutalma enyhíti az érte való szenvedést. Az alamizsnát ajánlja. Nehéz az erény útja, de eljövendő nagy ígéretek veszik körül. Az igazak az erényt, minden másztól eltekintve, önmagában is szépnek találják. Ezért tehát önmagáért gyakorolják és Isten tetszéséért, nem pedig a jutalomért cselekszenek helyesen. Nagyra tartják az önmegtartóztatást, nem azért, hogy elkerüljék a büntetést, hanem azért, mert ez Isten parancsa. Ha azonban valaki nem ilyen erős, az gondoljon a jutalomra. Tegyük így az alamizsnával is. Szánjuk meg embertársainkat, ne nézzük le az éhségtől elgyötörteket. Mert miképen nem volt képtelenség, hogy nevetve, gyönyörűségeket élvezve üljünk az asztalhoz, míg másokat jajgatni hallunk az utcán és nem sietünk a jajgató segítségére,

hanem bosszankodva tűrjük csak el őt és csalónak nevezzük? Mit mondasz ember? „Vajjon csalna-e valaki egy darabka kenyérért”? Igen, válaszolod. Ez a tény méginkább indítson téged a könyörületességre; ezért kell tehát embertársaidat legelőször az inségből kimentened. Ha pedig nem akarsz adni, akkor legalább ne rágalmazd: ha nem akarsz a hajótörésből senkit sem kimenteni, akkor legalább senkit se lökj le a mélységbe. Amikor elutasítod a téged kérőt; akkor gondolj csak arra: mit is akarsz te Istentől a kéreiséiddel? „Amilyen mértékkel mérték”, mondta, „olyannal fognak visszamérni nektek.” (Mt. 7, 2.) Gondold csak meg, hogyan távozik el az az ember visszautasítva, lehajtott fejjel, szomorkodva, szegénységének és egyszersmind gyalázatának sebeit magán hordozva. Mert ha a koldulást átkozott dolognak tartjátok, akkor a kéregetőt be nem fogadni és szitkokkal távozni mellőle, gondold csak meg, micsoda méltatlankodást fog ez okozni. Meddig leszünk még a vadállatokhoz hasonlóak és a kapzsiság által meddig tartjuk még rejtve jó természetünket? Sokan sóhajtoznak e dolgok miatt, én azonban nemcsak most, hanem mindig birtokában akarok lenni ennek az irgalmasságnak. Gondolj csak arra a napra, amikor Krisztus ítélőszéke előtt fogunk állni, amikor majd irgalmasságért fogunk könyörögni és hozánk, a középre állítottakhoz, így fog szólni Krisztus: Egy darabka kenyér, vagy obulus miatt vertetek akkora vihart ezeknek a lelkeiben? Mit fogunk majd válaszolni? milyen

védekezéssel fogunk előjönni? Hogy pedig Krisztusnak szándékában van ezeket középre vezetni, azt szavaiból is kiveheted: „Amit nem cselekedtetek egynek e legkisebbek közül, nekem sem cselekedtétek”. (Mt. 25, 45.) Ők nem szólnak majd akkor egy szót sem hozzánk, hanem Isten fog minket miattuk vádolni. Lázárt ugyanis látta a gazdag, de Lázár nem szólt hozzá semmit sem, hanem Ábrahám beszélt helyette. Így lesz ez a szegényekkel is, kiket mi most megvetünk. Nem rongyos ruhában és könyörgésre tárt kézzel fogjuk őket látni, hanem már az örök nyugalomba helyezetteként jelennek majd meg előttünk. Mi pedig fel fogjuk öltetni az ő alakjukat és ruhájukat. Ó, bárcsak egyedül a ruhájukat kelljen magunkra vennünk, s nem pedig, ami sokkal súlyosabb annál, a büntetést. Az a gazdag sem vágyott ott arra, hogy jóllakjon a morzsákkal, hanem kínozták és nagyon szenvedett. Közben pedig hallotta: „Elvetted javaidat életedben, Lázár pedig... a rosszakat” (Lc. 16, 25.) Ezért tehát ne becsüljük valami nagyra a gazdagságot. Mert hacsak nem ügyelünk, akkor a büntetéshez vezető útravaló lesz az számunkra, és viszont, ha vigyázunk, a szegénység, a gyönyörűség és nyugalom járuléka lesz. Bűneinket mossuk ugyanis le, ha a szegénységet hálaadással viseljük el, Istennél pedig nagy biztosítékot szerzünk magunknak.

Ne keressük tehát mindig csak a nyugalmat, hogy majd aztán ott legyen nyugalomban részünk, hanem vállaljuk magunkra az

erényért a fáradságot is. Ami fölösleges, hagyjuk el és ne keressünk semmi mást, hanem a szegényeknek adjuk mindenünket. Mivel védekezhetünk majd, amikor ő az eget ígérte nekünk, mi pedig még kenyeret sem nyújtunk neki? Amikor ő gondoskodik arról, hogy felkeljen a nap és ellát téged a teremtmények mindenféle szolgálatával; te pedig még ruhát sem adsz neki és fedeledet sem osztod meg vele? Neked adta testét és értékes véré, te pedig még italt sem adsz neki? Vagy talán azt mondod, hogy egyszer már adtál? Ez bizony még nem irgalmasság; amíg még van valamid és nem adsz belőle, addig még nem tettél meg mindent. Hiszen azoknak a szűzeknek, akiknek lámpájuk volt, olajuk is volt, csak éppen nem elég. Amikor a magadéból adtál, nem kellett volna ilyen szűkmarkúnak lenni, most pedig, amikor abból adsz, ami az Úré, most miért vagy olyan fukar? Eláruljam nagy embertelenséged okát? Azok, akik fősvénységükből gazdagodtak meg, lusták az alamizsnához; aki ugyanis így tanult meg nyereszkedni, az semmit sem bír kiadni. Mert hogyan tudna az ilyen, állandóan harácsolásra kész ember az ellenkezőre változni; aki másét rabolja, hogyan fogja az a sajátját másnak adni? Az a kutya, amely megszokta a húsevést, már alkalmatlan a nyáj őrzésére; az ilyeneket tehát megölik a pásztorok. Tartóztassuk meg az ilyen ételtől mi is magunkat, hogy ilyesmi meg ne történjék velünk. Azok táplálkoznak ugyanis csak hússal, akik az éhség által halált hoznak. Nem látod-e, hogy

nekünk embereknek az Isten mennyire mindent közösen adott: mert, ha megengedte, hogy szegények is legyenek, ezt a gazdagok kedvéért tette, hogy az alamizsnálkodással lerázzák bűneiket. Te azonban kegyetlen és embertelen vagy ebből a szempontból. Ebből következik tehát, hogyha jelentősebb dolgokban lenne hatalmad, akkor megszámlálhatatlan sok gyilkosságot engednél meg és a fényt és az életet mindenki elől elvágád. Hogy pedig ez meg ne történjék, az ilyen telhetetlenségnek útját vágta. Ha pedig ti, akik ezeket hallgatjátok, rossz néven veszitek tőlem, akkor mennyivel inkább vehetem én rossz néven, aki mindezt láthatom. Meddig leszel te gazdag, és meddig marad ő szegény? Estig, tovább nem szabad. Olyan rövid ugyanis az élet, s annyira az ajtóban áll már minden, hogy mindent csak röpke órának kell becsülni. Mit törödsz olyan sokat bőséges ételmeddel, mit foglalatoskodszt annyit a szolgák és felügyelők seregével? Miért nem szerzesz magadnak inkább ezer, az alamizsnaosztásodat jelző kikiáltót? Az ételmisszerkészlet nem szólal meg, legfeljebb sok tolvajt csalogat oda, míg a szegényeknek adott kenyér magához Istenhez száll fel. Jelen életünket kedvessé teszi, minden bűnt felold, Isten szemében dicsőséget szerez, az emberekében pedig tiszteletet kelt. Miért sajnálsz magadtól ezt a sok jót? Így ugyanis sokkal inkább magadnak adod az ajándékokat, mint a szegényeknek: nekik ugyanis csak a jelenvalókat ajándékozod, magadnak ezzel szemben a jövődő dicsőséget és

megnyugvást biztosítod: melyet mi bárcsak
mindannyian elérnénk, a mi Urunk Jézus
Krisztus kegyelme és jósága által, akinek
dicsőség és hatalom mindörökké. Amen.

